

naš ^vSMK

glasilo slovenskega elektrogospodarstva / julij - avgust 2005

Spletne strani most do uporabnikov
V HSE je treba čimprej sanirati nerentabilne družbe
RTP Beričevo pred temeljito obnovo

2

30

34

2 Spletne strani most do uporabnikov

Intranet se tudi pri nas čedalje bolj uveljavlja kot eden glavnih virov informacij in tudi uporabno komunikacijsko orodje z uporabniki, ki lahko z njegovo pomočjo del storitev opravijo kar iz domačega naslanjača. Tega se čedalje bolj zavedajo tudi v elektroenergetskih podjetjih, ki svoje spletne strani iz prvotnih, bolj informativno usmerjenih, prilagajajo različnim uporabniškim storitvam.

22 Panoga poslovno leto 2004 končala z zelo dobrimi rezultati

Energetska panoga je lahko z doseženimi rezultati v minulem letu zelo zadovoljna, saj so družbe poslovale brez izgube, ob zmanjševanju števila zaposlenih pa hkrati narašča dodana vrednost. Kljub spodbudnim poslovnim rezultatom vodilni iz energetskega podjetja opozarjajo, da se razmere lahko kaj hitro spremenijo, zato je treba ustvarjene denarne presežke obdržati in jih nameniti za izvedbo nujnih posodobitvenih naložb.

26 Aktualni intervju: Minister za okolje in prostor Janez Podobnik

Po besedah ministra za okolje in prostor Janeza Podobnika je ključni problem, ki nastopa pri umeščanju daljnovodnih tras v prostor, družbena sprejemljivost. Zato bi bilo treba čim prej najti primerno rešitev, ki bi na eni strani občinam in krajanom zagotovila prijemljivo nadomestilo, na drugi pa skrajšala čas od načrta do izvedbe posamezne investicije. Ministrstvo za okolje in prostor je v zvezi s tem že pripravilo nekaj predlogov.

30 V HSE je treba čim prej sanirati nerentabilne družbe

Julija je vodenje Holdinga Slovenske elektrarne prevzel dr. Jože Zagožen, ki se je najprej lotil temeljite analize in ocene aktualnega stanja ter preverjanja sprejetih strateških usmeritev. Prednostni cilj HSE ostaja slovenskim odjemalcem zagotoviti nemoteno, cenovno konkurenčno in ekološko sprejemljivo oskrbo z električno energijo, pri čemer naj bi sistem HSE v prihodnje še bolj integrirali.

34 Optimističen začetek glavnih del pri ČHE Avče

V Kanalu ob Soči je konec julija potekal slavnostni podpis pogodb z izvajalci glavnih gradbenih del in dobavitelji opreme za načrtovano črpalno hidroelektrarno Avče. Predračunska vrednost celotne naložbe je 86,8 milijona evrov, končana pa naj bi bila konec leta 2008, ko bo slovenski elektroenergetski sistem bogatejši za dodatnih 175 MW dragocene konične moči.

50 RTP Beričevo pred temeljito obnovo

V RTP Beričevo je v teh poletnih dneh zelo živahno, saj izvajalci hitijo s prenovno 400 kV dela stikališča, ki bo končana v začetku prihodnjega leta. Poleg zamenjave visokonapetostne opreme poteka še zamenjava nizkonapetostnih kablov, sanacija betonskih temeljev portalov in podstavkov visokonapetostnih naprav, obnova kabelske kanalizacije in obnova antikorozijske zaščite vseh jeklenih konstrukcij. Vrednost vseh del in opreme je ocenjena na 440 milijonov tolarjev.

izdajatelj Elektro-Slovenija, d.o.o.

uredništvo Glavni in odgovorni urednik:
Brane Janjić
Novinarja:
Minka Skubic,
Miro Jakomin
Adrema:
Tomaž Sajevec
Lektorica:
Darinka Lempl
Naslov:
NAŠ STIK,
Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana,
tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janji@eles.si

Časopisni svet predsednik
Jožko Zabavnik (Informatika),
podpredsednica
Jadranka Lužnik (SENG)
Majda Kovačič (El. Gorenjska),
Aljaša Brave (DEM)
Doris Kukovičič (TE-TOL),
Jana Babič (SEL),
Ida Novak Jerele (NEK),
Gorazd Pozvek (TEB),
Franc Igalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana),
Danica Mirnik (El. Celje),
Karin Zagomilšek (El. Maribor),
Neva Tabaj (El. Primorska),
Irena Seme (TEŠ),
Janez Zadravec (ELES),
mag. Marko Smole (IBE),
Danila Bartol (EIMV),
mag. Petja Rijavec (HSE),
Barbara Škrinjar (Borzen),
Drago Papler (predstavnik
stalnih dopisnikov),
Ervin Kos (predstavnik upokojencev).

Poštšina plačana
pri pošti 1102 Ljubljana

oglasno trženje ITAK, d.o.o., tel. 041 409 191

oblikovanje Meta Žebre

**grafična priprava
in tisk** Schwarz, d.o.o.,
Ljubljana

naš stik je vpisan v register časopisov
pri RSI pod št. 746.
Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje
NAŠ STIK med izdelke
informativnega značaja.

Naklada 5.882 izvodov.
Prihodnja številka
Našega stika izide
30. septembra 2005.
Prispevke zanj lahko
pošljete najpozneje
do **20. septembra 2005.**

naslovnica TEŠ
foto Dušan Jež

ISSN 1408-9548 www.eles.si

Poletni meseci so od nekdaj veljali za mirnejše, saj gre julija in avgusta večina zaposlenih v podjetjih in ustanovah na dopust, s čimer se delovni utrip že precej zmanjša. V tem času si dneve za počitek običajno vzamejo tudi lastniki in nadzorniki podjetij, kar še dodatno prispeva k mirnejši atmosferi in bolj počitniškemu ozračju v delovnih organizacijah. Svoje k poletni lenobnosti običajno prispevajo še vroči in soparni dnevi, ki kar kličejo k lenarjenju in misli od dela odvrtaajo k osvežujočemu obmorskemu hladu. No, glede slednjega, je bilo letošnje poletje v primerjavi s prejšnjimi vsaj doslej precej bolj naklonjeno tistim, ki na zaslužene glavne počitnice šele čakajo. Drugače pa tako in tako že nekaj zadnjih let vsaj v elektrogospodarstvu velja, da je počitniško zatišje precej varljivo in pogostokrat bolj napoved vroče jeseni. In sodeč po številu odprtih vprašanj, ki so pred poletjem ostala brez pravega odgovora, lahko tudi letos pričakujemo kaj podobnega. Tako je denimo v zraku še kar nekaj kadrovskih menjav na vodilnih energetskih položajih, ne ve se, po kateri poti združevanja bo stopila distribucija, kakšen delež proizvodnje naj bi zamenjal lastnika in kdaj naj bi se to zgodilo, kje bodo, če sploh lahko, stale prve vetrnice, s katerimi energenti naj bi zagotovili zanesljivo in kakovostno oskrbo Slovenije tudi v prihodnje, kako bomo zagotovili likvidnost energetske borze in v kakšni obliki naj bi zaživel tako imenovani drugi energetski steber, ki naj bi prispeval k povečanju konkurenčnosti na slovenskem trgu z električno energijo. Če k naštetemu dodamo še vprašanja, ki tarejo širši energetski sektor, in jih povežemo s problematiko umeščanja novih objektov v prostor, postane napoved o vroči energetski jeseni še otipljivejša, sedanje poletno zatišje pa še bolj navidezno.

V tolažbo in za preusmeritev misli na radosti, ki jih s sabo prinašajo počitnice, so nam lahko vsaj zelo dobri poslovni rezultati celotne panoge v minulem letu in spodbudne številke v prvih nekaj letošnjih mesecih. Sicer res bolj v tolažbo, saj je tudi v zvezi z njimi slišati resna opozorila, da so ob nekaj napačno storjenih korakih lahko hitro vsaj tako varljive, kot je sedanje poletno zatišje.

B. Janjić

SPLETNE STRANI

most DO

Sodeč po odgovorih, ki smo jih dobili v naših podjetjih, spletne strani postajajo tudi v elektrogospodarstvu čedalje bolj cenjeno komunikacijsko orodje, ki ga ta s pridom uporabljajo. Vsebinsko spletne strani urejajo večinoma znotraj podjetja, zunanji sodelavci pa zagotavljajo bolj tehnično podporo.

Vsaj v razvitih državah danes več ni človeka, ki ne bi slišal za internet. Še več, po podatkih evropskega statističnega urada Eurostat je leta 2004 internet uporabljalo kar 89 odstotkov vseh evropskih podjetij in 47 odstotkov odraslih. Med posameznimi evropskimi državami je bila uporaba interneta najbolj razširjena v skandinavskih državah (od 82 do 70 odstotkov), najmanj uporabnikov pa je bilo v Grčiji in na Madžarskem (20 oziroma 28 odstotkov), medtem ko se je naša država po tem kazalcu gospodarske razvitosti uvrstila nekje v zlato sredino. V Sloveniji je tako lani po podatkih istega vira storitve, ki jih omogoča splet, uporabljalo 93 odstotkov podjetij in 37 odstotkov odraslih. Povedano še nekoliko drugače, konec leta 2004 je bilo v Sloveniji sedemsto petdeset tisoč uporabnikov interneta, v prvi polovici tega leta pa naj bi se to število povzpelo že na osemsto tisoč. Uporaba interneta je razumljivo najbolj razširjena med mladimi, v starostni skupini od 16 do 24 let, kjer ga uporablja kar tri četrtine anketiranih, v starostni skupini od 25 do 54 let pa se z brskanjem po spletu ukvarja dobra polovica. Omenjene številke so zanimive predvsem zato, ker zgovorno pričajo o tem, kako velik doseg in kakšen vpliv ima lahko internet kot nov komunikacijski medij. Mi smo se na elektroenergetska podjetja tokrat obrnili z vprašanji, koliko časa imajo že postavljene spletne strani, kdo skrbi za njihovo osveževanje, na kakšen način merijo odzivnost in

spodbujajo sodelovanje obiskovalcev ter kako ocenjujejo njegovo vlogo pri vzpostavljanju odnosov z javnostjo.

V Elesu se je zanimanje za dodajanje vsebin povečalo šele z uvedbo intraneta

Elektro-Slovenija je bilo med prvimi podjetji v panogi, ki je postavilo predstavljene spletne strani, pri čemer je bila v začetku leta 2003 aktivirana temeljito prenovljena spletna stran, ki je upoštevala prenovljeno organizacijsko strukturo podjetja in vsebino razdelila tudi na posamezne ciljne oziroma uporabniške skupine - na partnerje, občane in medije. Ker je hkrati potekalo posodabljanje informacijskih orodij v vseh poslovnih procesih podjetja, je bila v okviru sektorja za poslovno informatiko v obdobju priprav na posodobitev spletnih strani v začetku leta 2000 dana tudi pobuda za tehnološki preskok in zasnovo prenovljenih spletnih strani v sodobnejši Oraclovi tehnologiji z možnostjo dela v spletnem okolju. Eles je namreč že tedaj večino poslovnih aplikacij izvajal na Oraclovi bazi podatkov, zasnova informacijskega sistema v spletnem okolju pa je zagotavljala predvsem njihovo lažje obvladovanje, povezovanje in združevanje. Seveda sam prehod, je dejal eden izmed članov projektne skupine za internet in vodja projekta vzpostavitve Elesovega intraneta **Vladimir Habjan**, ni minil brez tehničnih težav, saj je bilo treba v sodelovanju z izbranim izvajalcem, podjetjem K&S Consulting, v začetni fazi

opraviiti celo vrsto prilagoditev, tako da je ves projekt trajal dobro leto. Po več nadgradnjah sistema pa so bile težave uspešno odpravljene in ta zdaj deluje zanesljivo, pri čemer so bile pridobljene izkušnje v veliko pomoč pri poznejšem postavljanju intranetnih strani. Za boljšo analizo obiskov Elesove spletne strani in zanimanja za posamezne vsebine bo treba še izpopolniti statistično obdelavo dostopov, saj obstoječa analiza obiskov ne daje dovolj kakovostnih podatkov, iz katerih bi lahko razbrali interese obiskovalcev in usmerjali dopolnjevanje obstoječih vsebin, ki so, kot že rečeno, bile oblikovane z mislimi na ciljne skupine. Drugače pa je mogoče na Elesovih spletnih straneh poleg temeljnih podatkov o podjetju, aktualnih tem in novičk, med drugim najti tudi tekoče podatke o porabi električne energije, informacije o poteku investicijskih projektov in povezave na zanimive sorodne strani. Za osve-

www.eles.si

Elesova spletna stran sledi organizacijski strukturi podjetja in ima vsebino razdeljeno na posamezne ciljne skupine, kar naj bi slednjim olajšalo dostop do iskanih vsebin. Podmeniji se nanašajo na glavne podatke o podjetju, na podstrane upravljalca prenosnega omrežja je mogoče sproti slediti tekočim podatkom o porabi električne energije ter najti obvestila o zasedenosti prenosnih zmogljivosti na državnih mejah, na straneh, namenjenih občanom, pa se seznaniti s povzetkom desetletnega razvojnega načrta prenosnega omrežja in dobiti aktualne informacije o poteku gradnje in rekonstrukcijah večjih prenosnih objektov. Med gradivi, namenjenimi medijem, je tudi bogat arhiv Našega stika, ki zajema glasila od septembra leta 1999 naprej.

UPORABNI KOV

ževanje vsebin skrbi uredniški odbor, ki je bil imenovan tako za internetne kot intranetne strani in v katerem so predstavniki vseh sektorjev. Uredniški odbor se sestaja na približno vsaka dva meseca, na teh skupnih sestankih pa se poleg pregleda opravljenih sprememb in izboljšav obravnavajo tudi vsebinski predlogi posameznikov. Pri dodajanju vsebin, pravi Vladimir Habjan, je bil bistven preskok narejen ravno z vzpostavitvijo intraneta, ki čedalje bolj prevzema vlogo elektronske oglasne deske in z uvedbo forumov tudi prostora za podajanje in izmenjavo mnenj o vprašanjih, ki tarejo zaposlene. Dostopnost do intraneta je namreč v Elesu zelo velika, saj ima računalnik večina zaposlenih, tako da je na ta način zagotovljen dober pretok informacij. Zasnova portala omogoča enostavno vnašanje vsebin, poleg tega pa je mogoče določene vsebine »zakleniti« oziroma so lahko vidne le določeni skupini ljudi, kar je

pomembno tudi s stališča zagotavljanja varovanja občutljivih podatkov.

Sicer pa je na Elesovem intranetu poleg informacij o posameznih sektorjih in dejavnostih mogoče najti nekatere ključne poslovne aplikacije, prebirati izrezke iz dnevnega časopisja, pregledovati evidenco delovnega časa, zasedenost počitniških zmogljivosti, rezervirati sejne dvorane, dobiti informacije o delovanju sindikata in športnega društva, naročiti vizitke ter pregledovati gradivo in izpolnjevati dokumente s področja sistemov kakovosti. Želja uredniškega odbora je, je dejal Vladimir Habjan, da bi zaposleni vnašali še več vsebin, seveda pa je za okrepitev tovrstnega komuniciranja med zaposlenimi potreben čas, med drugim tudi za vzpostavitev določene komunikacijske kulture. Prav tako se je treba zavedati, da sta tako internet kot intranet »živi« zadevi ter ju je treba ves čas dograjevati, dopolnjevati in prilagajati aktualnim potrebam obis-

kovalcev, saj drugače povsem zgrešita svoj namen.

V Dravskih elektrarnah pred temeljito prenovo spletnih strani

V **Dravskih elektrarnah Maribor** sta bila internet in intranet uvedena že pred desetimi leti. Ker gre za pomembno orodje, ki ima veliko komunikacijsko vrednost, so se, kot je povedala svetovalka direktorja za odnose z javnostjo **Aljaša Bravc**, odločili za njuno temeljito prenovo, ki pa ne bo le oblikovna, temveč predvsem vsebinska in funkcionalna. Trenutno končujejo fazo podrobne analize stanja in se hkrati pripravljajo na uresničitev projekta prenove spletnih strani in intraneta. Njihov cilj je vzpostaviti sodoben sistem, ki bo imel veliko informacijsko vrednost, za ažuriranje vsebin pa bodo skrbeli uredniki posameznih področij. Sicer pa za tehnično podporo v Dravskih elektrarnah

www.dem.si

Spletna stran Dravskih elektrarn naj bi v kratkem dobila novo podobo in tudi bogatejšo vsebino. Na obstoječih straneh pa je mogoče dobiti temeljne informacije o podjetju, o značilnostih vseh elektrarn na Dravi, si prebrati nekaj zanimivosti o najstarejši dravski elektrarni Fala, se seznaniti s ključnimi investicijskimi projekti podjetja in vključevanju elektrarn v okolje. Podrobneje pa sta predstavljena tudi sistem kakovosti in ravnanja z okoljem.

www.informatika.si

Podjetje Informatika se ukvarja pretežno z razvojem aplikacij za potrebe distribucijskih podjetij oziroma za potrebe precej zaprtega kroga naročnikov. Zato so vsebine na spletni strani namenjene bolj glavni predstavitvi podjetja, objavi zanimivejših novic s področja informacijskih tehnologij in podrobnejši predstavitvi sektorja za razvoj. Prav tako je mogoče najti tudi podatke o tem, kam se lahko uporabniki aplikacij Informatike obrnejo po pomoč.

www.borzen.si

Spletna stran slovenskega organizatorja trga prinaša vrsto zanimivih podatkov, ki so v prvi vrsti seveda namenjeni udeležencem na organiziranem trgu. Drugače pa lahko vsakdo, ki ga to zanima, sproti pogleda, kaj se dogaja na slovenskem trgu z električno energijo, dobi poglobljene informacije o članih organiziranega trga, poizve o izobraževalnih seminarjih, povezanih z borznim trgovanjem, ter se poveže s spletnimi portali vseh evropskih energetskih borz. Spletna stran Borzena hkrati odpira tudi vrata na portal borze z obnovljivimi viri, kjer je mogoče opraviti trgovanje z lesno biomaso.

skrbi služba za informacijske sisteme, oddelek za poslovno informatiko.

S pomočjo Informatike po spletu preverjanje računov za električno energijo

Spletno stran so v *Informatiki, d. d.*, prvič postavili že pred leti, ravno v začetku julija pa je bila objavljena nova spletna stran. Po besedah **Joška Zabavnika** je pred nekaj meseci **Borut Komac**, ki bo v prihodnje skrbel tudi za vzdrževanje, posodabljanje in aktualnost spletenih strani, z izdatno pomočjo strokovnjakov Informatike izdelal novo ustrežnejšo obliko internetne strani podjetja z glavnimi opisi in predstavitevijo vodstvenih delavcev in dejavnosti, ki jo opravljajo. Z aktiviranjem lastnih sil za zagotavljanje ažurnosti na spletnih straneh želijo v podjetju zadostiti temeljnim informacijam in povpraševanju obiskovalcev o njihovi dejavnosti, podpori, organiziranosti in novostih na področju informacijskih tehnologij. Kot je poudaril Joško Zabavnik, brez ažurnega interneta danes ne gre in ker vsako podjetje lahko sodimo že po njegovi spletni strani, si tudi v Informatiki, d. d., želijo, da bi bili na spletu navzoči z dobrimi osnovnimi in natančnimi informacijami. Sicer pa v podjetju za oblikovanje in vsebino skrbijo sami, tako da dejansko s tem nimajo nobenih dodatnih stroškov. Ker so strani nameščene na enem od njihovih Apache Linux strežnikov, so tudi v tem pogledu stroški nični, poleg tega pa na svojih strežnikih gostijo tudi druga podjetja, kar jim prinaša določen prihodek. Za aktualnost vsebin naj bi skrbeli tako vodstvo kot delavci Informatike, pri čemer so vsi zaposleni, ki imajo stik s podatki, objavljenimi na spletu, dolžni sporočiti aktualne spremembe vzdrževalcu spletnih strani. Nedavno so v Informatiki, d. d., v okviru interaktivnih vsebin na vseh spletnih straneh distribucijskih podjetij aktivirali aplikacijo za preverjanje računov za porabljeno električno energijo po spletu (<https://konzum.informatika.si/eStoritve/>), o čemer smo pisali že v letošnji aprilski številki Našega stika. Omenjena internetna aplikacija, ki je plod dela strokovnjakov Informatike, omogoča vpogled v tehnične podatke vsakega merilnega mesta ter v prometno kartico izdanih računov in plačil. Povedano drugače, na podlagi vnosa stanja števca si lahko vsakdo sam izdela informativni obračun dobavljene električne energije. Drugače pa imajo v Informatiki postavljen tudi intranet, kjer je denimo mogoče dobiti naslove elektronske pošte vseh zapo-

slenih v slovenskih distribucijskih podjetjih in spreminjati določene podatke s tega področja (e-poštna gesla, splošno identifikacija naslovnika, dodati obvestilo o odsotnosti in informacije o preusmeritvi elektronske pošte). Poleg tega na intranetu deluje tudi elektronska oglasna deska, ki vsebuje vrsto dokumentov in zanimivih področij, kot so Akti, Analitiki, Db2 novice, Debatni klub informatike, Finance, Licitacija, Naš stik, Navodila, Novice, Objava, Operaterji, Programerji, Razvoj, Radio hodnik, Sindikat, Športno društvo, Svet delavcev, Telefonija, Ure in dopusti, Vodstvo in Varnostna politika, Sejna soba in Kdo je trenutno na obisku. Prav tako v okviru intraneta delujejo tudi forumi, ki so v prvi vrsti namenjeni potrebam uporabnikov iz distribucijskih podjetij in pokrivajo tematiko s področja vzdrževanja in instalacije informacijskih sistemov, uporabe različnih programov, vodenja poslovnih knjig, materialnega in skladišnega poslovanja, kadrovske evidence in varnostnega področja (virusi, nadzor, varnost).

Borzen pripravil tudi spletno stran borze z lesno biomaso

Borzen je svojo prvo spletno stran postavil kmalu po ustanovitvi podjetja leta 2001, v začetku leta 2004 pa so se v podjetju lotili tudi njene korenite prenov. Kot je dejala poslovna sekretarka **Barbara Škrinjar**, so s prenovno želeli v prvi vrsti doseči večjo prepoznavnost in vsebino približati uporabnikom, zato so vse ključne informacije o aktualnem dogajanju na borzi z električno energijo oziroma energetskega trgu pregledno zbrali v grafih in tabelah na prvi strani. Člani borze lahko tako sedaj hitreje

dostopajo do aktualnih in starejših rezultatov trgovanja. Ker je borza z električno energijo v slovenskem prostoru še relativna novost in je marsikdo še ne pozna, so izdelali tudi kratko nazorno predstavitev oziroma vodič skozi trgovanje na borzi. Pri zadnji prenovi strani, pravi Barbara Škrinjar, smo bili še posebej pozorni na to, da bo stran rabila tudi kot komunikacijski kanal med našim podjetjem in različnimi javnostmi, ki so za Borzen zelo velikega pomena. Zato bomo skušali uporabnikom v sklopu novosti do konca leta omogočiti tudi nekatere dodatne storitve, ki naj bi še povečale dostopnost in stopnjo obveščanja o dogajanju na borzi z električno energijo (SMS novice o trgovanju in rezultatih trgovanja, članske strani, informacije o dogajanju v JV regiji), vsak obiskovalec naše spletne strani pa že ima tudi možnost, da se prijavi na individualno prejemanje aktualnih novic po elektronski pošti. Sicer pa je 15. aprila lani začela delovati tudi spletna stran Borze lesne biomase na naslovu <http://ove.borzen.si> oziroma <http://res.borzen.si> v angleški različici. Portal služi kot vstopna točka za aplikacijo za trgovanje z lesno biomaso, poleg tega pa vsebuje brezplačne oglase za podjetja, ki se ukvarjajo z lesno biomaso, splošne informacije v zvezi z biomaso ter povezave in novice. Na omenjeno stran je seveda mogoče vstopiti tudi prek Borzenove domače spletne strani.

Kot je dejala Barbara Škrinjar, za osveževanje in ažuriranje vsebin na njihovi spletni strani v prvi vrsti skrbi odgovorni za odnose z javnostjo. Pri tem sodelujejo s posameznimi oddelki v podjetju, ki imajo na spletni strani svoje vsebine in ki jih tudi sami vsak dan redno dopolnjujejo, spletno stran

www.elektro-ljubljana.si

Z vsebinsko prenovno, ki so jo v podjetju Elektro Ljubljana naredili v začetku leta 2003, so se vsebine bolj obračale k odjemalcem. Konec leta so strani vsebinsko ponovno prenovili, hkrati pa tudi grafično. Vsebine je tako zdaj povsem prilagojena ciljni javnosti, predstavitev podjetja pa je na drugem mestu.

www.elektro-maribor.si

V podjetju Elektro Maribor pripravljajo vsebinsko prenovno njihovih spletnih strani, ki bo v prihodnje prinesla še bolj ažurno obveščanje odjemalcev in drugih interesentov.

Borze biomase pa vsebinsko vzdržuje sektor za raziskave in razvoj.

Drugače pa so se v začetku tega leta lotili tudi korenite prenovle Borzenove stare intranetne strani. Zaposlenim želijo s prenovo intraneta omogočiti izboljšano medsebojno komunikacijo, hitrejši dostop do pomembnih dokumentov, obvestil, novic in s tem hkrati zagotoviti tesnejšo medsebojno povezanost zaposlenih znotraj podjetja. Nova intranetna stran bo predvidoma zaživela jeseni.

Vsebinska prenova podrejena ciljni javnosti

Podjetje **Elektro Ljubljana** se je prvič predstavilo na spletu v začetku leta 2000. Sprva je bil namen spletne strani le predstavitev podjetja, njegove organizacijske strukture in namena ter obsega poslovanja. Z vsebinsko prenovo v začetku leta 2003 so se vsebine bolj obračale k odjemalcem, grafično-vsebinska prenova konec leta 2004 pa je povsem podrejena ciljni javnosti; tako je sedaj predstavitev podjetja na drugem mestu. Cilj, ki ga z vzdrževanjem spletnih strani želijo doseči, je čim bolj kakovostno servisiranje njihovih sedanjih in prihodnjih odjemalcev s potrebnimi informacijami in storitvami.

Različice strani v letih 2003 in 2004 so imele tudi angleško izvedbo. Angleška različica prenovljenih strani 2005 je v pripravi in bo postavljena takoj, ko bodo dokončani še vsebinski prispevki DTO in klicnega centra.

Za tehnično vzdrževanje skrbita služba za informacijske storitve Elektra Ljubljana in zunanji izvajalec, kjer strani tudi gostujejo. Za vsebinski del skrbi urednica internetnih strani - vodja službe za odnose z javnostjo, ki koordinira postavljanje novih vsebin,

za katere pa so vsebinsko odgovorne posamezne organizacijske enote. V podjetju imajo tudi komisijo za pripravo internetnih strani, ki se sestaja po potrebi in poskrbi za usklajitev in pripravo podatkov za objavo med vsemi organizacijskimi enotami v podjetju.

V podjetju spremljajo gledanost spletnih strani po odzivih obiskovalcev na info@elektro-ljubljana.si in pa seveda s statistiko, ki jo zagotavlja tehnično vzdrževanje. Povprečno mesečno število obiskovalcev je 1.600, vsak od njih pa je v povprečju dosegel 10 zadetkov na mesec. Pri razvoju in oblikovanju strani skušajo upoštevati tudi pripombe obiskovalcev. Pomemben kazalec odziva njihovih obiskovalcev so tudi anketna vprašanja, ki jih zastavljajo glede na najbolj aktualna dogajanja v poslovanju podjetja.

Kot pojasnjujejo, internetnega medija ne morejo prezreti v spektru komunikacijskih kanalov odnosov z javnostjo. Sodijo, da je tak način komunikacije ne samo smiseln, temveč tudi nujen. Slovenija kot ena internetno razvitejših evropskih držav ima v povprečju precej zahtevnega internetnega obiskovalca, ki mu že nekaj časa ni dovolj več le podatek o telefonski številki in sedežu podjetja, ilustriran s sliko nasmejanega direktorja, temveč želi z uporabo interneta dejansko opraviti tudi kar se da veliko poslovanja.

V Elektru Ljubljana vzdržujejo tudi intranetne strani, namenjene pa so predvsem notranjemu obveščanju zaposlenih in tehnični pomoči uporabnikom računalniške opreme.

Omogočen dostop do širšega nabora informacij

Uradni začetek postavitve spletne strani podjetja **Elektro Maribor** sega v februar

leta 2002. Namen projekta je bil ponuditi njihovim odjemalcem, poslovnim partnerjem in lastnikom možnost, da preko spletne strani pridobijo nekatere temeljne informacije o podjetju, kontaktne osebe in podobno. Navzočnost na internetu je danes nujna, ker čedalje več ljudi išče razne informacije o podjetju na ta način. Spletna stran je hkrati tudi priročen in učinkovit medij za posredovanje raznih obvestil ali sprememb. Danes je spletna stran seveda popolnoma prenovljena, izdelana na podlagi nove celostne grafične podobe in seveda tudi vsebinsko na novo zasnovana. Omogočen je dostop do širšega nabora informacij, spletna stran se redno ažurira in se preko nje javnost obvešča o vseh zanimivih novostih, povezanih z delovanjem in poslovanjem Elektra Maribor.

Angleške različice trenutno še nimajo, se pa bodo v kratkem zaradi večje mednarodne vpletenosti lotili tega projekta. Za strežnik skrbi **Sašo Trunkl** iz službe za informatiko in telekomunikacije. Drugo tehnično vzdrževanje je v rokah pogodbenega izvajalca. Za ažuriranje vsebine spletnih strani skrbi **Aleš Damjanovič** iz službe za odnose z javnostjo in marketing, ki pridobiva informacije z vseh področij delovanja podjetja.

Za vzdrževanje spletne strani v Elektru Maribor na leto namenijo med 700 in 800 tisoč tolarjev. Odzive obiskovalcev spremljajo vsako leto, in sicer z anketa-mi o zadovoljstvu tarifnih in upravič-nih odjemalcev.

Na upravi tega podjetja menijo, da je internet pomemben medij za njihovo komuniciranje z različnimi vrstami javnosti. Prav zdaj pripravljajo vsebinsko prenovo spletnih strani, ki bo prinesla še bolj ažurno obveščanje odjemalcev

www.elektro-celje.si

Spletna stran Elektra Celje je bila prenovljena decembra 2003. Pri vzdrževanju popravke in objave opravijo kar sami, z uporabo administrativnega vmesnika, ki omogoča ustvarjanje novih podstrani in urejanje obstoječih. Pri zahtevnejših popravkih in nadgradnjah pa sodelujejo s podjetjem Svarog iz Maribora.

www.elektro-gorenjska.si

V podjetju Elektro Gorenjska trenutno poteka temeljita prenova spletne strani, s katero bodo poleg njihove predstavitve in obveščanja namenili večjo pozornost tudi poudarjanju tržne znamke, interakciji med podjetjem in njegovo ciljno javnostjo ter spodbujanju javnosti oziroma obiskovalcev, da se ponovno vračajo na njihovo spletno mesto.

www.elektro-primorska.si

Tudi v Elektru Primorska v prihodnje želijo odjemalcem na spletni strani posredovati čim več uporabnih podatkov. Kot ugotavljajo, se čedalje več uporabnikov odloča za tovrstno iskanje informacij, zato bodo v prihodnje vložili še več energije v nove vsebine.

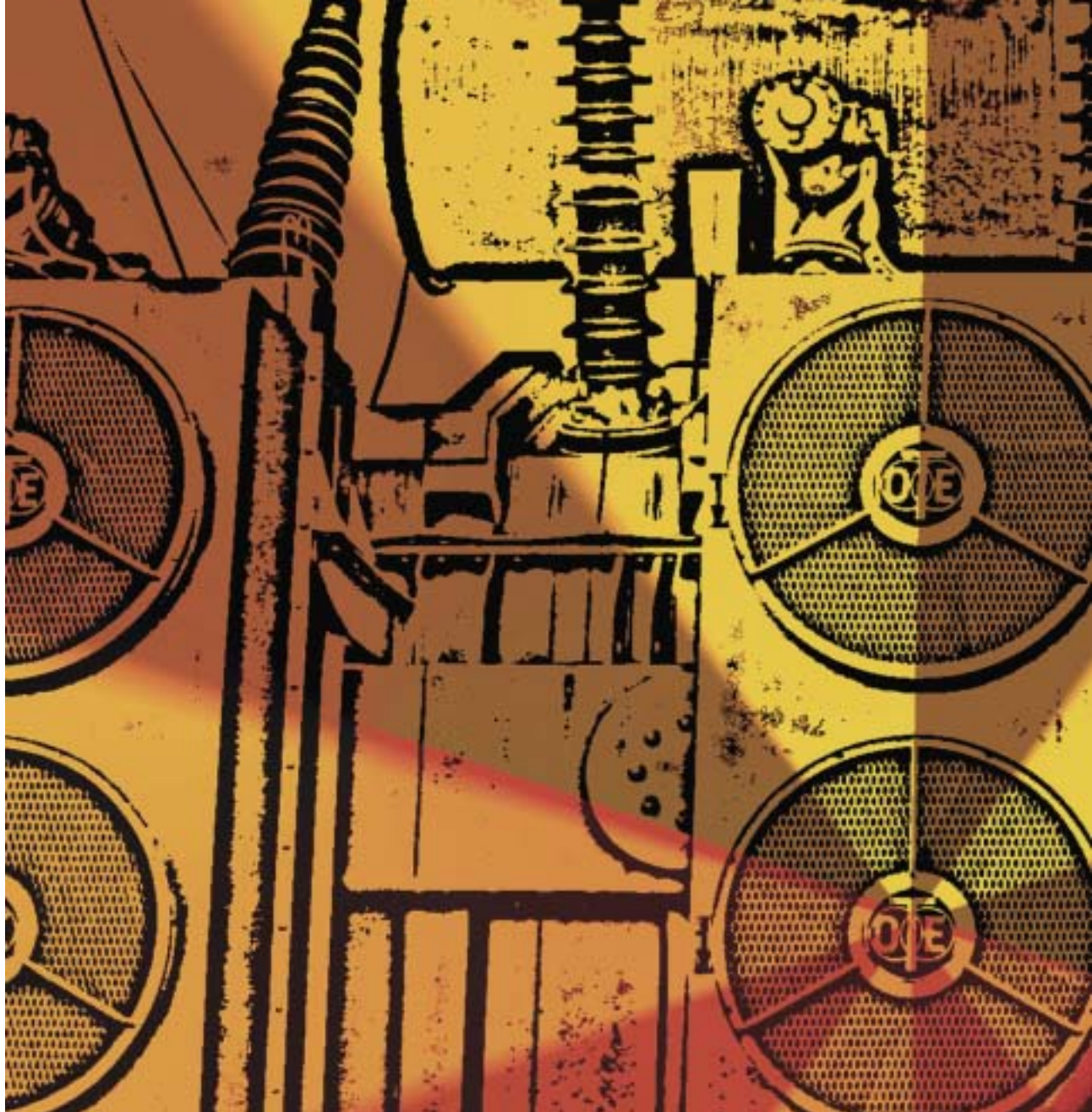

Foto Dušan Jez

in drugih interesentov. Spletna stran kot oblika predstavitve podjetja je ne le smiselna, temveč nujna, ker poleg vloge prenosnika informacij in podatkov čedalje bolj omogoča tudi dejavne vsebine in dvosmerno komunikacijo z odjemalci in drugimi zainteresiranimi. Spletna aplikacija eStoritev je že prvi tovrstni produkt, ki spletno stran postavlja kot povsem nov, drugačen medij. V prihodnje pa nameravajo tovrstne sinergije z namenom poenostavitve odnosov in racionalizacije še nadgraditi. V podjetju Elektro Maribor imajo tudi intranet, ki ga njihovi zaposleni redno uporabljajo z namenom obveščanja. Rabi pa tudi kot zbirka dokumentov, seznamov, predlog, ki jih zaposleni vsak dan potrebujejo pri svojem delu.

Vrsta razlogov za predstavitev na spletni strani

V podjetju **Elektro Celje** je bila spletna stran prvič postavljena leta 2000,

vendar z zelo skopo vsebino. Stran s sedanjo strukturo in podobo so vzpostavili decembra 2003. Glavni namen oblikovanja spletne strani podjetja je v prenosu informacij najširši javnosti, predvsem njihovim odjemalcem električne energije.

Glede na dejstvo, da poslujejo v dobi informacijske tehnologije, ki omogoča hiter prenos informacij na najrazličnejša mesta v podjetju, državi in svetu, so se tudi v Elektru Celje odločili, da izrabijo dane možnosti in gredo v korak z drugimi podjetji.

Poleg poglobitvega vzroka, zaradi katerega so oblikovali spletno stran, so omenili še vrsto drugih. Najprej gre za predstavitev organiziranosti in delovanja podjetja ter za prikaz območij poslovanja, ki pripadajo njihovem podjetju. Pomembna je informacija, ki odjemalcem pove, kje, kdaj in kako lahko vzpostavijo stik s podjetjem. Na ta način lahko predstavijo različne službe v podjetju in storitve, ki jih te službe

zagotavljajo odjemalcem. Spletna stran ima tudi svetovalno funkcijo, s katero svetujejo odjemalcem, kako naj v različnih situacijah ravnajo, da bo za njih kar najbolj racionalno. Zadnje čase pa spletno stran uporabljajo tudi za številne ankete.

Dodatna storitev za odjemalce je ta, da si lahko ogledajo porabo električne energije po spletu, z uporabo nove spletne aplikacije za informativni obračun porabljene električne energije. Glede na spremembe navad odjemalcev ter dejstvo, da je čedalje več mlajših odjemalcev električne energije tistih, ki pridobivajo najrazličnejše podatke po spletu, so začeli objavljati obvestila o izklopih. Poleg omenjenega pa je pomembna funkcija spletne strani tudi posredovanje vseh novih informacij, namenjenih širši javnosti.

Želja in cilj je, da bi bile njihove spletne strani čim bolj obiskane. Tako je tudi dejansko čedalje več obiskovalcev, ki iščejo rešitve za njihove probleme na

spletni strani. Pa tudi analize njihovega skrbnika spletne strani kažejo, da so slednje čedalje pogostejše obiskovane. Hkrati pa tudi prejemo čedalje več vprašanj po elektronski pošti.

V Elektro Celje trenutno še nimajo oblikovane ustrezne angleške različice strani, razmišljajo pa tudi v tej smeri. O vzdrževanju spletne strani so povedali, da vsebine popravljajo ali objavljajo nove kar sami, z uporabo administrativnega vmesnika. Slednji jim omogoča ustvarjanje novih podstrani in urejanje obstoječih. Pri zahtevnejših popravkih in nadgradnjah na spletni strani pa na podlagi pogodbe sodelujejo s podjetjem Svarog iz Maribora, ki jim je tudi oblikovalo osnovno spletno stran in administrativni vmesnik. Na leto za vzdrževanje spletne strani namenijo približno sedemsto tisoč tolarjev.

Glede spremljanja obiskov so dejali, da imajo izdelano statistiko v obliki spletne strani, kjer so grafično prikazani in podrobno razčlenjeni vsi obiski njihovih strani. Rezultati nihajo glede na to, kaj je na spletni strani objavljeno in kdaj je kaj zanimivega za njihove obiskovalce. Kot je opaziti, se obisk njihovih spletnih strani vztrajno povečuje, saj stran nenehno dopolnjujejo.

Na upravi menijo, da je taka oblika komuniciranja podjetja z javnostjo zelo smotrna, saj lahko odjemalec dobi številne informacije na enem mestu. Njihova želja je, da bi spletno stran v prihodnje še izboljšali in da bi informacije, posredovane javnosti, dosegle čim večje število ljudi. Povečati pa želi-

jo tudi stopnjo interaktivnosti strani. Intranet v podjetju Elektro Celje uporabljajo že skoraj dve leti. Kot podlago internega portala uporabljajo Microsoftov produkt SharePoint Services 2.0.

Na začetku jim je interni portal služil kot mesto, kjer so objavljali novice in ankete, ki so se nanašale na zaposlene v podjetju. Na portalu se je še nahajal interni telefonski imenik, knjižnica z ISO dokumenti in stran z mesečnimi poročili ekonomskega sektorja.

Kmalu za tem, so začele nastajati podstrani, ki so namenjene različnim službam, enotam v podjetju. Te strani se večinoma uporabljajo za objave tedenskih načrtov dela. Na intranetni strani imajo na voljo tudi pregled nad zasedenostjo vozil, ki so v skupni rabi, v pripravi pa so še strani, na katerih bodo na voljo razpoložljivi termini počitniških zmogljivosti v podjetju.

V začetku postavitve interne strani so se z urejanjem in dodajanjem vsebin ukvarjali predvsem v službi poslovne informatike, sčasoma pa se je začelo večati število ljudi, ki skrbijo za posamezne strani na njihovem internem portalu, kar je znak, da je interni portal zaživel in je uporaben.

Pozornost namenjena tudi graditvi tržne znamke

Podjetje **Elektro Gorenjska** se je na spletu prvič predstavilo v začetku leta 2003. Poleg glavne predstavitve javnosti posredujejo tudi podatke o

aktualnem dogajanju v podjetju. Letos pripravljajo temeljito prenovo spletne strani, s katero bodo poleg njihove predstavitve in obveščanja namenili večjo pozornost tudi graditvi tržne znamke, interakciji med podjetjem in njegovo ciljno javnostjo ter spodbujanju javnosti oziroma obiskovalcev, da se ponovno vračajo na njihovo spletno mesto.

Elektro Gorenjska se na spletu predstavlja samo v slovenskem jeziku. Za vzdrževanje in osveževanje spletnega mesta skrbi služba za marketing. Vzdrževanje trenutnega spletnega mesta zahteva minimalna sredstva, saj za vzdrževanje črpajo znanje notranjih virov in za to ne najemajo zunanjih izvajalcev.

Obiskanost spletnega mesta spremljajo s številom prejete elektronske pošte na splošni elektronski naslov in s programom za spletno statistiko, s katerim spremljajo osnovno statistiko, kot so število obiskov na strani v različnih obdobjih, obiskane strani, iskalne besede in podobno. Kot ugotavljajo, je vsak mesec na njihovi spletni strani več kakor šesto obiskov. Večina obiskovalcev vstopa prek vstopne strani. Obiskovalci se redno vračajo na strani eStoritev za tarifne odjemalce.

Kot so ob tem še povedali, je internet eden od komunikacijskih kanalov, po katerem vzpostavljajo in vzdržujejo odnose z javnostjo, zato je spletna stran nujno sestavni del komuniciranja z javnostjo. Postavitev spletne strani je za podjetje smotrna, če svoji ciljni jav-

www.nek.si

Nuklearna elektrarna pravkar prenovlja spletno stran in do nje trenutno ni dostopa.

www.te-sostanj.si

Domača stran TE Šoštanja ima tri rubrike: predstavitev, ekologija in tehnologija. V sklopu predstavitve družbe imajo osebno izkaznico družbe, njeno zgodovino in vlogo TEŠ v elektroenergetskem sistemu. Ekologija ima vključene ekološke projekte, ekološki informacijski sistem in imisije žveplovega dioksida, kjer se podatki urno osvežujejo. V tehnologiji so predstavljeni postopki pretvorbe energije in sestavni deli elektrarne po blokih. Osnovna vsebina je kratka in jedrnata in se v nadaljevanju odpira v širše razlage naprav in postopkov.

www.teb.si

TE Brestanica se na svojih straneh obsežno predstavlja z vizijo, poslanstvom, kadrovanjem in zgodovino, ki je obogatena s foto albumom. Med tehničnimi podatki najdemo vse podatke o turbinah, prikazane v tabelah, sledi ekologija s pojasnitvijo okoljske politike, ogledati pa si je mogoče tudi mesečni bilten o proizvodnji in meritvi emisij z arhivom za dve minuli leti. Imajo tudi vzpostavljeno povezavo na vse proizvodne družbe v okviru HSE in kot zanimivi povezavi dodani domači strani mest Krškega in Brestanice. Na straneh te Brestanice se nahaja tudi rubrika kontakti, kot obrazec, v katerega lahko obiskovalci vpišejo vprašanje, oziroma v obliki naslova elektronske pošte TEB.

nosti ponuja kakovostne informacije, saj so dostopne od koder koli in kadar koli. Intraneta pa v Elektru Gorenjska še niso vzpostavili, ga pa vsekakor načrtujejo.

Spletne strani bodo v prihodnje še bolj posodobili

V podjetju **Elektro Primorska** so spletno stran postavili leta 2002. Postavljena je bila z namenom obveščanja odjemalcev s temeljnimi informacijami. V prihodnje bi želeli posredovati čim več uporabnih informacij za posamezne odjemalce (bremenitve, plačila, stanja števecov ...), o stanju omrežja (načrtovani odklopi, izpadi, stanje omrežja ...), o dokumentih, potrebnih za priklop odjemalcev itd.

Poleg tega so pojasnili, da je v angleščino preveden samo predstavitevni del spletne strani. Za tehnično vzdrževanje skrbi delavec službe Informatike, vsebine pa oblikujejo odgovorni za posamezno področje dela. Finančna sredstva so namenjena samo vzdrževanju strojne opreme, če je potrebno, ves ostali del je v lastni režiji.

Od postavitve do zdaj je spletno stran Elektra Primorska obiskalo 34.600 obiskovalcev.

So pa tudi v tem podjetju poudarili, da je internet danes obvezni sestavni del komuniciranja z javnostjo. Čedalje več uporabnikov se odloča za tovrstno iskanje informacij, zato je treba še več energije vložiti v nove vsebine.

V Elektru Primorska je vzpostavljen tudi intranet, ki je vsebinsko precej bolj bogat in namenjen zaposlenim in njihovem obveščanju. Poleg tega je velik poudarek na tehničnem delu, kjer imajo postavljen Geografski informacijski sistem s shemami posameznih objektov in omrežij.

NE Krško bo imela jeseni prenovljeno stran

Nuklearna elektrarna Krško v svoji poslovni politiki sledi načelu družbene sprejemljivosti svojega delovanja. Etičnost in odprtost do javnosti sta jim zato ključnega pomena. Kot pravi **Ida Novak - Jerele**, vodja službe za odnose z javnostjo, je brez spletne strani podjetja, kot ene od pomembnih orodij pri komuniciranju z javnostjo, težko doseči ta cilj. V elektrarni so prvič postavili spletno strani leta 1997. Spletna stran je obiskovalcem nazorno predstavila način proizvodnje električne energije v jedrski elektrarni in temeljne podatke o njenem delovanju. »Ker se v elektrarni

zavedamo pomena predstavitve naše družbe na spletu, ki ga tudi v Sloveniji uporablja čedalje več ljudi, smo se pred kratkim lotili prenove obstoječe spletne strani. Tako prav zdaj končujemo vsebinsko in oblikovno prenovo domače strani, s katero želimo obiskovalcem omogočiti vpogled v delovanje in poslovanje elektrarne, poslovno kulturo, skrb za jedrsko varnost in okolje. Vsebine razširjamo in dopolnjujemo tudi s področji, ki bodo obiskovalcem zagotavljale dodatne informacije in razumevanje uporabe jedrske energije,« nadaljuje Novak-Jereletova. Prenovljene strani bodo imele v slovenskem, hrvaškem in angleškem jeziku, doslej pa so imele slovensko in angleško stran. Tehnično vzdrževanje spletne strani je naloga informatikov v podjetju, skrb za posodabljanje vsebin pa službe za odnose z javnostjo. Pričakujejo, da bo nova stran postavljena do jeseni. Imela bo tudi povezavo na elektronsko pošto, po kateri bodo lahko obiskovalci strani zastavljali vprašanja.

V elektrarni imajo tudi intranet, ki jim danes pomeni eno od nepogrešljivih orodij pri vsakodnevnem delu zaposlenih.

www.hse.si

Holding Slovenske elektrarne ima na svoji internetni strani zagotovo naloženih največ stvari med vsemi družbami elektrogospodarstva. Imajo predstavitev HSE, njihovih družb, novinarsko središče, foto galerijo, knjižnico, letno poročilo in predstavitev skupnega podviga HE na Savi. V rubriki aktualno imajo objavljeno lanskoletno poslovanje družbe in časopis Energija z arhivom ter predstavitevna filma o HSE in gradnji HE na spodnji Savi. Posebno rubriko imajo namenjeno skrbi za okolje in novim projektom. V osrednjem delu prve strani objavljajo na kratko vse aktualne novice v sistemu HSE, obstaja pa tudi možnost dostopa do obširnejših informacij v nadaljevanju. Fotografije odvisnih družb se jim na naslovni strani menjavajo. Iz naslovne strani je možna tudi povezava na obe njihovi dodatni strani Modro energijo in Modri Jan. Skratka spletna stran z veliko informacijami, če kaj ne najdete, pa jih imate možnost vprašati v rubriki pišete nam.

V TEB bodo po treh letih osvežili stran

V **TE Brestanica** so postavili svojo spletno stran leta 2003 ob proslavljanju visokega jubileja termoelektrarne – 60-letnici. Takrat jim je spletno stran postavil zunanji izvajalec za minimalni honorar, obnavljali pa so jo domači sistemski inženirji v sklopu svojih delovnih obveznosti in dodatnih stroškov s stranjo po postavitvi niso imeli več. Postavljeno imajo slovensko verzijo, s katero se predstavljajo kot energetska družba. Kot pravi **Grazd Pozvek**, vodja splošno kadrovske službe TEB, zlasti pogosto obiskujejo njihovo stran poslovni partnerji in zainteresirani za pridobitev dela pri njih. Ob postavitvi novih turbin so zainteresirani javnosti obljubili, da jo bodo sproti seznanjali z emisijami in vplivi plinskih turbin na okolje. Vse te podatke sproti, vsak mesec, objavljajo na svoji spletni strani. Imajo tudi interaktivno stran z možnostjo zastavljanja vprašanj. Najpogostejša vprašanja so povezana s pridobitvijo poslovnih stikov in morebitno možnostjo zaposlitve v elektrarni. Na vprašanja odgovarjajo odgo-

www.te-tol.si

Čista energija za zdravo okolje je moto TE-TOL-ove naslovne spletne strani. Okoljske barve so tudi podlaga njihovim nadaljnjim stranem, ki si sledijo: predstavitev, za proizvodnjo, za okolje in za javnost. Poleg ustaljenih rubrik s katerimi se TE-TOL predstavlja imajo v tem delu vključen tudi sistem kakovosti in vse certifikate, ki so jih pridobili. V delu za proizvodnjo je zanimiv pojmovnik, v katerem na poljuden način pojasnjuje strokovne izraze, v rubriki znanje pa imajo narejene povezave na nekatere za njih zanimive spletne strani o okolju iz sveta. Okolju dajejo v tej družbi res velik poudarek tudi na spletni strani, na kateri lahko preberemo, kako ga varujejo, spoštujejo ter merijo in spremljajo onesnaženost. Zanimiva in pestra je tudi rubrika za javnost, v kateri so poleg glasila Megavat, še povabilo k sodelovanju, objavljeni razpisi za posamezna dela, sporočila za javnost, odmevnost TE-TOL v medijih. Omeniti velja še diagram onesnaženosti zraka, na katerem se urno spreminjajo podatki in ga imajo nameščenega na vrhu naslovne strani domače internetne strani.

Foto Dušan Jež

vorni delavci za posamezno področje v družbi. Na svoji internetni strani imajo tudi povezavo s stranjo HSE, kjer so objavljeni tudi glavni podatki o njihovi družbi in pomembni dogodki, ki se zgodijo v vsaki od hčerinskih družb. Intraneta v Brestanici nimajo, imajo pa domačo stran v okviru elektronske pošte in po tej poti obveščajo zaposlene o pomembnih dogodkih, ki se dogajajo v družbi in ki zadevajo zaposlene.

Na TEŠ-evi strani najbolj sveži ekološki podatki

V *TE Šoštanj* so prvič sami postavili svojo spletno stran leta 1992, deset let pozneje so jo s pomočjo zunanje izvajalca – AV Studio prenovili. Menijo, da je spletna stran sestavni del komuniciranja, brez katerega si danes težko predstavljajo promoviranje družbe. Prav zdaj se ponovno lotevajo prenove oziroma posodobitve strani z namenom, da bo zadostila potrebam sodobnega uporabnika, hkrati pa bo vsebinsko dopolnjena s spremembami in novostmi, ki so se med tem zgodile v elektrarni. Postavljeno imajo samo slovensko stran, zanj po tehnični plati skrbijo domači delavci službe za poslovno informatiko, tako da nimajo dodatnih stroškov z internetno stranjo. »Zagotovo je velikost stroškov, ki jih

posamezna družba vlaga v ta medij, odvisna tudi od naravnosti in ciljev družbe. Naš namen je predstaviti objekt, družbo kot tako, našo dejavnost, vlogo v sistemu, vpetost v okolje in skrb za okolje splošni javnosti. Trženje pri nas proizvedene električne energije je v domeni krovne družbe HSE in to ponudbo lahko kupci dobijo na njihovi internetni strani. Seveda pa odpiranje trga vpliva tudi na spletne strani, da te postanejo bolj komercialno privlačne,« pojasni **Majda Pirš Kranjčec**, direktorica splošnega sektorja v TE Šoštanj. Teševa spletna stran je v slovenskem jeziku. Spremljanja obiskov strani nimajo vzpostavljenega, prav tako za zdaj nimajo možnosti zastavljanja vprašanj na spletni strani. V termoelektrarni imajo tudi intranet. S slednjim zagotavljajo predvsem hitro in učinkovito posredovanje informacij, pomembnih za delo in življenje zaposlenih. Pred kratkim so vzpostavili tudi intranetno stran sveta delavcev družbe.

HSE oblikovno prenavlja stran na tri leta

Holdingu Slovenske elektrarne je dobro leto po ustanovitvi postavil internetno stran AV Studio. Spletno stran sproti dopolnjujejo glede na aktualne

dogodke. Lani pa so naredili prvo oblikovno prenovo strani in dodali nove vsebine, kot so časopis *Energija*, kronologija HSE itd. AV Studio jim še naprej zagotavlja tehnično podporo pri izdelavi spletne strani, vodi število obiskov strani in oblikovne rešitve, medtem ko za vsebino strani skrbi **mag. Petja Rijavec**, odgovorna za odnose z javnostjo v HSE. Pravi, da imajo z izvajalcem pogodbo o mesečnem vzdrževanju strani, za postavljanje novih spletnih strani pa izdelajo svoj predračun. Stroški so odvisni od števila posegov oziroma opravljenih ur dela. Poleg slovenske strani imajo še angleško verzijo. Na njihovi strani imajo obiskovalci možnost zastavljanja vprašanj.

»Spletna stran družbe je temeljna informacija o družbi za ljudi, ki ne utegnejo prebrati tiskovin. Našo spletno stran obiskujejo domači delavci, ki nam dajejo pripombe, predloge in nasvete za spremembe ali dopolnitve strani, prebirajo nas domači in tuji obiskovalci strani ter novinarji. Pravzaprav imamo v družbi kar tri spletne strani: HSE, Modra energija in Modri Jan. Na novejši dve je možnost prehoda iz holdinške domače strani. Prav tako imamo narejene povezave na domače strani drugih družb skupine HSE. Svoje spletne strani imajo

vse proizvodne družbe, HSE Invest in TDR Ruše. Vse njihove najbolj aktualne dogodke objavimo tudi na naši strani. Na domači strani sproti objavljamo tudi letna poročila,« pojasni Petja Rijavec, ki je v družbi pristojna tudi za intranet. Na njem med drugim objavljajo obrazce ISO, prijavljajo napake, logotipe, obvestila itd. Vse to pošljejo v TE Šostanj, ki je tudi njihov sistemski skrbnik.

Veliko zanimanje za TE-TOL na spletu

TE-TOL ima svojo internetno stran drugo leto. Z njeno postavitvijo so se želeli odpreti navzven, da tudi širša javnost vidi njihove razvojne načrte, hkrati pa so na teh straneh začeli sproti objavljati emisijske podatke, ki jih prikazujeta tudi prikazovalnika na Šubičevi in Zaloški cesti. Spletno stran imajo razdeljeno na štiri sklope, in sicer: predstavljamo, za proizvodnjo, za okolje in za javnost. Zadnji sklop je interaktiven in ga sestavlja kliping novičk, kjer se pojavlja TE-TOL, merjenje ugleda v družbi, glasilo Megavat. Kot pravi **Doris Kukovičič**, odgovorna

za odnose z javnostjo v družbi, je to mesto, kamor lahko obiskovalci pošiljajo vprašanja in dobijo nanje odgovore. »Vprašanja se pogosto ponavljajo. Eno takih je, koliko je visok naš dimnik. Veliko zastavljenih vprašanj je napačno naslovljenih na nas, in so namenjena Energetiki, saj se največkrat nanašajo na priklope na daljinsko ogrevanje. Vsak teden dobimo po nekaj vprašanj, med njimi se pogosto pojavi prošnja za ogled objektov, pa za seminarske naloge se zanimajo dijaki in študentje, slednji pa tudi za teme za diplomske naloge. Zanimivo je, da so se ogledi TE-TOL povečali za sto odstotkov, odkar imamo domačo stran na spletu,« pojasni Doris Kukovičič in doda, da je na interaktivni strani tudi posebna rubrika, v kateri so obvestila za javnost o pomembnih dogodkih za medije in širšo javnost. Prav tako imajo na tej strani objavljena obvestila oziroma pozive k oddaji ponudb za posamezna dela ali storitve, ker TE-TOL ni zavezanec za javna naročila. V rubriki aktualne stvari pa objavljajo tudi fotografije o posameznih dogodkih. Te interaktivne strani vsak dan spreminjajo, druge

strani pa takoj, ko pride do spremembe vsebine. Imajo slovensko in zadnje tri mesece tudi angleško različico strani. Vsebinsko zanjo skrbi Doris Kukovičič, tehnično ureja in vzdržuje pa spletno stran zunanji sodelavec. Kukovičičeva angažira za pisanje tehničnih vsebin ustrezne domače strokovnjake, splošne informacije pa napiše sama. V TE-TOL-u sicer nimajo spletnega intraneta, za internetno komunikacijo pa uporabljajo informacijski sistem IBM Lotus Notes. V tem sistemu imajo rubrike, kot so obvestila, notranja sporočila, kadrovske dokumenti, akti podjetja, izhodna in vhodna pošta. Ker skoraj polovica zaposlenih, predvsem proizvodnih delavcev, ne uporablja računalnika, za informiranje zaposlenih uporabljajo še veliki plazemski TV-prikazovalnik in oglasne deske.

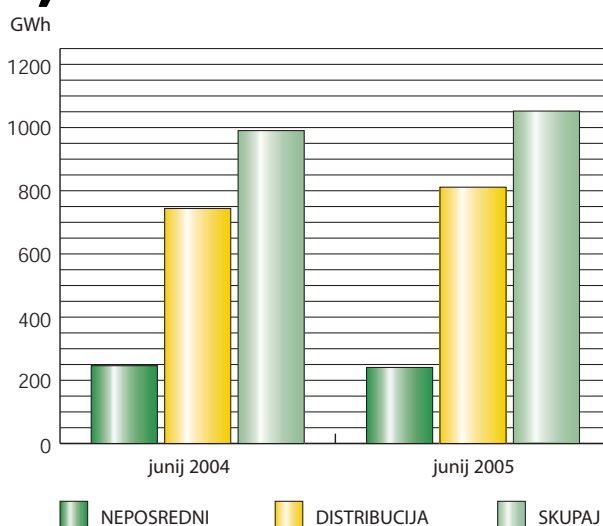
Brane Janjič
Miro Jakomin
Minka Skubic
in dopisniki

Foto Dušan Jez

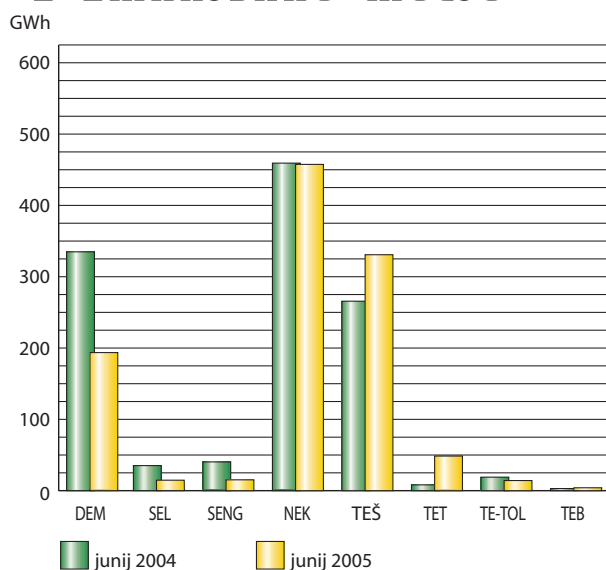
JUNIJSKI ODJEM ELEKTRIKE LANSKEGA PRESEGEL KAR ZA 6,2 ODSOTKOV

Odjem električne energije iz prenosnega omrežja je junija dosegel milijardo 31,9 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 60,3 milijona kilovatnih ur oziroma za kar 6,2 odstotka več kakor isti mesec lani. Kljub tako velikemu junijskemu skoku porabe v primerjavi z letom 2004 pa je dejansko dosežena poraba ostala v predvidenih okvirih, saj so bile porabljene količine električne energije celo za 1,4 odstotka pod bilančnimi pričakovanji. Drugače se je junija odjem še posebej povečal pri distribucijskih podjetjih, ki so šesti letošnji mesec iz prenosnega omrežja prevzela 795,8 milijona kilovatnih ur oziroma za 9 odstotkov več kot lani v istem času. Odjem petih velikih porabnikov električne energije pa se je v primerjavi z letom prej celo nekoliko zmanjšal, in sicer je znašal 236,1 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za 2,4 odstotka manj kot lani.

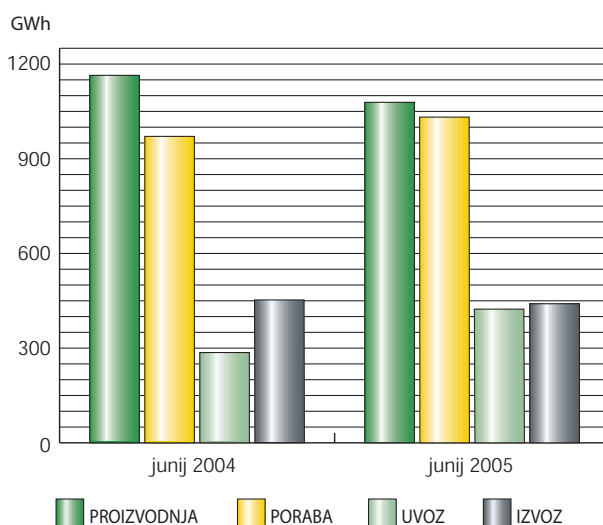
HIDROELEKTRARNE ŠE NAPREJ Z ZMANJŠANO MOČJO

Junjske nevihte niso bistveno napolnile korit naših največjih rek, tako da je bila proizvodnja v hidroelektrarnah tudi šesti letošnji mesec precej slabša od lanske in tudi načrtovane. Tako so elektrarne na Dravi, Savi in Soči junija v omrežje prispevale le 223,5 milijona kilovatnih ur, kar je bilo le slabo polovico lanskih količin in tudi skoraj za 47 odstotkov manj, kot je bilo sprva načrtovano z letošnjo elektroenergetsko bilanco. Zato je bilo treba toliko bolj obremeniti slovenske termoelektrarne, ki so skupaj z jedrsko elektrarno Krško junija zagotovile 855,3 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za dobrih 13 odstotkov več kot junija lani in tudi za petino več, kot je bilo sprva načrtovano. Precej večji od lanskega je bil tudi junjski uvoz električne energije, ki je dosegel 423,6 milijona kilovatnih ur (48-odstotna rast), medtem ko je izvoz v višini 440,7 milijona kilovatnih ur za lanskimi primerjalnimi rezultati zaostal za 2,6 odstotka.

OB POLLETJU 2,7-ODSTOTNA RAST PORABE

V prvih šestih letošnjih mesecih smo v Sloveniji iz prenosnega omrežja prevzeli že 6 milijard 334,3 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 2,7 odstotka več kot v istem lanskem obdobju. Dejansko doseženi rezultati so bili tudi za 0,3 odstotka nad pričakovanji v letošnji bilanci, iz česar je mogoče sklepati, da se še naprej nadaljuje gibanje zmerne rasti porabe električne energije. Domačim elektrarnam je v tem času predvsem zaradi bistveno manjše proizvodnje hidroelektrarn (skoraj 30-odstotni padec) uspelo zagotoviti 6 milijard 529,6 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za dobrih šest odstotkov manj kot v istem času lani. Iz tujih omrežij smo za potrebe trgovanja in pokritje sistemskih storitev do konca junija prejeli 2 milijardi 807,2 milijona kilovatnih ur (40,6-odstotna rast), v tuje sisteme, zlasti na Hrvaško (polovico proizvodnje iz NEK) in v Italijo pa oddali 2 milijardi 830,9 milijona kilovatnih ur (14,6-odstotna rast).

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Vlada sprejela poslovni načrt Infre

Vlada RS je na dopisni seji 11. julija 2005 sprejela poslovni načrt javnega podjetja Infra, d. o. o., za letošnje leto. Sprejeti načrt gospodarske družbe je pogoj za financiranje dejavnosti te družbe iz javnih sredstev. Vlada je kot ustanoviteljica javnega podjetja pristojna za sprejemanje poslovnega načrta javnega podjetja, prej pa ga je obravnaval tudi nadzorni svet javnega podjetja. Kadrovska politika leta 2005 bo usmerjena v zaposlovanje potrebnih dodatnih kadrov za načrtovano izvedbo vodne, državne in lokalne infrastrukture za HE Boštanj ter pridobivanje zemljišč za HE Boštanj in HE Blanca.

Po načrtih naj bi bilo do konca leta 2005 v podjetju zaposlenih enajst oseb, medtem ko jih je bilo ob koncu lanskega leta šest.

V skladu z uredbo o načinu izvajanja gospodarske javne službe urejanja voda na vplivnem območju energetskega izrabljanja spodnje Save je javno podjetje Infra pristojno za pridobivanje zemljišč v imenu in za račun Republike Slovenije, potrebnih zaradi gradnje vodne, državne in lokalne infrastrukture na območju hidroelektrarn Boštanj, Blanca, Krško, Brežice in Mokrice. Pridobivanje zemljišč obsega opredelitve in nakupe zemljišč, odstranitve nepremičnin in zgraditev ter predajo nadomestnih nepremičnin, sklepanje pogodb o začasnih rabi zemljišč in pogodb o ustanovitvi stvarne služnosti na zemljiščih. Ocenjena vrednost pridobivanja zemljišč za HE Boštanj in HE Blanca znaša leta 2005 dobrih 553 milijonov tolarjev. Zemljišča se bodo kupovala s sredstvi vodnega sklada. Sicer pa je v tem okviru potrjen tudi podrobnejši načrt naložb v vodno, državno in lokalno infrastrukturo, tako za HE Boštanj kot za HE Blanca.

Služba za odnose z javnostmi pri MOP

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Vlada sprejela uredbo o okoljskem poročilu

Vlada je na seji 21. julija na podlagi zakona o varstvu okolja sprejela uredbo o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov načrtov na okolje. S tem se v slovenski pravni red prenašajo zahteve direktive Evropskega parlamenta in Sveta o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje, ki določa podrobnejšo vsebino in obseg informacij, ki jih mora zagotavljati okoljsko poročilo.

Uredba med drugim ureja vsebino okoljskega poročila, kjer je tudi določen način ugotavljanja in vrednotenja vplivov načrta ter vsebina revizije okoljskega poročila. Uredba podrobno ureja tudi nekatera razmerja, ki se nanašajo na potek postopka celovite presoje vplivov načrtov na okolje, ki ga sicer v celoti ureja že zakon o varstvu okolja.

Z uredbo je vzpostavljena povezava s presojami sprejemljivosti vplivov načrtov na varovana območja po predpisih s področja ohranjanje narave. Zakon o ohranjanju narave sicer ureja nekatere posebnosti postopka celovite presoje vplivov na okolje v tistem delu, ko ta obravnava vplive

načrtov na varovana območja. Pravna podlaga za tako ureditev so določbe direktive Sveta o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Na podlagi omenjenega zakona je bil izdan pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe načrtov in posegov v naravo na varovana območja, ki določa vsebino in podrobnejšo metodologijo presoje sprejemljivosti vplivov načrtov na varovana območja in v tem okviru tudi vsebino okoljskega poročila ter postopek ugotavljanja in vrednotenja vplivov načrta na varovana območja.

Pri opredelitvi vsebine okoljskega poročila uredba v celoti sledi zahtevam direktive. Kot metodološki pripomoček za izdelavo okoljskega poročila so v uredbi urejena tudi izhodišča za pripravo okoljskega poročila. To so okoljski cilji načrta, ustrezna merila vrednotenja načrta in ustrezna metodologija. Izbor najprimernejših izhodišč je v pristojnosti izdelovalca okoljskega poročila, pri čemer mora slediti izpolnjevanju okoljskih ciljev. Izdelovalcu okoljskega poročila je dana tudi možnost, da ministrstvo zaprosi za mnenje o pravilnosti izbora. Ugotavljanje in vrednotenje vplivov načrta se bo odvijalo v dveh fazah, in sicer se bodo v prvi fazi ugotavljale posledice ugotovljenih vplivov načrta, v drugi fazi pa se bosta vrednotila vpliv in pomembnost posledic na določene okoljske cilje načrta. Kriterija sprejemljivosti ugotovljenih vplivov načrta sta dva, in sicer povzročitev bistvene zamude pri doseganju okoljskih ciljev načrta in bistvena prekinitev ohranjanja ali napredovanja dobrega stanja okolja oziroma varstva območij, ki imajo poseben pravni status na podlagi zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva naravnih virov in kulturne dediščine.

Posebej je urejeno tudi področje omilitvenih ukrepov, v primeru ugotovljenih bistvenih ali uničujočih vplivov načrta in ciljna naravnost k doseganju sprejemljivih posledic vplivov načrta zaradi uporabljenih omilitvenih ukrepov.

V uredbi se v okviru postopka celovite presoje podrobneje urejata dva upravna postopka, ki logično sledita zahtevam direktiv in uveljavljeni zakonski ureditvi. V prvi fazi postopka celovite presoje se na podlagi obvestila o nameri, ki ga ministrstvu posreduje pripravljavec načrta, sprejme odločitev o obveznosti izvedbe celovite presoje. Uredba predpisuje vsebino vloge o nameri priprave načrta. V drugi fazi postopka celovite presoje, ki se začne z dejavnostjo pripravljalca načrta, ko ta posreduje ministrstvu osnutek načrta, okoljsko poročilo in njegovo revizijo, pa se izvede presoja sprejemljivosti vplivov načrta. To presojo izvede ministrstvo, pri čemer se opre na ugotovitve okoljskega poročila in pridobljena mnenja ministrstev in organizacij, ki so glede na vsebino načrta pristojne za posamezne zadeve varstva okolja ali varstvo ali rabo naravnih dobrin ali varstvo kulturne dediščine. Odločitev se sprejme v skladu z določili zakona, ki ureja upravni postopek.

Služba za odnose z javnostmi

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Vodnogospodarska ureditev Drave

Vlada je na seji 21. julija sprejela uredbo o državnem lokacijskem načrtu za vodnogospodarsko ureditev Drave od Dogoš do jezua v Melju. V Strategiji prostorskega razvoja

Slovenije so opredeljena tudi območja s posebnimi potenciali in težavami. Med prioritetaми prostorskega razvoja je treba tudi na območjih, kjer so urbana naselja že ogrožena zaradi poplav, kamor sodi tudi mariborsko območje, zagotoviti ustrezne prostorske rešitve za zmanjševanje posledic morebitnih naravnih nesreč.

Sklep o najustreznejši varianti vodnogospodarskih ureditev na omenjenem odseku reke Drave je vlada sprejela januarja 2003, predlog državnega lokacijskega načrta pa je bil izdelan maja lani. Sledila je javna razgrnitev predloga državnega lokacijskega načrta, in sicer od 16. avgusta do 14. septembra lani v prostorih Urada za prostorski razvoj in v prostorih Mestne občine Maribor ter Krajevne skupnosti Malečnik – Ruperče, Mestne četrti Brezje - Dogoš – Zrkovci. V tem času so bile 8. septembra 2004 v Krajevni skupnosti Malečnik – Ruperče in v Dogošah tudi javne obravnave. Dopolnjen predlog državnega lokacijskega načrta je bil izdelan konec lanskega leta. Na območju Dogoš je dolžina trase 2647 metrov. Trasa visokovodnega nasipa poteka po desnem bregu Drave ob naselju Dogoš in ob centralni čistilni napravi Maribor (CCN). Poteka pretežno po kmetijskih površinah, na dveh krajših odsekih po gozdu in na dveh odsekih povsem ob robu zazidave. Začne se 600 metrov južno od CCN in konča pri naselju Dogoš ob priključku Ulice Kirbiševih na regionalno cesto. Med km 1+404 in km 1+414 je nasip prekinjen z regionalno cesto Maribor–Vurberk–Ptuj. Na odseku med km 0+627 in km 0+816 funkcijo nasipa prevzame plato CCN, na katerega se nasloni na severni in južni strani. Na odseku med km 1+414 in km 1+484 je zaradi prostorskih omejitev treba zgraditi 21 metra visok in 70 metrov dolg protipoplavni betonski zid.

Na območju Malečnika se preuredi struga Drave na odseku 1706 metrov od Malečniškega mostu dolvodno. Preureditve obsegajo posege na desnem in levem bregu.

Služba za odnose z javnostmi

HOLDING SLOVENSKE ELEKTRARNE

V Boštanju naj bi turbine zapele aprila 2006

Težko je na kratko predstaviti številna različna dela, ki v tem trenutku potekajo na gradbišču HE Boštanj. Ključne so vsekakor dejavnosti na področjih projektne dokumentacije, postopka prenosa zemljišč, razpisov za monitoring in tehnično varovanje ter gradnje jezovne zgradbe in akumulacijskega bazena. Prav tako so ključne tudi dejavnosti za dobavo in montažo hidromehanske, turbinske, generatorske in elektro opreme. Za kratko predstavitev nekaterih pomembnejših del smo v začetku julija zaprosili Mirana Žgajnerja, vodjo gradnje HE Boštanj iz podjetja HSE Invest. Kot je povedal, so pred nedavnim porušili obodno steno med gradbiščem in začasno strugo Save ter se lotili zasipavanja starega dela struge. S tem bodo Savo preusmerili na prelivna polja, druge preusmeritve pa naj bi predvidoma uresničili do septembra. »Če ta poseg ne bi bil dobro pripravljen in koordiniran, bi lahko vplival na proizvodnjo v NEK. Ko bomo preusmerjali Savo, bo njen tok moten, vendar smo zagotovili, da bomo ohranjali naravni pretok Save, ki ga v Nuklearni elektrarni Krško potrebujejo za hlajenje. NEK tega ne sme čutiti,« pojasnjuje Žgajner.

Pred preusmeritvijo Save na prelivna polja je seveda zelo

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Potrjena pogodba o GJS na spodnji Savi

Vlada RS je na dopisni seji 1. julija 2005 potrdila pogodbo o izvajanju gospodarske javne službe urejanja voda na vplivnem območju energetskega izkoriščanja Spodnje Save. Republika Slovenija je julija 2002 sklenila z družbo Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o., in družbo Holding Slovenske elektrarne, d. o. o., koncesijsko pogodbo za izrabljanje energetskega potenciala spodnje Save. S to pogodbo je družba Savske elektrarne Ljubljana pridobila koncesijo za izrabljanje energetskega potenciala spodnje Save v HE Vrховo, Holding Slovenske elektrarne pa v HE Boštanj, Blanca, Krško, Brežice in Mokrice. V tej pogodbi se je Holding Slovenske elektrarne med drugim zavezal, da bo v imenu in za račun koncedenta zgradil vodno infrastrukturo in uredil državno oziroma lokalno infrastrukturo, država pa bo za to koncesionarju zagotovila oziroma povrnila sredstva.

S spremembami in dopolnitvami zakona o pogojih koncesije za izrabljanje energetskega potenciala Spodnje Save decembra 2003 pa je bila uvedena državna gospodarska javna služba urejanja voda na vplivnem območju energetskega izrabljanja Spodnje Save in določeno, da lahko koncedent vodno ter državno in lokalno infrastrukturo na vplivnem območju izvede z javno službo. Vlada je tako lani kot izvajalca gospodarske javne službe urejanja voda ustanovila javno podjetje Infra, ki bo zagotovilo ureditev omenjene infrastrukture v svojem imenu in za račun koncedenta. Z omenjeno pogodbo tako država kot koncedent in podjetje Infra kot javna služba urejata medsebojna razmerja. Izvajanje gospodarske javne službe po tej pogodbi obsega: ureditev vodne, državne in lokalne infrastrukture, obratovanje in vzdrževanje vodne infrastrukture, namenjene ohranjanju in uravnavanju vodnih količin na vplivnem območju energetskega izrabljanja vodnega potenciala Spodnje Save, obratovanje, vzdrževanje in spremljanje stanja vodne infrastrukture, namenjene varstvu pred škodljivim delovanjem voda na vplivnem območju, izvedbo izrednih ukrepov v času povečane stopnje ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda na vplivnem območju ter vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč na vplivnem območju.

Služba za odnose z javnostmi pri MOP

Foto Miro Jakomin

Pogled na HE Boštanj v začetku letošnjega julija.

pomembno, da so zgradili in usposobili pet prelivnih polj. Vsa hidromehanska oprema je zmontirana in funkcionalno preizkušena, tako da že upravljajo zapornice. Preizkušena je tudi vsa elektrika, ki je potrebna za napajanje prelivnih polj. Za objekt jezovne zgradbe je pomembno tudi, da so izvedli drenažo strojnice, ki v primeru vdora vode v strojnično zgradbo omogoča prečrpavanje te vode v Savo. Kot pravi Žgajner, preusmeritev Save do polnjenja akumulacijskega bazena, ki se bo začelo jeseni, na količino vode sicer ne bo vplivala, spremenjena bo le njena pot.

V tem času se gradbeni izvajalci umikajo iz strojnice, delo pa nadaljujejo strojniki in drugi strokovnjaki. Trenutno intenzivno poteka montaža opreme v strojničnem delu elektrarne (vgradnja treh agregatov) in obenem tudi montaža elektro opreme. Za napajanje pogonov hidromehanske opreme prelivnih polj so zagotovili lasten vir napajanj z 20-kilovoltnim dovodom na elektrarno, tako da imajo vse potrebne napetostne vire na elektrarni že na razpolago. Če bodo dela tudi v prihodnje potekala v skladu z zastavljenimi načrti in roki, bo HE Boštanj začela obratovati aprila 2006.

Miro Jakomin

AGENCIJA ZA ENERGIJO

Preštevilčenje licenc za opravljanje energetskih dejavnosti

Javna agencija Republike Slovenije za energijo je izdajateljica licenc za opravljanje energetskih dejavnosti. Od začetka svojega delovanja leta 2001 jih je izdala že čez 900. Uredba vlade o spremembah in dopolnitvah Uredbe o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti, ki je začela veljati 14. julija, prinaša nekaj novosti, pomembnih tako za dosedanje imetnike licenc kakor tudi za nove prosilce.

S spremembami in dopolnitvami uredbe se nazivi licenc usklajujejo skladno s spremembami in dopolnitvami Energetskega zakona, predvsem z novimi imeni za izvajalce gospodarskih javnih služb na področju energetike. Spremembe in dopolnitve Energetskega zakona, sprejete maja lani, tudi ne

predvidevajo več licence za proizvodnjo električne energije za elektrarne z močjo na pragu, ki ne presega 1 MW, zato agencija licenc za to dejavnost ne bo več izdajala. Teh licenc, ki so bile izdane predvsem malim zasebnim hidroelektrarnam, je bilo do uveljavitve uredbe v register vknjiženih 364. Zaradi sprememb Energetskega zakona in spremenjene uredbe mora agencija nazive in številke licenc, postopek izdajanja in odvzema licenc, register izdanih in odvzetih licenc ter listino o izdani licenci ustrezno urediti oziroma uskladiti s sprejetimi spremembami. Uredba določa, da mora agencija uskladiti register izdanih in odvzetih licenc v šestih mesecih od uveljavitve sprememb in dopolnitev uredbe, torej najpozneje do 14. januarja leta 2006.

»Licence za opravljanje energetskih dejavnosti, ki so bile izdane do uveljavitve sprememb in dopolnitev uredbe, ostanejo v veljavi do izteka njihove veljavnosti, agencija bo nekatere le preštevilčila in o tem obvestila lastnike licenc,« je povedala Neli Lužnik, ki je v agenciji odgovorna za področje licenc. »Praviloma za preštevilčenje ne bodo potrebni dodatni podatki in sodelovanje imetnikov licenc. Postopke za izdajo licenc, ki so se začeli pred uveljavitvijo sprememb uredbe in še niso končani, bo agencija nadaljevala v skladu z določbami spremenjene in dopolnjene uredbe. Pričakujemo, da bomo večino nalog, ki jih agenciji nalaga nova uredba, izpolnili pred določenim rokom in predvsem brez večjih dodatnih nalog za imetnike licenc.«

Agencija za energijo

MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO

JAPTI bo omogočila večjo preglednost

Po sporočilu iz Službe za odnose z javnostmi pri Ministrstvu za gospodarstvo je vlada 18. julija na dopisni seji na predlog gospodarskega ministrstva sprejela sklep o preoblikovanju Pospeševalnega centra za malo gospodarstvo v Javno agencijo Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije (Japti). Ta agencija bo združevala naloge treh izvajalskih institucij z delovnega področja Ministrstva za gospodarstvo, in sicer Pospeševalnega centra za malo

gospodarstvo, Javnega sklada RS za malo gospodarstvo in Agencije RS za gospodarsko promocijo Slovenije in tuje investicije. Namen združevanja je zagotoviti transparentnost in pregled nad delovanjem. Izboljšano bo tudi usklajevanje nalog in povezovanje med institucijami, ki izvajajo politiko gospodarskega ministrstva. Hkrati bo omogočena tudi racionalizacija delovanja obstoječih institucij, in sicer z okrepitevijo obstoječih kakovostnih programov ter z obogatitvijo z novimi programi. Kot pričakujejo, bo rezultat povečanje učinkovitosti delovanja, obogatitev z novimi programi, odprava podvajanja del in nalog ter sinergija med izvajalsko institucijo in nosilci politike.

Med drugim so iz omenjene službe še sporočili, da sta z agencijo Japti Direktorat za podjetništvo in konkurenčnost ter Direktorat za ekonomske odnose s tujino na Ministrstvu za gospodarstvo pridobila izvajalsko institucijo za uresničevanje vseh programov politike teh direktorats, kar bo direktoratu omogočilo učinkovito oblikovanje politike. Izvajanje te politike pa se bo preneslo na Japti, kar je sicer predvidevala tudi dosedanja ureditev, vendar so se v praksi pogosto izvajale naloge kar na gospodarskem ministrstvu.

Miro Jakomin

AGENCIJA ZA PRESTRUKTURIRANJE ENERGETIKE

V Barceloni čez dva tisoč strokovnjakov

Od 6. do 10. junija 2005 je v Barceloni potekala 20. konferenca o sončnih elektrarnah, na kateri je sodelovalo več kakor dva tisoč strokovnjakov z vsega sveta, iz Slovenije osem predstavnikov. Med njimi posebej omenimo dr. Marka Topiča s Fakultete za elektrotehniko kot rednega člana strokovnega sveta konference in Franka Nemca iz Agencije za prestrukturiranje energetike. Ta je na konferenci predaval o ovirah pri razvoju trga sončnih elektrarn v Sloveniji, pa tudi o uspehih. Kot je povedal po srečanju, je bil pohvaljen pristop male Slovenije, ki je poleg tega, da je uvedla sistem višjih fiksnih cen za električno energijo, povezala zainteresirane akterje za razvoj in proizvodnjo opreme, in sicer v Grozdu sončne elektrarne. Kot glavne ovire je Nemač poudaril dolgotrajen in zapleten sistem za pridobivanje formalnih dovoljenj in priključevanje sončnih elektrarn na električno omrežje. Poleg tega je Agencija za prestrukturiranje energetike podala še ustni referat z naslovom Priporočila za tehnološki razvoj na področju fotonapetostne tehnike v novih članicah EU ter tako imenovani poster referat z naslovom Stanje razvoja fotonapetostne tehnike v novih članicah EU. Predstavnik Fakultete za elektrotehniko pa so imeli dva poster referata z naslovom Analiza električnih in optičnih izgub pri CIGS modulih ter Določevanje karakteristik razpršene svetlobe pri CIGS filmih za sončne celice. Hkrati s konferenco je potekal tudi sejem proizvajalcev opreme, na katerem se je predstavilo več kakor dvesto razstavljavcev opreme, med njimi tudi najvidnejši, kot so Sharp, Kyocera, Shell Solar, BP Solar, Schott Solar, Isofoton, Photowatt, SMA itd. Kot je še povedal Franko Nemač, Slovenci na omenjenem srečanju nismo imeli svojega predstavnika med proizvajalci opreme, so se pa naši predstavniki dejavno pogovarjali s proizvajalci o možnostih za sodelovanje.

Miro Jakomin

ELEKTRO-SLOVENIJA

Predstavitev meritev elektromagnetnega sevanja krajanom

V prostorih RTP Beričevo je konec junija za povabljene krajan potekala zanimiva predstavitev merjenja in vplivov elektromagnetnega sevanja daljnovodov na okolje. Uvodoma je vodja Elesove službe za pripravo gradenj Aleš Kregar zbranim razložil pomen in vlogo načrtovanega 110 kV daljnovoda Termoelektrarna Toplarna Ljubljana-Polje-Beričevo. Kot je znano, si Eles že vrsto let prizadeva za postavitev omenjenega daljnovoda in s tem sklenitev 110 kV ljubljanske zanke, s čimer bi odjemalcem na širšem območju slovenske prestolnice zagotovili zanesljivejšo oskrbo z električno energijo. Po besedah Aleša Kregarja je po večletnih prizadevanjih za uskladitev vseh interesov in pridobitev vseh potrebnih dovoljenj ta projekt trenutno v fazi pridobivanja gradbenega dovoljenja in priprave razpisov za dobavitelje opreme in izvajalce del, dokončan pa naj bi bil leta 2007. Daljnovod bo dolg dobrih osem kilometrov, od

TE-TOL

Mervar ostaja kot vršilec dolžnosti direktorja

V petek, 22. julija, se je sestal nadzorni svet TE-TOL in med drugim obravnaval tudi razpis za direktorja družbe. Ker se mandat sedanjemu direktorju Aleksandru Mervarju izteka 26. julija letos, so ugotovili, da je do takrat premalo časa za korektno dokončanje izbora novega direktorja TE-TOL za celotno mandatno obdobje. Prav tako so ugotovili, da v nadzornem svetu v sedanjem mandatu trenutno ni zastopan manjšinski družbenik – Mestna občina Ljubljana. Tako bi bila odločitev o novem direktorju sprejeta brez možnosti njihovega vpliva, kar bi lahko povzročilo javne polemike ali celo sodni spor. Vse skupaj pa bi škodovalo ugledu TE-TOL in otežilo uspešno izpeljavo pomembnih poslovnih odločitev, med drugim tudi izbiro dobavitelja ekološkega premoga na podlagi razpisa, ki poteče drugo leto. Na razpis so se prijavili štirje kandidati, poleg dosedanjega direktorja še Janez Grošel, Rihard Vide in Aleš Ivkovič. Nadzorni svet bo na septembrski seji opravil pogovore s prijavljenimi kandidati ter se po tem odločil. Do nastopa novega direktorja je za vršilca dolžnosti direktorja – zastopnika družbe imenoval Aleksandra Mervarja. To imenovanje traja lahko največ eno leto. V tem času mu plača ostaja enaka, kot jo je prejel za junij.

Minka Skubic

Foto Brane Janjić

k razjasnitvi nekaterih odprtih vprašanj. Pri tem je bilo v odgovorih poudarjeno, da Eles v celoti spoštuje vso veljavno zakonodajo. Še več, z lokalnimi skupnostmi in posamezniki skuša vedno poiskati kompromisno rešitev, pri čemer pa mora tudi slediti nalogam, povezanim z zagotavljanjem zanesljive oskrbe z električno energijo in zahtevam lastnika po učinkovitem in ekonomičnem poslovanju.

Brane Janjić

ELEKTRODISTRIBUCIJA

Čedalje ostrejši boj za kupce električne energije!

Znano je, da se čedalje bolj približuje ključni datum 1. julij 2007, ko se bo trg popolnoma odprl in bodo upravičeni odjemalci lahko izbirali svojega dobavitelja električne energije. Kaj so doslej v elektrodistribucijskih podjetjih že storili, da bi obdržali kupce električne energije? Ker Slovenija ni nek samozadosten otoček, pač pa se nahaja v Evropski uniji, mora seveda spoštovati pravila poslovanja na evropskih trgih. Doslej na tem področju ni bilo večjih težav, z uvajanjem procesa liberalizacije pa se za elektrodistribucijska podjetja čedalje bolj zastavlja ključno vprašanje, kako obdržati kupce, da se ti morda ne bodo odločili za drugega ugodnejšega dobavitelja električne energije. V razmerah odprtega trga se namreč med ponudniki električne energije pojavlja čedalje ostrejša konkurenca. Jasno je tudi, da vsak novi kupec za nekoga pomeni pridobitev, za drugega pa izgubo. Kot ugotavlja mag. Klemen Podjed iz Elektrasa, je bilo doslej na tem področju v elektrodistribucijskih podjetjih že veliko narejenega, še zlasti, kar zadeva formalno prilagajanje smernicam in direktivam EU. Po drugi strani pa ta podjetja doslej še niso bila soočena z resnostjo problema čedalje ostrejših domačih in tuje konkurence. Zato je prilagajanje oziroma oblikovanje konkurenčnosti posameznih distribucijskih podjetij doslej potekalo počasneje, kakor bi sicer v bolj zaostrenih razmerah na trgu. O tej aktualni temi - prizadevanje za obdržanje kupcev v elektrodistribuciji, izzivi, rešitve, naloge itd. - bomo obširneje pisali v prihodnji številki Našega stika.

Miro Jakomin

BORZEN

Zasedanje EuroPEX-a v Ljubljani

Borzen, slovenski organizator trga z električno energijo, je konec junija gostil predstavnike Združenja evropskih borz z električno energijo, EuroPEX. Tako je 1. julija na Borzenu potekal upravni odbor EuroPEX-a, dan prej pa je v sklopu obiska v Portorožu potekala delavnica z naslovom What's in the IEM for the Power Exchanges?, na kateri so direktorji članic združenja EuroPEX predstavili aktualne projekte in razvojne načrte evropskih borz za prihodnost. »Borze z električno energijo so sestavni in pomembni del skupnega evropskega trga. Veseli me, da so bili na srečanju v Sloveniji predstavljeni aktualni projekti evropskih borz, ki prispevajo k reševanju perečih elektroenergetskih problemov v Evropi. V tem trenutku so to predvsem omejene prenosne poti ter s tem posledično drobljenje enotnega evropskega energetskega

Mag. Rudi Vončina je krajanom razložil potek meritev na terenu.

tega bo približno polovica kabliranega, ocenjena investicijska vrednost pa znaša kar milijardo 719 milijonov tolarjev. V nadaljevanju je mag. Rudi Vončina iz EIMV, ki se z vprašanji elektromagnetnega sevanja intenzivneje ukvarja zadnjih osem let, predstavil slovensko in evropsko zakonodajo s tega področja in podrobneje opisal tudi metodologijo in postopek meritev ter nato izvedel tudi meritve elektromagnetnega sevanja nekaterih naprav in orodij, ki jih uporabljamo pri vsakdanjem delu. Pozneje so si krajani na terenu ogledali še rezultate meritev na obstoječem 110 kV daljnovodu v bližini RTP Beričevo, ki je po svojih značilnostih podoben načrtovani novi daljnovodni povezavi.

Za prvo tovrstno predstavitev značilnosti, načinov merjenja ter rezultatov elektromagnetnega sevanja se je Eles odločil zato, ker je med krajani v bližini daljnovodov glede elektromagnetnega sevanja vedno zelo veliko vprašanj. Ta so se v tokratni razpravi, ki je sledila uvodni predstavitvi, sicer nanašala bolj na druga področja in ne toliko na same posledice elektromagnetnega sevanja. Tako smo denimo lahko slišali vprašanja, zakaj ne bi bil celoten daljnovod pod zemljo, zakaj ni bil postavljen kar pod ljubljansko obvoznico, zakaj daljnovod poteka ravno po njihovi parceli in ne pri sosedu, zakaj so nekateri lastniki zemljišč upravičeni do odškodnine, drugi pa ne, in podobna. Kljub temu je po oceni Aleša Kregarja omenjeno predstavitev mogoče oceniti pozitivno, saj ravno takšen dialog s krajani prispeva

trga, omejevanje konkurenčnosti in pomanjkanje proizvodnih zmogljivosti. Člani združenja EuroPEX zato skušamo s svojim delom pozitivno prispevati k povečevanju konkurenčnosti, cenovni transparentnosti na trgu in ustvarjanju enotnega evropskega elektroenergetskega trga, ki bo tudi prijazen do okolju,« je poudaril direktor Borzena, mag. Damjan Stanek, ki že od lanskega decembra predseduje temu evropskemu združenju.

V tem trenutku je EuroPEX zelo dejaven pri procesu vzpostavljanja skupnega evropskega trga v luči obvladovanja zamašitev prenosnih poti. EuroPEX je predlog reševanja zamašitev pripravil skupaj z evropsko organizacijo sistemskih operaterjev ETSO. Rezultat skupnega dela je model FMC (Flow-based Market Coupling), ki je bil prvič predstavljen septembra lani na firenškem forumu regulatorjev trgov z električno energijo EU v Rimu. Model je bil predstavljen tudi na vseh forumih Evropske komisije, kjer so ga z odobravanjem sprejeli kot pomemben prispevek k razvoju enotnega trga z električno energijo EU.

Borzen

DRAVSKE ELEKTRARNE MARIBOR

Podpisana pogodba za dobavo turbin in pomožne strojne opreme za HE Zlatoličje

Direktor družbe Dravske elektrarne Maribor, d. o. o., Danilo Šef in direktor podjetja Litostroj E.I. Jože Jaklin sta 20. julija podpisala pogodbo za dobavo turbin in pomožne strojne opreme za HE Zlatoličje, katere prenova bo potekala med letoma 2007 in 2009. S tem je izbran prvi dobavitelj opreme za prenovo HE Zlatoličje, katere skupna vrednost je ocenjena na 15 milijard tolarjev. Postopek izbire dobavitelja je vodila posebna komisija, vrednost pogodbe pa je poslovna skrivnost.

Po podpisu pogodbe je direktor družbe DEM Danilo Šef

Turbine za HE Zlatoličje bo tudi tokrat izdelal Litostroj E. I.

povedal: »HE Zlatoličje, najmočnejša elektrarna na Dravi, ki proizvede več kakor pet odstotkov vse slovenske električne energije, neprekinjeno obratuje že skoraj štiri desetletja. V tem času se je njena generatorska in turbinska oprema izrabila, zato jo je za nadaljevanje varne in zanesljive proizvodnje električne energije nujno treba zamenjati. Proizvodnja tovrstne opreme je dolgotrajen proces, zato ocenjujem, da se zamenjava turbin in generatorjev HE Zlatoličje ne bo začela pred letom 2007.«

Tudi generalni direktor HSE dr. Jože Zagožen je ob tej priložnosti izrazil zadovoljstvo nad začetkom prenove HE Zlatoličje: »Gre za prednostni projekt v naboru naložb v nove proizvodne zmogljivosti skupine HSE, z uresničitvijo katerega bo konična moč te elektrarne povečana za 24 MW, letna proizvodnja pa za približno 30 GWh. Prenova HE Zlatoličje je tako ena izmed prvih investicij HSE v še nadaljnje zagotavljanje varne in zanesljive oskrbe slovenskih odjemalcev z električno energijo.«

Aljaša Bravc

SOŠKE ELEKTRARNE

Uspešen zagonski preizkus male HE Klavžarica

Petega julija je bila uspešno opravljena poskusna sinhronizacija male HE Klavžarica na omrežje, ki bo poslej obratovala po dotoku in ob polnem akumulacijskem jezeru, vseskozi pa bo tudi zagotavljala ekološko sprejemljivi pretok v rečnem koritu pod pregrado. Elektrarna je na omrežje vključena preko lastne transformacije 20/40 kV 300 kVA in priključnega daljnovoda, ki se navezuje na obstoječi daljnovod, ki poteka po dolini Kanomljice. Obratovanje bo avtomatsko ter brez posadke, nadzor nad obratovanjem pa bo omogočal informacijski sistem z zvezo med zajetjem, strojnico ter centrom vodenja Soških elektrarn. Elektrarna z

Foto arhiv DEM

Foto Marko Pilo

MHE Klavžarica

instalirano močjo 302,6 kW in z vgrajeno peltonovo turbino bo izrabljala instalirani pretok vode 0,3 m³/s in padec 125 metrov.

Dela na tej elektrarni, pri katerih so veliko sodelovali tudi delavci iz Soških elektrarn, so bila v celoti končana 24. maja letos, ko je bil izveden interni tehnični pregled in inšpekcijski pregled daljnovoda ter tako omogočeno izvajanje zagonskih preizkusov. Del slednjih je bila tudi omenjena sinhronizacija na omrežje. Tehnični pregled za pridobitev uporabnega dovoljenja pa je bil uspešno opravljen 30. junija.

Mala hidroelektrarna Klavžarica izrablja hidroenergetski

potencial vodotoka Klavžarica na odseku med Klavžami in strojnico v neposredni bližini kmetije Reven in je tesno povezana z obnovo Kanomeljskih (Ovčjaških) klavž, ki so tehnični spomenik I. kategorije s prvo stopnjo varstvenega režima in služijo elektrarni kot pregrada za zajetje vode. Tako sta bila obnova Kanomeljskih klavž in zgraditev male HE Klavžarica del skupnega projekta Mestnega muzeja Idrija in Soških elektrarn.

S to naložbo, ki je vredna 365 milijonov tolarjev, od katerih je tretjino prispevalo Ministrstvo za kulturo, bodo Soške elektrarne pridobile dodatnih 1264 MWh električne energije na leto.

Soške elektrarne

DRAVSKE ELEKTRARNE MARIBOR

Prvo srečanje upokojencev

V družbi Dravske elektrarne Maribor, d. o. o., so se letos prvič odločili organizirati srečanje upokojencev DEM. Družbo sestavlja osem hidroelektrarn, razpršenih od Dravograda do Formina, in dve mali hidroelektrarni, zato je bila za kraj dogodka izbrana lokacija – kje drugje kot ob Dravi – v Čolnarni v Mariboru. Udeležence srečanja je pozdravil direktor DEM Danilo Šef in ob tem poudaril pomen srečanja: »Zavedamo se, da so današnje elektrarne na Dravi zapuščina, ki so jo ustvarili dravski upokojenci in so dobra podlaga za razvoj družbe DEM v prihodnosti. Letošnje srečanje upokojencev DEM je bilo prvo, povabili pa smo prav vse upokojence Dravskih elektrarn Maribor

Foto arhiv DEM

Prvega srečanja upokojencev DEM se je udeležilo 135 upokojencev.

z željo, da se spet srečamo, pozdravimo in poveselimo skupaj.»

Zbrane je pozdravil tudi predsednik Društva upokojencev DEM Janez Brunker. Da so bili vabila veseli, so potrdili tudi upokojenci, saj se jih je srečanja udeležila kar polovica oziroma 135. Ob kulturnem in zabavnem programu ter okrepčilu so izvedeli marsikaj novega in v družbi gostiteljev preživeli prijetno popoldne.

Aljaša Bravc

PREMOGOVNIK VELENJE

Certificirana tudi skrb za zdravje in varnost pri delu

Presojevalci Slovenskega inštituta za kakovost in meroslovje so v Premogovniku Velenje junija v dveh delih opravljali certifikacijsko presojo sistema varnosti in zdravja pri delu po standardu OHSAS 18001:1999. Kot je povedal tehnični direktor Premogovnika mag. Marjan Kolenc, v premogovništvu dva krovna zakona, to sta Zakon o rudarstvu in Zakon o varnosti in zdravju pri delu, predpisujeta visoko stopnjo varnosti, za pridobitev standarda OHSAS pa so se v Premogovniku odločili, da bi povezali vse procese in jih naredili bolj pregledne. Prvi del presoje je bil namenjen pregledu dokumentacije, ki se nanaša na področje varnosti in zdravja pri delu, drugi del pa preverjanju uvedbe teorije v prakso. Zato so presojevalci v prvem delu presojali v Službi za varstvo pri delu zahteve zakonodaje, oceno tveganja, odgovornosti za skrb za varnost in zdravje pri delu ter cilje podjetja na tem področju, pregledali so podatke o zdravstvenih pregledih in poročila o nezgodah pri delu, na razvojnem področju so pregledali dokumentacijo razvoja novih tehnologij in opreme v pogledu povečanja varnega dela, vodstvo pa jim je predstavilo cilje in programe na področju varnosti. Na kadrovsko-spolšnem področju so presojali področje izobraževanja in usposabljanja, zavedanja in kompetenc.

Podlaga za drugi del presoje je bil proces pridobivanja premoga. Presojevalci so preverili stanje varnosti in zdravja pri delu na enem od odkopov v jami Preloge in na pripravnem delovišču, pri zaposlenih na teh deloviščih pa so preverili poznavanje navodil o varstvu pri delu in pravil ukrepanja ob izrednih dogodkih. V Varnostno informacijskem centru pri dežurnem premogovniku so preverili pripravljenost in sistem odzivanja na izredne dogodke ter načrt obrambe in reševanja. Hkrati s tem so preverjali tudi procese, ki so vezani na pridobivanje premoga, to so zračenje, tehnična podpora, priprava dela in nabava.

Presojevalci so z zanimanjem spremljali vse predstavitve in pohvalili urejenost področja varnosti in zdravja pri delu. Ugotovili niso nobenih neskladnosti, so pa izdali nekaj priporočil za izboljšanje procesov in postopkov. Certifikat OHSAS 18001 je bil Premogovniku Velenje slovesno podeljen 2. julija, na skoku čez kožo. Premogovnik Velenje je leta 1998 med prvimi v elektrogospodarstvu in premogovništvu pridobil certifikat sistema kakovosti po zahtevah standarda ISO 9001, leta 2000 pa so sistem kakovosti nadgradili s certifikatom ISO 14001 za sistem ravnanja z okoljem.

Premogovnik Velenje

ELEKTRO CELJE

Izšla prva številka glasila GEC

V distribucijskem podjetju Elektro Celje so v začetku julija izdali prvo številko glasila GEC. »V rokah držite nekaj novega, nekaj, kar je na začetku nelahke poti. To je naš interni časopis, glasilo, ki naj bo res naše po vsebini, aktualnosti in privlačnosti. Naloga je težka. Tega se zavedamo, zato pričakujemo včasih tudi strpnost, predvsem pa primerno sodelovanje, ki naj kaže pripadnost in spodbudo.« S temi besedami je predsednik uprave Peter Petrovič v uvodniku nagovoril spoštovane sodelavke, sodelavce, bralke in bralce ter ob tem zapisal še več drugih spodbudnih misli. Kot so povedali v uredniškem odboru, so se na izdajo časopisa začeli pripravljati že spomladi. Na prvem sestanku so opredelili odgovornosti posameznih članov uredniškega odbora, ki ga poleg glavne in odgovorne urednice sestavljajo še Nika Krušič in Danica Mirnik, Irena Pevec, Irena Lekše, Sonja Doberšek, Ivan Rožman, Ivan Gregorc in Luka Tratnjek. Novemu glasilu GEC želimo uspešno pot tudi v uredništvu Našega stika.

Miro Jakomin

Naslovnica novega glasila Elektra Celje.

V NAČRTU ZBORNICA PO MERI EUROPSKE UNIJE

Na Ministrstvu za gospodarstvo so se v času pred poletnimi počitnicami odzvali na nekatere očitke Gospodarske zbornice Slovenije, ki so povezani s predlogi sprememb zborničnega sistema. Poglede gospodarskega ministrstva sta na novinarski konferenci predstavila mag. Peter Puhan, v. d. generalnega direktorja Direktorata za notranji trg, in dr. Saša Prešern, vodja delovne skupine za pripravo tez za zakon o gospodarski zbornici. Kot sta poudarila, je spodbudno, da je prišlo do strokovnega dialoga, ki presega vprašanje obveznega članstva v GZS in njenega monopolnega položaja.

»**J**avne naloge so pomembne in jih predlog zakona o gospodarskih zbornicah nikakor ne ukinja. Postavlja pa možnosti za njihovo učinkovitejše izvajanje. V Sloveniji je GZS izvajala veliko javnih nalog in ocena mnogih je, da je bilo izvajanje teh nalog v preteklem obdobju večidel kakovostno in korektno. Vprašanje pa je, ali je tak model optimalen tudi v prihodnje. Zaradi monopolnega položaja GZS še ni bilo treba narediti temeljite prenove. Brez dvoma pa je v GZS opaziti povečano dinamiko in iskanje novih poti prav v obdobju pobud vlade o novi zakonodaji na tem področju,« je pojasnil **mag. Peter Puhan**.

V nadaljevanju je povedal, da se bodo javne naloge izvajale še v prihodnje, predvsem tam, kjer bodo člani gospodarske zbornice menili, da je to potrebno. Izvajale jih bodo tiste institucije, ki bodo izpolnjevale javno objavljene kriterije za tako delo in bodo zagotovile najboljše pogoje, kot so na primer cena, odzivnost, reprezentativnost itd. Teze za novi zakon o gospodarskih zbornicah na področju javnih nalog predvsem odpirajo nove priložnosti za uveljavitev tistih pobud,

ki so v interesu gospodarstva, in to na način, ki je optimalen in najbolj učinkovit.

O vplivu gospodarstva na pripravo zakonodaje

Ali gospodarstvo z ukinitvijo obvezne GZS ne bo imelo več vpliva na pripravo zakonodaje? V zvezi s tem očitkom Gospodarske zbornice Slovenije

je **dr. Saša Prešeren** pojasnil, da ima Ministrstvo za gospodarstvo na področju priprave (tehnične) zakonodaje vpleten sistem delovnih skupin, v katerih sodelujejo vse zainteresirane strani. »Gospodarska zbornica je bila s svojimi združenji v tem procesu pomemben partner pri pripravi zakonodaje, definiranju prehodnih obdobj za popolno uveljavitev evropske zakonodaje v Sloveniji in je posredovala pomembne povratne informacije o izvajanju zakonodaje in predloge za posamezne izboljšave. Na nekaterih redkih področjih pa ni bila sposobna zagotoviti svojega predstavnika, ker je šlo za pripravo zakonodaje na področjih, kjer imamo v Sloveniji samo nekaj proizvajalcev oziroma trgovcev. V takem primeru so bili partner v pripravi zakonodaje neposredno predstavniki posameznega podjetja. Ta način bo Ministrstvo za gospodarstvo obdržalo tudi v prihodnje z eno ali več gospodarskimi zbornicami s prostovoljnim ali obveznim članstvom.«

Ob tem omenimo še nekaj drugih poudarkov, ki sta jih v svoji, dokaj obsežni predstavitvi izrazila omenjena predstavnika Ministrstva za gospodarstvo. Glede stalne arbitraže so rešitve v državah članicah EU različne. Rešitev, ki je sedaj uveljavljena v Sloveniji,

Kot je na novinarski konferenci Ministrstva za gospodarstvo poudaril dr. Saša Prešern, Slovenija s svojim zaprtim sistemom sodi med države v EU z največ reguliranimi poklici. S takim načinom Slovenija najbolj škoduje sebi in svojemu razvoju na področju zaposlovanja, podjetništva in konkurenčnosti. EU si je v Lizbonski strategiji zadala nalogo liberalizirati poklicno izobraževanje. S tem se pospešuje gospodarski razvoj in povečuje socialna varnost državljanov. Pri utemeljevanju predloga na tem področju je dr. Prešern še dodal, da poklicno izobraževanje nima nobene zveze z obveznim članstvom v GZS. Stalno izobraževanje je potreba sodobne, hitro se razvijajoče družbe. Izvajajo naj ga usposobljene institucije, ki izpolnjujejo jasno postavljene kriterije.

Gospodarska zbornica Slovenije je junija in julija sklicala več novinarskih konferenc o usodi javnih nalog ob morebitni likvidaciji GZS. Na eni od njih so predstavili tudi javne naloge na področju pridobivanja sredstev Evropske unije, Svetovne banke in strukturnih skladov, informiranje članov ter analize, ki jih je pripravljala zbornična služba za konjunkturo in ekonomsko politiko. Kot je med drugim povedala Irena Roštan, vodja SKEP, je GZS edina inštitucija v Sloveniji, ki podjetjem posreduje metodološko obdelane podatke in analize iz vseh relevantnih slovenskih in izbranih tujih virov. Sicer pa so na GZS v zvezi z načrtovano prenovo gospodarske zbornice ponovno opozorili na več kritičnih zadev (o nekaterih perečih vidikih smo v Našem stiku že pisali). Po besedah predsednika GZS Jožka Čuka je vsekakor treba pridobiti mnenja in stališča različnih strok ter poiskati ustrezne rešitve v širokem strokovnem dialogu.

zbornici. Zato v predlogu vlade, kjer bi bilo članstvo v gospodarskih zbornicah prostovoljno, dilemma glede konflikta interesov odpade.

Kot je menil mag. Puhan, ni nobenega razloga, da GZS še v prihodnje ne bi bila porok za začasno uvoženo blago, če bodo člani menili, da je to potrebno. Morda se bodo člani odločili, da vsi financirajo to dejavnost, ali pa se bodo odločili, naj krijejo stroške tisti, ki to storitev potrebujejo in uporabljajo.

Foto Miro Jakomin

Dr. Saša Prešern in mag. Peter Puhan iz Ministrstva za gospodarstvo.

nikakor ni edina možnost. Postavlja pa se vprašanje, ali naj vsi gospodarski subjekti plačajo sistem stalne arbitraže ali pa samo tisti, ki to storitev dejansko uporabljajo.

Glede socialnega dialoga so mnenja različna. Združenje delodajalcev meni, da zbornica z obveznim članstvom ne more biti partner v socialnem dialogu, ker gre za konflikt interesov. Tega pa ni, če gre za prostovoljno članstvo v

Dr. Prešern je potrdil, da je za poklicno in strokovno izobraževanje GZS - na podlagi javnih pooblastil - v preteklem obdobju naredila zelo veliko. Pri tem je opozoril, da ima GZS izključno pooblastilo za izvajanje določenih izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja, kar je vprašljivo.

»Ena temeljnih pravic notranjega trga po vstopu Slovenije v EU je namreč prost pretok ljudi. To pa vključuje

tucije, ki izpolnjujejo kriterije. Na tak način se pojavlja konkurenca med izobraževalnimi institucijami. To pa prispeva k večji kakovosti in učinkovitosti izobraževalnega procesa še posebej na področju poklicnega izobraževanja,« je pojasnil dr. Prešern.

Poleg tega je omenil še nekatere druge pereče vidike glede poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji, ki niso najboljše rešitev za gospodarstvo, še zlasti ne, če na njih gledamo z vidika izvajanja štirih temeljnih svoboščin notranjega trga. Pri tem gre celo za ekskluzivnost, ki je določena z zakonom in podeljena GZS. Znano je namreč, da nekdo, ki konča strokovno izobraževanje v Sloveniji, na nekaterih področjih ne more opravljati svojega poklica, dokler ne opravi še tečaja in dobi ustreznega potrdila GZS.

Na omenjeni novinarski konferenci je bilo na koncu izraženo tudi prepričanje, da bo strokovna razprava v javnosti prispevala k iskanju takšne oblike združevanja gospodarskih subjektov, ki bo optimalna za gospodarstvo, ki bo zmanjšala obremenitve gospodarstvu ter prispevala k večji konkurenčnosti.

Foto Miro Jakomin

Gospodarski minister Andrej Vizjak in predsednik GZS Jožko Čuk se razhajata v pogledih na nujno prenovo GZS, oba pa sta podprla strokovni dialog.

Miro Jakomin

PANOGA

POSLOVNO LETO 2004 KONČALA

Poslovni rezultati, ki so jih v minulem letu dosegle slovenske energetske družbe, lahko zbujajo zavist, čeprav je treba uspehe jemati z rezervo. Energetiko namreč čaka v prihodnosti še vrsta izzivov in velikih naložbenih zalogaev, ki jih bo treba šele izpeljati.

Vrsta spodbudnih gospodarskih kazalcev

Kot že rečeno, je tokratna seja bila namenjena predvsem obravnavi poročila o poslovanju energetskih družb v minulem letu in doseženi rezultati potrjujejo, da so bile v minulih letih v energetske sektorju sprejete prave odločitve in se je tudi uspešno prestrukturiral, čeprav nekatera podjetja spremembe šele čakajo.

Tako so po zbranih podatkih, ki jih je pripravil sekretar združenja za energiko **Niko Martinec**, družbe energetskih dejavnosti lani ustvarile neto čisti dobiček v višini 39,1 milijarde tolarjev, kar je bilo realno za petino več kakor leto prej. Poslovni prihodki so bili za 10,6 odstotka višji kakor leta 2003, družbe energetskih dejavnosti pa so lani ustvarile tudi za 190,4 milijarde tolarjev dodane vrednosti, kar je pomenilo 6,1 odstotka celotne dodane vrednosti slovenskih gospodarskih družb. Ob tem je treba še dodati, da je bilo v energetskih družbah lani zaposlenih 12.619 delavcev, kar pomeni le 2,75 odstotka vseh zaposlenih v gospodarstvu, ter da se je število zaposlenih samo lani zmanjšalo za 8,2 odstotka, v obdobju po letu 1997 pa celo za dobro tretjino.

Podobno spodbudni so tudi rezultati podjetij, ki se ukvarjajo zgolj z oskrbo z električno energijo, pri čemer so omenjene družbe lani skupno imele za 335,7 milijarde tolarjev prihodkov, kar je bilo za 3,67 odstotka več kakor leto prej. V zadnjih osmih letih se je število zaposlenih v elektrogospodarstvu zmanjšalo za 11 odstotkov, tako da je bilo konec minulega leta v družbah za oskrbo z električno energijo 6786 zaposlenih. Na drugi strani se je sočasno ves čas dvigovala tudi dodana vrednost, pri čemer se je v spremljanem osemletnem obdobju povečala za dobrih 200 odstotkov - na 102,4 milijarde tolarjev, kar povedano drugače pomeni 3,28 odstotka vse ustvarjene dodane vrednosti v slovenskem gospodarstvu. Pozitivno je tudi, da je v tem času, z izjemo leta

Osrednja pozornost enajste seje upravnega odbora Združenja za energetiko pri Gospodarski zbornici Slovenije, ki se je sestal 6. julija v Ljubljani, je bila tokrat namenjena obravnavi poslovnih rezultatov družb energetskih dejavnosti v minulem letu. In, če bi povlekli črto pod slišano, bi lahko z eno samo besedo dosežke energetskih podjetij leta 2004 opisal z odlično. Kot pa je bilo opozorjeno v razpravi, so lahko doseženi dobri poslovni rezultati tudi varljivi, saj se položaj v panogi, ki je odvisen tudi od dogajanja na svetovnem in evropskem energetske trgu, lahko zelo hitro poslabša. Poleg tega bo treba v prihodnjih letih nujno izpeljati vrsto velikih investicij, za kar bodo podjetja potrebovala tudi precej lastnih sredstev. Zato je s seje k lastnikom znova romalo opozorilo, da je dosežene dobičke v energetske sektorju nujno treba ohraniti znotraj sektorja in jih porabiti za nove naložbe, ki bodo zagotovile še naprej zanesljivo in konkurenčno oskrbo Slovenije z električno energijo, plinom in drugimi energenti.

Obeta se prestrukturiranje gospodarske zbornice

Uvodoma je zbrane člane pozdravil predsednik Gospodarske zbornice Slovenije **mag. Jožko Čuk**, ki je poudaril, da je združenje za energetiko eno dejavnejših znotraj zbornice in kot takšno s svojim delovanjem pogosto-

krat tudi zgled drugim združenjem. V nadaljevanju je nato podrobneje predstavil sklepe 5. skupščine GZS, ki je bila ravno dan prej. Kot je dejal, so člani odločno podprli usmeritve upravnega odbora, sprejete na aprilski seji, in sicer, da slovensko gospodarstvo potrebuje močno gospodarsko zbornico z obveznim članstvom, pri čemer pa je treba njeno delovanje in način financiranja posodobiti in prilagoditi novim zahtevam. Tako naj bi preoblikovanje GZS potekalo v smeri dograditve obstoječega javnopravnega zborničnega sistema in na temelju pozitivnih domačih izkušenj in izkušenj držav, ki so naše največje poslovne partnerice, zajelo pa naj bi več ključnih področij. Tako se predvideva drugačen način zbiranja članarine, ki bo poleg amortizacije in števila zaposlenih upoštevala tudi dosežene dobičke. Drugače pa naj bi se največja sprememba po besedah Jožka Čuka nanašala na volilni sistem. Na predlog združenja podjetnikov naj bi namreč vpeljali sistem volitev, pri katerem naj bi imelo vsako podjetje en glas, in sicer v treh kategorijah - velika, srednja in majhna podjetja. Posledično naj bi to nato pomenilo tudi drugačno sestavo v organih upravljanja zbornice, kjer naj bi večjo zastopanost imela srednja in majhna podjetja. Sicer pa vodstvo gospodarske zbornice pričakuje, da se bodo o teh vprašanjih in novi organiziranosti do jeseni opredelila tudi posamezna združenja in območne zbornice.

Z ZELO DOBRIMI REZULTATI

2001, ko je bilo opravljeno prevrednotenje premoženja elektrogospodarskih družb, naraščal čisti dobiček in da so lani celo vse elektroenergetske družbe poslovale praktično brez izgube.

Poslovni dosežki nas ne smejo uspavati

V razpravi, ki je sledila predstavitvi gospodarskih rezultatov, je predsednik združenja za energetiko **dr. Milan Medved** poudaril, da dobri poslovni izidi v zadnjih nekaj letih potrjujejo uspešnost izpeljanih strukturnih sprememb energetskega sektorja, pri čemer pa nas pozitivni rezultati ne smejo uspavati. Slovenija je namreč zelo majhen trg in kot takšen še bolj občutljiv za negativne vplive, pri čemer recimo neugodne hidrološke razmere v prvi polovici leta že napovedujejo letošnje slabše poslovne rezultate. Ti so precej odvisni tudi od gibanja cen na evropskem trgu, kjer so bili trendi doslej v pogledu pridobiva-

nja prihodkov sicer pozitivni, saj se je cena za kilovatno uro prodane kilovadne ure električne energije v dveh letih praktično podvojila. Ob tem pa se je treba zavedati, da čedalje večja uvoznica energije postaja tudi Slovenija, zato so ključnega pomena za nadaljnjo uspešno poslovanje energetske dejavnosti uspešno izpeljane naložbe v nove proizvodne zmogljivosti in prenosno omrežje. Od tu tudi opozorila lastnikom, da bi sredstva, pridobljena v energetskega sektorju, nujno morala v njem tudi ostati, saj v nasprotnem ne bo mogoče zagotoviti kakovostne oskrbe Slovenije z energijo. Zaradi naraščanja porabe in dejstva, da je kar nekaj ključnih elektrarn na koncu svoje življenjske dobe, bo treba samo v Evropi do leta 2030 podvojiti proizvodne zmogljivosti. Ob tem je jasno, da nihče ne bo gradil namesto nas in tudi evropske smernice govorijo o tem, da si bo morala vsaka država večino potrebne energije zagotoviti sama.

S temi mislimi se je strinjal tudi pred-

sednik uprave Geoplina **Janez Možina**, ki je dodal, da je načrtovanje in izpeljava naložb v energetiki dolgoročen proces in je treba zato pravočasno ukrepati, ko gospodarski rezultati to še omogočajo. Vsaka napačna poteza lahko namreč kaj hitro povsem spremeni poslovno sliko, zato je treba opozorila stroke jemati zelo resno. Da prikazani poslovni uspehi lahko zavajajo, je menil tudi direktor Elektra Celja **Peter Petrovič**, ki je dejal, da distribuciji gospodinjstvi odjem z administrativno določeno ceno še vedno prinaša precejšnje izgube, da so distribucijska podjetja že precej izčrpala notranje rezerve ter da na drugi strani postajajo čedalje zapletenejši in predvsem dražji postopki umeščanja novih objektov v prostor.

Brane Janjič

Foto Brane Janjič

Dr. Milan Medved: »Dobre poslovne rezultate je treba jemati z rezervo.«

U ODBORU ZA REFORME TUDI ZASTOPSTVO ENERGETIKOV

Sredi julija je vlada imenovala delovno skupino z nazivom Odbor za reforme, ki ga vodi dr. Jože P. Damijan, profesor na Ekonomski fakulteti in podpredsednik vladnega strateškega sveta za razvoj. Njegov namestnik je postal dr. Janez Šušteršič iz Urada za makroekonomske analize in razvoj. Za vodjo delovne podskupine z nazivom Liberalizacija in konkurenčnost javnih gospodarskih služb je bil imenovan dr. Mihael Tomšič iz Inštituta Jožef Štefan, vrhunski strokovnjak za energetske sisteme, modeliranje in načrtovanje energetskih sistemov, med člani pa so tudi nekateri drugi ugledni in perspektivni energetiki.

Odbor za reforme je pristojen za pripravo predlogov strukturnih reform oziroma sistemskih sprememb, s katerimi bo vlada uresničevala cilje in usmeritve Strategije razvoja Slovenije na ključnih področjih. Rok za pripravo osnovnih izhodišč reform po posameznih področjih je 30. september 2005. Vlada naj bi ta izhodišča obravnavala in potrdila do 15. oktobra. Na tej podlagi naj bi Odbor za reforme do 24. decembra v tem letu pripravil razdelane predloge sistemskih (zakonskih) sprememb in izračune njihovih učinkov (delo bo potekalo v dveh fazah).

V okviru Odbora za reforme je vlada imenovala enajst podskupin za posamezne reforme in njihove koordinatorje. Med njimi je tudi podskupina z nazivom Liberalizacija in konkurenčnost javnih gospodarskih služb, pri kateri je precejšen poudarek namenjen energetiki, saj je kar tretjina članov iz energetskih krogov. Člani te podskupine so **Irena Glavič**, **Majda Paripović** in **Bojan Kuzmič** iz Javne agencije RS za energijo, **dr. Jože Zagožen** iz Holdinga Slovenske elektrarne, **mag. Vitoslav**

Türk iz Elektra Ljubljana, **mag. Damjan Stanek** iz Borzena in **Marko Agrež** iz Termoelektrarne Trbovlje. Poleg njih je v omenjeni podskupini še vrsta uglednih strokovnjakov iz univerze in ministrstev, pa tudi iz nekaterih drugih državnih ustanov in podjetij.

Obsežen program dela za izvedbo reform

Delovna podskupina Liberalizacija in konkurenčnost javnih gospodarskih služb bo predlagala sistemske ukrepe na področju javnih gospodarskih služb. S temi ukrepi naj bi dosegli pomembne cilje, kot so zanesljivost, varnost, kakovost in stroškovna učinkovitost oskrbe, povečanje konkurence in odprtosti trga za dobavo blaga in opravljanje storitev (liberalizacija), enak dostop do infrastrukture ter učinkovita regulacija. Nadalje so med cilji ustrezno vzdrževanje in razvoj infrastrukture, ekonomsko upravičena cenovna razmerja in sprejemljivi socialni učinki, okoljska trajnost, optimalna lastniška struktura ponudnikov (privatizacija) v gospodarskih javnih službah in poveza-

nih tržnih dejavnostih ter organizacijsko prestrukturiranje.

Delo omenjene podskupine bo zajemalo področja energetike, železniškega in cestnega prevoza, ravnanja z odpadki, komunale (lokalne javne gospodarske službe), elektronskih komunikacij, poštne storitve, javnega zasebnega partnerstva, projektno financiranje in koncesijska razmerja, varstvo okolja ter učinkovito upravljanje. Na področju energetike bo delo te podskupine zajemalo zagotavljanje pogojev za vzpostavitev konkurence v proizvodnji in dobavi električne energije in zemeljskega plina, primerne organizacije in lastništva (vprašanje privatizacije) v gospodarskih javnih službah in tržnih dejavnostih (proizvodnji in dobavi), vzpostavitev učinkovite regulacije in postopno oblikovanje ekonomsko, okoljsko in socialno upravičene strukture cen. Nadalje bodo v tem okviru zajeti ukrepi za povečanje zanesljivosti, kakovosti in strateške zanesljivosti oskrbe, kjer gre za zmogljivost elektrarn in omrežij za električno energijo in plin, vprašanje širitve JEK in premogovnih elektrarn, lokalne oskrbe in soproizvodnje. Poleg tega bo delo te podskupine zajemalo še povečanje konkurence v distribuciji naftnih derivatov, zmanjševanje subvencij v energetskih in energetsko intenzivnih dejavnostih (vprašanje energetsko intenzivnih podjetij v državni lasti) ter valorizacija obnovljivih virov energije.

Dr. Tomšič je vodilni sodelavec pri številnih projektih

Ob tej priložnosti omenimo še nekaj besed o življenjski in strokovni poti **dr. Mihaela Tomšiča**. V letih od 1974 do 2003 je deloval kot univerzitetni profesor na Fakulteti za strojništvo Univerze v Ljubljani, kjer je predaval predmete s področja energetskega strojništva, avtomatizacije energetskih sistemov in modeliranja procesov. Po izobrazbi je univerzitetni diplomirani inženir strojništva, magister jedrske tehnike in

Višji stroški zaradi slabe ocene zalog

Britansko-nizozemski naftni velikan Royal Dutch Shell se je znašel v hudih finančnih težavah pri naftnem in plinskem projektu, ki ga izvaja na ruskem polotoku Sahalin, saj so se stroški podvojili na dvajset milijonov. Koncern se je namreč lani uštel pri oceni tamkajšnjih zalog nafte in plina in predvideval, da jih je bistveno več, zato je v tem okviru tudi predvidel stroške. Toda do letos so se zaradi zmote ti zelo povečali, čeprav vodja koncerna Jaroen van der Veer med razlogi za podražitev projekta navaja še višje cene surovin in neugodne tečajne razmere. Kljub temu je dodal, da je projekt Sahalin 2, ki zaostaja za načrti za kar osem mesecev, vendarle upravičen. Pri njem sodelujejo še ruski Gazprom ter japonska koncerna Mitsui in Mitshibishi s po približno 20 do 25 odstotnimi deleži. STA

doktor znanosti, ta naslov pa si je pridobil z raziskavami s področja prenosa toplote in toplotne tehnike. Pozneje je deloval tudi na področju vodenja in avtomatizacije energetskih procesov. V letih od 1990 do 1992 je bil minister za energetiko v slovenski vladi, zadnja leta pa je vodilni sodelavec pri številnih projektih, v veliki meri tudi iz okvira sodelovanja med Slovenijo in EU, ki obravnavajo prestrukturiranje energetike v Sloveniji.

Strokovna skupina na Inštitutu Jožef Štefan, ki jo je vodil dr. Tomšič, je bila med prvimi, ki je v Sloveniji, še pred osamosvojitvijo, uvajala ukrepe za vodenje porabe energije v industriji (znani sistemi SIK - računalniško vodenje konice). Sedaj je težišče strokovnega in javnega delovanja dr. Tomšiča oživitve proizvodnje električne in toplotne energije, razvoja lokalne ener-

getike in druga energetska-strateška vprašanja.

Omenimo še, da je dr. Tomšič ustanovitveni predsednik Slovenskega E-foruma, slovenskega društva za energetska ekonomiko in ekologijo. V tem okviru je vrsto let nenehno opozarjal strokovno javnost in predstavnike prejšnjih vlad na potrebo po uresničitvi nujno potrebnih korakov v energetiki. Ti so postali zelo aktualni ravno v obdobju po osamosvojitvi Slovenije, tako rekoč neizogibni pa z vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo.

Miro Jakomin

Dr. Mihael Tomšič, koordinator delovne podskupine, ki se bo v okviru vladnega Odbora za reforme ukvarjala z iskanjem primernih rešitev na področju liberalizacije in konkurenčnosti javnih gospodarskih služb in predlagala sistemske ukrepe.

Foto Miro Jakomin

HRVAŠKA

Ina in HEP lani z največjimi prihodki

Hrvaška podjetja so lani ustvarila skupne prihodke v višini 484 milijarde kun (15.840 milijard tolarjev), je objavila tamkajšnja analitska hiša Fina. Največje prihodke je ustvarila naftna družba Ina, in sicer 16,55 milijarde kun (542 milijarde tolarjev), na drugem mestu je energetska družba Hrvatska elektroprivreda (HEP) z 8,5 milijarde kun (278 milijard tolarjev), na tretjem pa trgovsko podjetje Konzum s 7,5 milijarde kun (243 milijard tolarjev) prihodkov. Omenjeni trojici sledijo Hrvaške telekomunikacije, Hrvaške železnice, HEP distribucija, T-Mobile, Vipnet, farmacevtska družba Pliva in HEP proizvodnja. STA

KLJUČNI PROBLEM JE DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST

Med energetiko, okoljem in prostorom so zaradi občutljivih vidikov vedno obstajala določena trenja in napetosti, kar se dogaja tudi sedaj in se bo tudi v prihodnje. Po načelni plati gre predvsem za vprašanje, kako razne konfliktne interese premostiti v dobro države, investitorjev, lokalnih skupnosti, lastnikov, prebivalcev in drugih ter ob doslednem spoštovanju okoljevarstvenih, socialnih, etičnih in drugih splošno znanih norm potegniti poslovno uspešne poteze.

Kot je julija v pogovoru o okoljski in energetski problematiki menil okoljevarstveni minister Janez Podobnik, se tudi predstavniki Elesa in drugi investitorji v energetiki čedalje bolj zavedajo, da je družbena sprejemljivost eden od ključnih elementov in so pripravljeni prisluhniti tako lokalni skupnosti kot lastnikom v nekem prostoru. Pri tem je po njegovih besedah bistvena njihova pripravljenost na dialog, vladni resorji pa so lahko neke vrste posredniki.

Katere naloge je Ministrstvo za okolje in prostor po nastopu nove vladne ekipe prevzelo na področju energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije (OVE)?

»Ob prehodu energetike in s tem Direktorata za energijo na Ministrstvo za gospodarstvo je naše ministrstvo zaradi pomembnega vpliva na okolje obdržalo obe področji, tako učinkovito rabo kot obnovljive vire energije, pri čemer pa je izvzeta proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov ter soproizvodnja električne energije in toplote. Ministrstvo za gospodarstvo pripravlja energetske bilance in dolgoročno načrtuje razvoj energetike ob sodelovanju našega ministrstva. S to delitvijo je okoljsko ministrstvo pristojno za pripravo operativnih programov, zakonodaje in predpisov, prenos evropskih

skih direktiv, pa tudi za mednarodno sodelovanje s področij naše pristojnosti. Prav tako bo naše ministrstvo še naprej uresničevalo vse informativne in spodbujevalne programe za učinkovito rabo in obnovljive vire energije ter za lokalno energetske oskrbo.«

V tem okviru je bil ustanovljen tudi novi Direktorat za evropske zadeve in investicije. Kakšna je pravzaprav njegova vloga?

»Direktorat za evropske zadeve in investicije opravlja naloge, ki so med drugim vezane na pripravo in vodenje investicij, vodenje javnih naročil, dejavnosti s področja učinkovite rabe in obnovljivih virov energije, naloge s področja evropskih zadev ter naloge, vezane na izvajanje javnih služb varstva okolja. Direktorat na področju priprave in vodenja investicij sodeluje z Direktoratom za okolje med drugim pri pripravi letnih in večletnih programov investicij na področju komunalne infrastrukture, namenjenih varovanju okolja in urejanju voda, sodeluje pri pripravi državnih razvojnih programov, pripravlja, vodi in koordinira posamezne investicijske projekte s področja okolja in urejanja voda ter usklajuje pripravo investicijskih projektov z lokalnimi skupnostmi. Na področju učinkovite rabe in obnovljivih virov energije opravlja naloge, ki

se nanašajo na pripravo predlogov za oblikovanje nacionalnih in operativnih programov ter predpisov vlade, prav tako pa tudi na uresničevanje informativnih in spodbujevalnih programov za pospeševanje do okolja prijazne in učinkovite rabe energije, izrabe obnovljivih virov energije ter soproizvodnje toplote in električne energije.«

V čem vidite glavni pomen Ekološko razvojnega sklada RS, ki naj bi se usmeril v kreditiranje tveganih okoljskih naložb?

»Na Ekološko razvojni sklad RS gledam kot na enega tistih skladov, ki bo lahko v prihodnje imel še bolj dejavno vlogo na področju novih okoljskih tehnologij. To svojo namero sem preveril tudi na gospodarskem kolegiju pri predsedniku vlade in dobil polno podporo. Glede na to, da nove okoljske tehnologije ustvarjajo velike prihranke energije in izboljšujejo proizvodne procese, je Evropska komisija januarja letos sprejela dokument, ki vsebuje usmeritve za države članice EU glede uresničitve akcijskega načrta okoljskih tehnologij na nacionalni ravni, ki naj bi ga te države pripravile do konca letošnjega leta. Za uresničitev tega načrta naj bi ustanovile tudi tako imenovane sklade za tvegane okoljske naložbe, iz katerih bi se sredstva usmerjala predvsem v mala in srednja podjetja za podporo novim okoljskim tehnologijam. Tudi EU naj bi v kratkem ustanovila tovrstni sklad in v okviru nove finančne perspektive v obdobju od 2007 do 2013 zagotovila za te namene približno pol milijarde evrov. Ta sredstva bodo namenjena nacionalnim skladom predvsem novih držav članic EU za tvegane naložbe v tehnologije (tudi okoljske), če bodo seveda države do tedaj že imele ustanovljene in usposobljene tovrstne sklade. Zato tudi na ministrstvu razmišljamo v tej smeri, da bi dejavnost Ekološkega sklada RS razširili tako, da bi postal tudi sklad za tvegane naložbe v nove okoljske tehnologije.«

Kot kažejo podatki, je bilo v zadnjih letih na področju spodbujanja učinkovite rabe in obnovljivih virov energije mogoče dosegati le pet do deset odstotkov letnih ciljev Nacionalnega energetskega programa. Zakaj ta odstotek ni višji? Kaj boste oziroma ste morda že storili, da bi se stanje na tem področju popravilo?

»Kar ste omenili, drži. Se pa ti podatki nanašajo samo na dejavnosti, podprte iz državnega proračuna. Zaradi čedalje večje ozaveščenosti in obveščenosti in ne nazadnje tudi zaradi znatnega povečanja cene energije v zadnjem obdobju se tako občani kot gospodarske družbe tudi sami čedalje pogosteje odločajo za vlaganja v energetske učinkovitost in uporabo obnovljivih virov energije. Ne glede na to pa bo treba v proračunu za leto 2006 in še posebej v prihodnjih letih bistveno povečati proračunska sredstva v ta namen. Zavedam se, da ima uresničevanje teh programov poleg vpliva na večjo zanesljivost energetske oskrbe in tudi znižanje emisij toplogrednih plinov dolgoročne pozitivne makroekonomske učinke na slovensko gospodarstvo v celoti. Posebej bi poudaril pomen obnove stanovanjskih stavb in energetskih sistemov v njih s poudarkom na izrabljanju obnovljivih virov energije, ki bo imela znatni pozitivni vpliv tudi na regionalni razvoj, zaposlovanje ter razvoj energetskih in drugih tehnologij.«

Na področju uresničevanja energetskih investicijskih projektov so še zlasti velike težave pri umeščanju daljnovodov v prostor. Kaj ste doslej na Ministrstvu za okolje in prostor že storili, da bi odpravili administrativne ovire, ki preprečujejo hitrejšo izvajanje potrebnih investicij?

»Ne bi ravno trdil, da na področju umeščanja daljnovodov v prostor obstajajo posebne »administrativne ovire«, saj je že zakon o urejanju prostora, ki je začel veljati na začetku leta 2003, omogočil, da se z državnim lokacijskim načrtom umesti v prostor trasa daljnovoda, v skrajnem primeru tudi v nasprotju z mnenjem lokalnih skupnosti. Ključni problem, ki nastopa pri umestitvi tras daljnovodov v prostor, pa je njihova sprejemljivost v lokalnem okolju, pri čemer lahko problem razdelimo na dva dela: nasprotovanje občin, kot organov lokalne skupnosti,

ter nasprotovanje prebivalcev, ki živijo ali so lastniki nepremičnine v večji ali manjši oddaljenosti od načrtovanega daljnovoda.«

Katera stvar je dejansko najbolj sporna, ko je govor o nasprotovanju občin pri umeščanju daljnovodnih tras v prostor?

»Praviloma ni toliko problematičen natančni potek daljnovoda, temveč dejstvo, da občine od tega, da poteka državni infrastrukturni vod preko njihovega prostora, nimajo oprijemljive koristi. Boljša oziroma zanesljivejša preskrba z električno energijo za vso državo in posredno tudi za njihove občine namreč pomeni preveč abstraktno korist, toliko bolj, ker je elektroenergetskim podjetjem v zadnjih letih kljub čedalje resnejšim težavam še uspelo zagotavljati nemoteno in kakovostno oskrbo z električno energijo. Naše ministrstvo je ministru za gospodarstvo že predlagalo, da bi bilo treba čim prej najti primerno rešitev, kako občinam zagotoviti oprijemljivo nadomestilo za potek daljnovoda po njihovem ozemlju.«

V katerih primerih bi to nadomestilo prišlo v poštev?

»Na primer, ko gre za neposredno izvedbo določenih komunalnih ureditev v določenem deležu od investicije daljnovoda, kabliranje nizkonapetostnih elektrodistribucijskih vodov in s tem sprostitev koridorjev za vodenje visokonapetostnih prenosnih daljnovodov. Možna bi bila tudi koncesija oziroma namensko neposredno plačilo v občinski proračun in podobno. Tako bi z občinami lažje uskladili potek daljnovoda preko njihovega ozemlja. Hkrati je predlog našega ministrstva tudi, da vlada pripravi in predlaga sistemsko (zakonsko) ureditev, na podlagi katere bi bile lokalne skupnosti upravičene do nadomestila oziroma odškodnine za uporabo prostora, ki ga namenijo za državno pomembne infrastrukturne vode. Pri tem bi bilo treba omogočiti čim večji nabor možnih rešitev, s katerimi bi reševali konkretne situacije in potrebe v posamezni lokalni skupnosti. V tem okviru naj bi imele prednost rešitve v obliki izvedbe določenih dodatnih prostorskih ureditev pred rešitvami v obliki finančnih nadomestil.«

So nasprotovanja prebivalcev na splošno gledano upravičena?

»Ne glede na to, da se daljnovodi praviloma načrtujejo tako, da so najbližji stanovanjski objekti načeloma zunaj urbanističnega koridorja daljnovodov in ne glede na to, da uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju določa za I. območja, kamor sodijo tudi stanovanjski objekti, bistveno manjše mejne vrednosti, kot jih priporoča Svetovna zdravstvena organizacija, se med prebivalci praviloma pojavi veliko nasprotovanje gradnji daljnovoda, predvsem zaradi strahu pred vplivom na zdravje (rak, levkemija), ki pa ne temelji na dokazljivih dejstvih oziroma na preverljivih trditvah. Neutemeljene so tudi skrbi, da bo zaradi daljnovoda ovirana ekološka pridelava, saj bližina daljnovoda ali njegov vpliv ni kriterij, ki odloča o ekološki neoporečnosti pridelka.«

Kako je s trditvami, po katerih bližina daljnovoda prispeva k zmanjšanju vrednosti nepremičnin na trgu?

»Moram povedati, da poizvedovanja pri nepremičninskih agencijah niso pokazala vpliva na tržno ceno nepremičnin zaradi bližine daljnovoda. Vsa razvrednotenja nepremičnin v urbanističnem koridorju se izplačajo lastnikom v obliki odškodnine, ki jo določi zapriseženi cenilec, odškodnine za ureditev in uporabo dostopnih poti, ki so v lasti občine, pa se izplača občini. Pogoste so zahteve po odkupu gozdnih površin pod daljnovodi, vendar se tak način reševanja problematike ne uporablja nikjer v svetu. Lastniki gozda tako dobijo poleg nadomestila za samo služnost še odškodnino na obstoječi lesni masi in za ocenjeni prirast v nadaljnjih štiridesetih letih. Obenem lahko pridobijo potrdilo, na podlagi katerega so oproščeni davka na katastrski dohodek. Neodvisno od povedanega pa sama zakonska ureditev v zakonu o urejanju prostora omogoča navkljub nasprotovanju lokalnih skupnosti in posameznikov sprejem državnega lokacijskega načrta ter možnost razlastitve nepremičnin, potrebnih za gradnjo daljnovoda. Gradnja daljnovodov kot objektov gospodarske infrastrukture, kadar so ti načrtovani z lokacijskimi načrti, se namreč šteje za javno dobro.«

Nekateri energetski strokovnjaki vidijo težavo pri umeščanju energetskih daljnovodov v prostor tudi v Naturi 2000, ki je zavarovala velik del ozemlja.

»Natura 2000 ne pomeni klasične prepovedi. Tudi v tem okviru lahko potekajo daljnovodi, plinovodi in drugi infrastrukturni objekti, res pa je, da je njihovo umeščanje v prostor precej zapleteno. Pri tem je potrebno veliko strokovne in postopkovne korektnosti in iznajdljivosti. Na primer, če je prizadet kak habitati ali gnezdišče zaščitenih vrst ptic, je treba poiskati alternativno lokacijo. Bistvo Nature 2000 je, da ohranimo tako biotsko raznovrstnost, kot smo jo podedovali od naših prednikov, in kljub temu omogočimo, da gre sodobno življenje naprej. Tukaj v bistvu trčita dva interesa: kot minister za okolje in prostor moram biti zelo občutljiv do biotske raznovrstnosti. Moja naloga je, da sem advokat okolja, če se lahko tako izrazim. Toda ta advokatura ima tudi mejo, in mislim, da je Slovenija finančno in tudi drugače sposobna uveljaviti situacijo po načelu »win-win« (zmagam-zmagaš). To je mogoče, je pa pri tem potrebno veliko zaupanja, usklajevanj in dogovarjanj.«

Kakšne so pravzaprav možnosti za premostitev konfliktov med energetske in okoljevarstveni interesi pri prizadevanjih za zgraditev vetrnih elektrarn na Volovji rebri?

»Izraba vetra v energetske namene postaja v Evropi in svetu čedalje bolj pomembna. V Sloveniji se zavzemamo, da se s primernimi ukrepi zagotavlja prednost uporabi obnovljivih oblik energije ter energetskih virov, ki manj onesnažujejo okolje. Zgraditev vetrnih elektrarn je tudi ena od možnosti za uresničevanje obveznosti kjotskega protokola. Vendar pa je treba pri njihovem upoštevanju poleg kakovosti potenciala vetra upoštevati tudi prostorske in okoljske omejitve. Pomembno je namreč upoštevati, da gradnja tovrstnih objektov ne vpliva negativno na druge potencialne prostore ter ne okrne najpomembnejše naravne in kulturne vrednote državnega pomena. Pri umeščanju tovrstnih prostorskih ureditev je namreč treba upoštevati tudi funkcionalne, ekonomske, varstvene vidike ter sprejemljivost v lokalnem okolju.«

Kje je po vašem mnenju na tem področju najbolj občutljiva točka?

»S postopki presoje vplivov na okolje se zagotavlja, da se načrtovani objekti tudi zgradijo, če so sprejemljivi z vidika varstva okolja. Poleg te sprejemljivosti pa je ključnega pomena tudi družbena sprejemljivost umeščanja nekaterih objektov v prostor oziroma

okolje. Ta družbena sprejemljivost se precej že verifikira skozi postopke presoje vplivov na okolje, ne pa v celoti. In prav tu je ta občutljiva točka, kjer je težko na splošno govoriti, kje potegniti mejo. Mislim, da je pri tem treba gledati vsak primer posebej in zadeve ne gre posploševati. Edino splošno vodilo je, da moramo vse načrte in postopke na tem področju voditi že od najbolj zgodnje faze odprto, transparentno in v dialogu z javnostjo. To je edino zagotovilo za zmanjševanje sporov.«

Kot je znano, je bila odločba Agencije RS za okolje, s katero je zavrnila izdajo okoljevarstvenega soglasja za gradnjo vetrne elektrarne na Volovji rebri, konec marca odpravljen, zadeva pa agenciji vrnjena v ponovni postopek. Junija pa je podjetje Elektro Primorska poslalo agenciji novo dopolnjeno poročilo o vplivih na okolje. Do kod je trenutno izpeljan ta postopek?

»Agencija RS za okolje je na podlagi pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe načrtov in posegov v naravo na varovana območja zaprosila Zavod RS za varstvo narave, da poda mnenje o uvedbi postopka presoje sprejemljivosti posega v naravo na varovana območja, da izvede presojo sprejemljivosti na podlagi rezultatov I. stopnje presoje sprejemljivosti, da poda mnenje glede vsebine poročila o vplivih na okolje in revizije tega poročila in poda oceno sprejemljivosti vplivov posega v naravo na varovana območja na podlagi rezultatov II. stopnje presoje. Če bo zavod ugotovil, da dokumentacija ni pripravljena v skladu z zahtevami pravilnika, mora skladno z določili pravilnika v pisnem mnenju navesti dele dokumentacije, ki so neskladni in predlagati način uskladitve oziroma dopolnitve dokumentacije. Šele ko bo investitor ustrezno dopolnil dokumentacijo in ko bomo od zavoda pridobili dokončno mnenje (kot tudi mnenja drugih ministrstev in organizacij), bo organizirana 30-dnevna javna razgrnitev.«

Že pred nastopom nove vlade je zaradi premajhne usklajenosti prišlo do zastoja pri uresničevanju projekta za gradnjo hidroelektrarn na spodnji Savi. Kako vam je uspelo dohiteti načrtovano dinamiko pri uresničevanju tega projekta?

»Obiskal sem tri občine v Posavju, v katerih že poteka oziroma se bo začela

Foto Miro Jakomin

Minister za okolje in prostor Janez Podobnik.

gradnja načrtovanih hidroelektrarn. Ko sem obiskal občino Sevnica, sem se posebej seznanil z delovanjem podjetja Infra, ki je pristojno za izvajanje infrastrukturnega dela te investicije. Ugotovil sem, da je že pol leta pred mojim nastopom prišlo do zaostankov na operativni ravni. Zato sem z nekaterimi kadrovskimi in drugimi ukrepi pospešil delovanje podjetja Infra, imenovan pa je bil tudi nadzorni svet. V začetku leta smo uvedli tudi redne operativne sestanke s predstavniki Posavja, na katerih se z izvajalci in drugimi udeleženci projekta vsak teden sproti dogovarjajo o poteku del. Tu moram posebej pohvaliti našega državnega sekretarja mag. Marka Starmana in gospo Marijano Mali, ki sta tudi člana nadzornega sveta podjetja Infra.«

Pred kratkim je prišlo do sprememb tudi v vodstvu podjetja Infra.

»Res je. Vlada je za direktorico v tem podjetju imenovala gospo Ano Gračner, ki bo svojo funkcijo nastopila v začetku septembra. Nadzorni svet podjetja je prejel dve prijavi in pri pregledu ugotovil, da je ena od prijav nepopolna, Ana Gračner pa v celoti izpolnjuje z razpisom zahtevane pogoje ter s programom dela zasleduje vizijo poslovanja javnega podjetja.«

Kakšno vlogo naj bi v prihodnje imela Infra? Kako naj bi se to podjetje organiziralo, da bi lahko poleg skrbi za izvajanje infrastrukturnega dela prevzelo tudi dejavno vodenje omenjene investicije na spodnji Savi?

»Glavni strateški cilj podjetja Infra je pravočasna in kakovostna izpolnitev vseh obveznosti, ki mu jih nalaga zakon, koncesijska pogodba, program infrastrukturnih ureditev in uredba. Poleg tega je bilo to podjetje ustanovljeno z namenom, da izvaja gospodarsko javno službo urejanja voda na vplivnem območju energetskega izkoriščanja Spodnje Save, vendar mora to dejavnost šele razviti in se ustrezno organizirati. V prihodnje pa bi lahko razvoj podjetja šel tudi v smeri postopnega izvajanja te javne službe - urejanja voda na celotnem območju države. Podjetje Infra si mora v prihodnje prizadevati, da bi upravljalo nekatere objekte, predvsem je tu mišljena lokalna infrastruktura, katero bi občine težko upravljale (na primer vodovodi, male čistilne naprave in podobno). Podjetje bo v prihodnosti

lahko vodilo tudi inženiring posle za trg, prav tako pa je eden od strateških ciljev tudi izrabljanje naplavin (prod), kar lahko podjetje delno uporabi za gradnjo vodne infrastrukture in delno za odprodajo. Te cilje lahko podjetje doseže z zagotovljenimi finančnimi viri, ki jih namenja država za zgraditev verige HE na Spodnji Savi oziroma za spremljajočo infrastrukturo, z ustreznim kadrovsko zasedbo, z intenziviranjem tržnih dejavnosti podjetja, z zmanjšanjem stroškov inženiringa zunanjih izvajalcev z optimalno uporabo znanja lastnih kadrov, z dejavnim sodelovanjem z lokalnimi skupnostmi in tudi z javnostjo.«

Junija je vlada po enomesečnem zapletu in koalicijskem usklajevanju sprejela uredbo o državnem lokacijskem načrtu za HE Blanca. Kaj menite o ravnanju finančnega ministra dr. Andreja Bajuka, ki je glede financiranja tega projekta izrazil določene pomisleke?

»Mislim, da je dolžnost finančnega ministra, ki je odgovoren za razpolaganje z javnimi financami, da je pri svojem ravnanju zelo previden in v določenem trenutku zna pritiskati na zavoro. Pri tem je bilo potrebno veliko potrpežljivosti in usklajevanj med predstavniki vladnih resorjev za okolje in prostor, finance in gospodarstvo. Na koncu smo vendarle našli ustrezno rešitev in je država dala tudi jamstvo za nekatere kredite tako na spodnji Savi kot tudi za črpalno hidroelektrarno Avče. Mislim pa, da je bil omenjeni zastoj izziv tudi lokalni skupnosti občine Sevnica, ki je odreagirala zelo modro in pri nekaterih projektih celo nekoliko popustila. Kljub temu se bo v prihodnjih letih na tamkajšnjem območju še vedno gradila velika večina vodnih, cestnih in drugih objektov državnega pomena.«

Lahko po premostitvi omenjenih težav rečemo: konec dobro, vse dobro?

»Konec bo v resnici dober šele takrat, ko bodo na spodnji Savi zapele turbine. Zelo se veselim trenutka, ko naj bi predvidoma aprila 2006 začela obratovati hidroelektrarna Boštanj.«

Miro Jakomin

Janez Podobnik, rojen 17. septembra 1959, je iz Cerknega. Po končani Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1984, je sprva osem let služboval kot zdravnik splošne medicine na Idrijskem in Cerkljanskem. Leta 1990 je postal župan občine Idrija, h kateri je takrat še sodila današnja občina Cerkno, po oblikovanju novih občin pa je bil od leta 1994 do leta 1998 župan Cerknega. Od leta 1990 naprej je tudi občinski svetnik. Za poslanca državnega zbora RS je bil prvič izvoljen leta 1992, nato pa še dvakrat, leta 1996 in leta 2000. Novembra 1996 je bil izvoljen za predsednika državnega zbora. Na parlamentarnih volitvah leta 2000 je postal tudi vodja poslanske skupine Slovenske ljudske stranke, podpredsednik parlamentarnega Odbora za zunanjo politiko, član Ustavne komisije, član Odbora za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport, član Komisije za poslovanje ter Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. V zadnjem mandatu je bil kot parlamentarni predstavnik Slovenske ljudske stranke opazovalec, nato pa poslanec v Evropskem parlamentu, kjer je dejavno sodeloval v Odboru za regionalno politiko, transport in turizem. Kot član delegacije državnega zbora RS je sodeloval tudi pri delu parlamentarne skupščine Sveta Evrope. Janez Podobnik živi z ženo Janjo in sinom Rokom v Cerknem, pozimi rad smuča, poleti in jeseni planinari, svoj prosti čas pa posveča tudi branju knjig.

(povzeto po spletni strani MOP)

V HSE JE TREBA ČIM PREJ SANIRATI

Prvi julijski dan je dr. Jože Zagožen vodenje HSE začel s tiskovno konferenco. Na njej je deloval zadržano, kot da mu je področje, ki ga prevzema, precej tuje. Vendar pa ni tako. Brez zadržkov se je odzval na pogovor za naše glasilo, iz katerega se da razbrati, da se bo pustil, da ga odgovorni za področja seznanijo o posameznih temah, kar pa ne pomeni, da nima že svojega vedenja o celotni energetiki ter o posameznih segmentih.

Na čelo HSE ste med drugim prišli tudi z znanjem in vedenjem o elektrogospodarstvu, ki ste si ga pridobili kot predsednik odbora za gospodarstvo, ko ste bili konec devetdesetih let poslanec državnega zbora, in kot minister za gospodarstvo, krajši čas leta 2000. S kakšnimi spoznanji o naši panogi ste prišli na Koprsko 92?

»Z znanjem iz srednje tehnične šole, kjer sem končal smer jaki tok, z izkušnjami, ko sem živel in delal v Velenju in Šoštanju, z izkušnjami iz državnega zbora in nekajmesečnega ministrovanja gospodarskemu resorju. Upam, da sem na omenjenih mestih imel možnost precej natančno spoznati in dobiti predstavo o panogi, v katero sem prišel. Seveda pa je šel razvoj v tem času naprej in vrsto stvari spoznavam na novo in moram reči, da sem razen redkih izjem prijetno presenečen nad ravno obravnavanja problematike v HSE in hčerinskih družbah.«

Sedaj, po dveh spoznavnih tednih s sodelavci, družbami, uspehi in problemi HSE, kaj menite, bo potrebno več strokovne ali več politične moči pri vašem delu?

»HSE je velik in zahteven sistem, in vse potrebne izkušnje mi govorijo, da ga je

treba spoznati čim bolj podrobno, tako vsebinsko kot fizično. Tako načrtujem skorajšnji obisk vseh naših enot in vseh hčerinskih družb ter vseh drugih institucij in družb, ki kakor koli vplivajo na naše delo. V dveh tednih sem spoznal marsikaj v ljubljanskem delu, obiskal sem vsakega delavca posebej, nosilci področij so mi predstavili področja dela v HSE, kot so trženje, finance, računovodstvo, kadrovski del, pravno področje, razvoj, vzdrževanje, imel sem kolegij direktorjev hčerinskih družb, začel z obiski pri ministrih. Na vprašanje, ali bo potrebno več strokovne ali politične moči, bi dejal, da bo potrebno čim več poslovne moči, ki vključuje tako strokovno kot politično komponento. Sam se bom politiki čim bolj izogibal in tudi nisem dobil nikakršnih navodil ali zahtev, povezanih s politiko, ko sem prevzemal to funkcijo.«

Vendar ste s svojo politično močjo vplivali na to, da se je pred nedavnim problem kredita EBRD za spodnjo Savo hitro in uspešno razpletel?

»Dostikrat je zelo pomemben vpliv, ki ga ima nekdo v strukturah političnega odločanja. Menim, da imam tega vpliva dovolj. Vedno so mi odprta vrata pri predsedniku vlade in ministrih, ki

imajo korekten odnos do HSE in mene osebno.«

Kako ste sicer zastavili vaše delo?

»Nekaj o tem sem že povedal in vse izrečeno sodi v prvo fazo mojega dela, to je analiza in ocena stanja. Hkrati s tem delamo tudi na preverjanju smernic strateških usmeritev, kar bomo zaokrožili jeseni na razvojno strateški konferenci. Zelo pomembno se mi zdi, da bi dosegli čim večji konsenz pri strateških vprašanjih, saj polno zakurjena lokomotiva na napačnem tiru ne pripelje daleč, in znano je, da z operativnimi ukrepi nikoli ni mogoče docela odpraviti strateških napak. Zame je bistveno, da HSE skupaj z drugimi subjekti na elektroenergetskem področju zagotavlja Sloveniji varno, stabilno, cenovno konkurenčno ter ekološko prijazno oskrbo z električno energijo. Drugo vprašanje pa je, kolikšen bo pri tem delež samooskrbe, koliko energije bomo izvozili in koliko uvozili, kolikšen bo delež jedrske energije, energije iz termoelektrarn, iz obnovljivih virov, kaj bo s plinom kot energentom itd.«

Ali se vam je zdela napoved o zmanjševanju plač in drugih ugodnosti vsem, ki so na individualnih pogodbah v HSE, smiselna? Ne nazadnje je delo teh direktorjev precej različno. Boste tiste, pri katerih je poslovni rezultat odvisen od njihovega osebnega angažiranja, nagradili na drugačen način?

»Ko sem govoril o zmanjševanju plač, sem imel v mislih predvsem zmanjšanje moje plače, ker sem ravno na dan tiskovne konference podpisoval individualno pogodbo. Ker nisem želel, da bi se mi ponovila Arharjeva zgodba, sem stopil do predsednika vlade in ga vprašal, kolikšno plačo ima. Na HSE je imel moj predhodnik precej višjo. Menim, da v družbi, v kateri je večinski delež javnega ali državnega

NERENTABILNE DRUŽBE

kapitala, direktor ne bi smel imeti višje plače od predsednika vlade. Kar pa lahko pomeni tudi, da bi jo bilo treba zvišati predsedniku vlade. Predsedniku NS sem predlagal višino plače, ki jo dovoljuje vladna uredba za naš tip gospodarske družbe. Priznati moram, da bo to še vedno visoka plača in ne preostane mi drugega, kot da se čim bolj potrudim, da jo upravičim. Poleg tega so me predstavniki delavcev družbe obvestili, da so prevelike razlike v družbi med zaposlenimi po individualnih in kolektivnih pogodbah. Nekateri direktorji odvisnih družb pa so zelo previdno namigovali na prevelike razlike med plačami po individualnih pogodbah v HSE in njihovimi mesečnimi prejemki. In ta nesorazmerja želimo uskladiti.«

Vendar pa so se vodilni in strokovni ljudje v HSE, ki so vzpostavili to družbo, pri tem maksimalno angažirali, tudi krepko preko svojega delovnega časa. Ne nazadnje tudi ni bilo na voljo veliko ustrezno usposobljenih delavcev, ki bi bili pripravljeni iti v družbo, v kateri so se stvari postavljale na novo, z vsemi posledicami, ki jih tovrstno delo prinaša. Razlog, da so bile njihove plače nekoliko višje, je tudi v tem, mar ne?

»Seveda po svoje razumem, da so plače v HSE nekoliko višje. Pravijo mi, da nihče iz odvisnih družb ni hotel priti v to družbo, ker so presodili, da je bolje biti doma na varnem. Pošteno moram reči, da so bili tako vodilni kot drugi delavci HSE pri njenem zagonu uspešni. Na kolegiju direktorjev skupine HSE sem odprl to vprašanje in dogovorili smo se, da se bomo ob prvi priložnosti o problematiki plač odkrito pogovorili.«

Kako si boste izbirali sodelavce, po strokovni ali strankarski pripadnosti? Kako se boste uprli pritiskom posameznih regij?

»Že večkrat sem tudi javno dejal, da so mi pri sodelavcih pomembna naslednja merila: poslovna uspešnost, strokovnost in lojalnost. Pri čemer slednje ne razumem kot servilnosti. Pomembno je, da je nekdo vpet v uresničevanje skupnih ciljev, da za hrbtom ne ruši dogovorov, da ne odnaša informacij iz hiše in podobnih stvari. Danes je malo uspešnih in poštenih ljudi, in vsakdo, ki je takšen, je dragocen. Nihče si ne bi smel privoščiti takega razkošja, da bi sodelavce ločeval po političnem prepričanju, dokler to ne moti normalnega dela. Pri poštenosti nisem toliko mislil na moralnost, dovolj je, če nekdo spoštuje zakone in predpise. Upam, da sem s tem tudi povedal, da kadrovanja glede na posamezne regije in zastopanja njihovih interesov v bistvu ne podpiram, saj bi moral imeti vsakdo na odgovornem mestu v HSE odgovoren odnos do vseh regij.«

HSE kot ena največjih družb v državi ima nekatera področja dejavnosti zelo dobro pokrita, kot je na primer trgovanje z električno energijo, in nekatera, ki so šibka, kot so razvoj proizvodnih zmogljivosti, enotno vzdrževanje ipd. Kaj nameravate storiti na tem področju?

»Pravilno ste ugotovili, da ima HSE trgovanje z električno energijo zelo dobro pokrito, prav tako razvojno-tehnični in poslovno-informacijski sistem, kar v dobršni meri kompenzira siceršnjo lokacijsko razpršenost matične družbe po Sloveniji. Zavedam se, da je treba v proizvodne zmogljivosti takoj investirati, in to ne samo v skupini HSE, prav tako so nujne naložbe v daljnovode in stikališča, ki so v domeni Eleasa, saj brez njih tudi HSE ne more dobro delati, in zato bomo podpirali tudi razvoj teh energetskih objektov.«

Ker ni bilo enotne strategije razvoja proizvodnih zmogljivosti HSE, kar pa je delno razlog tudi v pomanjkanju strategije razvoja energije v

državi, so posamezne družbe same iskale poti za svoje projekte in možnosti, kako priti do njihove uresničitve. Menite, da je tak način učinkovit?

»Dejansko se je dogajalo, da se je vsak direktor po svojih močeh trudil, da bi zagotovil razvoj svoji družbi in pogosto so bili prisiljeni iskati zaveznike tako pri HSE, političnih in državnih institucijah in celo v tujini. Sedaj smo se dogovorili, da bomo v večji meri integrirali sistem HSE, da bomo vpeljali nekatere elemente koncernskega načina dela, vključno z revizijo poslovanja, ki pa bo imela svetovalno vlogo, vlogo

V začetku julija je mag. Drago Fabijan, dosedanji generalni direktor Holdinga Slovenske elektrarne, predal posle novemu generalnemu direktorju družbe dr. Jožetu Zagožnu, ki ga je nadzorni svet HSE na to funkcijo imenoval 25. maja 2005. Slednji je na novinarski konferenci poudaril, da bo upošteval pomembna merila, kot so strokovnost, poslovna uspešnost, poštenost, delo po zakonih in predpisih, lojalnost v pogledu zaupnega in ustvarjalnega sodelovanja s sodelavci ter odprt in pregleden odnos do medijev. Poglavitni cilj pa je zanesljiva in varna proizvodnja električne energije po konkurenčnih cenah ob upoštevanju vseh ekoloških kriterijev.

pomočnika, ki naj bi preprečil večje nepravilnosti, ki bi jih sicer odkrila redna revizija. Eden od namenov prihodnje razvojno strateške konference je tudi, da se dogovorimo o skupnem programu naložb in skupnem iskanju podpore. Direktorjem družb smo svetovali, naj ne vabijo sami na obiske ministrov ali se napovedujejo pri njih. Zanje se bomo dogovorili na skupnih srečanjih.«

Boste nadaljevali letne strateške konference, na katerih posamezne hčere HSE predstavijo svoje načrte?

»Letne strateške konference bomo nadaljevali tudi v prihodnje, pa tudi med letom bomo organizirali posvete o posameznih temah, na katere bomo po potrebi povabili tudi zunanje strokovnjake.«

Na kakšen način boste vzpostavili transparentno delo z vašimi družbami in njihovimi direktorji?

»Vsak prvi torek v mesecu bomo imeli kolegije z direktorji odvisnih družb. Prvega smo že imeli. Na njem smo med drugim govorili o podelitvi certifikata OHSAS 18001 HSE, o izvedbi skupščin družb naše skupine, o usklajevanju dejavnosti z državnimi organi, pa o športnih igrah HSE in se seznanili z aktualno problematiko po družbah. Ustrezen poslovno informacijski sistem pa nam bo vsem omogočal, da nas bodo oni sproti obveščali o aktualnih dogodkih, prav tako pa tudi mi njih.«

Se bo veriga HE na spodnji Savi nadaljevala, kot je bila zastavljena, ali predvidevate kakršno koli revizijo projektov? Boste lahko uspešnejše zagotavljali denar tudi za drugo infrastrukturo pri teh elektrarnah, ki se financira iz vodnega prispevka?

»Za zdaj nimam informacij, ki bi govorile o tem, da bi nastali pri gradnji verige kakršni koli zastoji, ali da je porabljenega več denarja, kot je bilo načrtovano. Smo pa dogovorjeni, da mi tako imenovani »skupni podvig« podrobno predstavijo v Posavju, hkrati si bom ogledal gradbišča in lokacije za hidroelektrarne na kraju samem. Na vprašanje o zagotavljanju denarja za drugo infrastrukturo pri hidroelektrarnah na Savi, ne morem odgovoriti, ker premalo poznam problematiko. Vem, da je bil problem zagotavljanja denarja za gradnjo tako pri hčerah kot

HSE uspešno rešen, da se vse financira brez kreditov, da so želje lokalne skupnosti velike in da je stališče vlade, da bi se čim več investiralo s privabljanjem kapitala, tako domačega kot tujega. V tem okviru bomo iskali rešitve.«

Kdo je po vašem mnenju ustrežnejši za sodelovanje pri reševanju problema prenosnih plinovodnih poti TE Soštanja ali HSE?

»Plinovodne poti bodo odvisne predvsem od razvoja elektrarn na plin in njihovih lokacij. Lokacije pa bodo odvisne od konkurenčnosti električne energije, proizvedene iz plina. V tem smislu se bo o splošnih in načelnih vprašanjih plinovodnih poti pogovarjal HSE, o konkretnih plinovodih pa večji del posamezni uporabniki.«

Kako vidite nedavno imenovanje direktorja Eles Gena in zaživetev tega stebra v luči morebitne prekinitve vaše pogodbe z Eles Genom in s tem cenovno ugodnega nakupa električne energije?

»Kot človek, ki sem se velik del službenega dela ukvarjal z organizacijskimi dejavnostmi, dajem prednost vsebini in procesom, ki naj temu ustrezno dobijo pravno organizacijsko obliko. V primeru Eles Gena je zame pomembno, da bo zagotovljena konkurenčnost v elektroenergetskem sistemu. Kakšna bo organizacijska oblika, bodo pokazale natančna analiza, vsebina in ocena na tej podlagi. Pri izdelavi tega bi lahko sodelovali tudi zunanji strokovnjaki. Konkretno pa o prekinitvi pogodbe

med HSE in Eles Genom oziroma o samostojnem trgovanju Eles Gena ne morem povedati ničesar konkretnega.«

Dotaknila sem se nekaterih tem, ki se meni zdijo aktualne. Katera vprašanja se vam zdijo najpomembnejša ta čas za HSE? Mogoče lastninjenje proizvodnih družb?

»Lastninjenje se mi v tem trenutku ne zdi ključni problem. Menim, da je pri tem treba ohraniti slovenske vitalne interese, zlasti na infrastrukturi. Ta čas se mi zdi pomembnejša konsolidacija HSE in celotnega elektroenergetskega sistema. Potrebno je, da se čim prej sanirajo podsistemi, ki ne delajo rentabilno.«

Glede na vašo izobrazbo in delovne izkušnje ste bolj doma v ekonomiji kot tehniki. Menite, da ima ekonomija v tehniki v skupini HSE in nasploh v elektrogospodarstvu ustrezno mesto, posebno v času, ko se trg popolno odpira?

»Sprasujete me o vlogi ekonomije, poenostavljeno rečeno, gre za vidik ekonomike in trženja, povezanega s tehniko. To je tako kot pri zmnožku, če je en faktor nič, je tudi zmnožek nič, ne glede na to, kako velik je drug faktor. Na te tri stroke bom poskušal gledati usklajeno in jim dodal še področja optimalnega izrabljanja človeških virov, kulture podjetja, motivacije zaposlenih, reševanja pravno statusnih vprašanj in vse tisto, kar je potrebno za uspešno delo družbe.«

Foto: Minka Skubic

Dr. Jože Zagožen se zavzema za spoštovanje vseh in na vseh ravneh.

Kako boste poskušali rešiti nekatere dolgoletne trde orehe, kot so veliki porabniki? TDR zagotovo ni vaš močnejši člen, ali se motim?

»Pri delu se bomo posebej osredotočili na velike industrijske porabnike. Na njih gledam realno in vem, da vsi v tem trenutku še niso sposobni plačevati tržne cene električne energije in da se preko HSE izvajajo različne dohodkovne izravnave, ki niso v celoti odsev razlik v ceni med pasovno, trapezno in vršno električno energijo. Naš cilj je, da bi v doglednem času vsak pod-sistem HSE delal ekonomično in da bi bili njegovi produkti konkurenčni v mednarodnem merilu. Pri tistih sistemih, kjer to ne bo mogoče, bomo morali pripraviti razvojno sanacijske programe, kjer se bomo ob širšem družbenem konsenzu odločili, kaj dolgoročno storiti z njimi. TDR ni naša temeljna dejavnost in dolgoročno ta družba s tako podcenjeno ekonomiko ne bo mogla poslovati. Dejansko je to naš najtrši oreh. Rešitev vidim predvsem v iskanju strateškega partnerja oziroma odprodaji te družbe. Vendar pa se zavedam dejstva, da bo vsak kupec želel vsaj v prehodnem obdobju določene ugodnosti pri nakupu električne energije. Mi pa bi morali dobiti od njega zagotovilo, da bo zagotavljal doseženo kakovost življenja trenutno zaposlenim delavcem v tej družbi.«

Omenili ste, da se boste pri svojih odločitvah naslanjali na mnenja strokovnjakov. Menite, da je pri nas dovolj neodvisnih strokovnjakov, ki energetiko vidijo tudi kot glavno gibalno družbo države? Imate dobre izkušnje z njimi? Na katere inštitute se boste pri tem naslanjali?

»Kljub močnim pritiskom lobijev sodim, da je še nekaj dobrih strokovnjakov, ki so ohranili strokovno vest, in da koncepti, ki jih predlagajo, niso posledice interesov lobijev. Mislim, da bo tu treba uporabiti tudi tuje izkušnje, čeprav se bo tudi v tem primeru težko izogniti temu, da ne bi kdo v strokovne rešitve poskušal vnašati svojih poslovnih interesov. Posebej me skrbi, da včasih poskušajo nekateri strokovnjaki in inštituti konceptualne rešitve prilagoditi materialnim interesom lobijev. Nisem »čistun« in gledam realno, da imajo ljudje vseh vrst interese, kar je gibalno napredka, vendar pa se moramo najprej dokopati do strokovno nespornih konceptualnih

rešitev, ki bodo doživele strokovni in javnomnenjski konsenz, šele nato naj posamezniki iščejo svoje interese, seveda v okviru zakonov in predpisov.«

Kako boste sodelovali z ministrom? Kaj menite o energetskih kolegijih pri njem, kolegijih, ki jih je vpeljal nekdanji minister, žal samo za izbrane direktorje?

»Vlada v našem primeru predstavlja našega lastnika in gospodarski minister je pristojen za naše področje. Odnos z njim bo formalno gledano enak kot z vsakim drugim lastnikom, vendar pa imam z njim tudi zelo dobre osebne relacije in bo gotovo precej tudi neformalnih stikov. Energetski kolegiji pri njem so lahko dobra rešitev, žal pa jih ne morem ocenjevati vsebinsko, ker se nisem še nobenega udeležil. Poskušamo pa tudi mi v HSE vzpostaviti tesnejše sodelovanje in koordinacijo tako znotraj skupine kot širše. Tako je na primer kakovost vzdrževanja visokonapetostnih naprav, daljnovodov in postavitev novih daljnovodov za nas življenjskega pomena, in pri tem brez tesnega sodelovanja z Elesom ne bo šlo.«

Iz časov vašega ministrovanja ste si mi zdeli dostopen minister, vedno pripravljen na argumentiran pogovor, sedaj pa slišim, da se vas podrejeni malce bojijo. Kako komentirate strah sodelavcev?

»Upam, da drži to, da sem bil vedno dostopen in pripravljen na argumentiran pogovor. Nasploh pogovorov nikoli ne odklanjam, nasprotno, imam jih celo preveč, tudi raznih klepetov ob kavi, ki pa mi na koncu kot kamenčki v mozaiku pomagajo sestaviti sliko o posamezni stvari. Nimam vtisa, da bi se me ljudje bali, z zaposlenimi imam zelo odprt odnos. Naj še enkrat poudarim, da lojalnost, ki jo pričakujem, ni hkrati tudi servilnost. Ni potrebno, da imajo ljudje nadrejenega radi ali da se ga bojijo. Prav pa je, da ga spoštujejo, in seveda velja tudi obratno. Naj vsakdo pove, kar misli, vendar naj ne ruši stvari za hrbtom, naj ne širi informacij, za katere je bolje, da ostanejo v hiši. Morda pa je v zadnjem času kdo dobil vtis o moji nedostopnosti pod vplivom medijev, ki žal netočno prikazujejo mojo vlogo v nadzornem svetu Petrola.«

Minka Skubic

Dr. Jože Zagožen se je rodil leta 1951 na Ljubnem ob Savinji. Leta 1969 je uspešno končal srednjo tehniško šolo v Krškem (elektro-jaki tok). V naslednjih letih je študiral na Visoki ekonomsko komercialni šoli v Mariboru. Leta 1975 je z najboljšim uspehom diplomiral na Ekonomsko poslovni fakulteti Maribor. Še istega leta se je zaposlil v poslovnem sistemu Gorenje. Leta 1979 je magistriral iz ekonomskih znanosti, leta 1984 pa je naredil doktorat iz ekonomskih znanosti na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. V prejšnjih obdobjih je deloval na različnih vodilnih mestih v gospodarskih in družbenih institucijah. Leta 1996 je bil izvoljen za poslanca v državnem zboru RS in postal predsednik Odbora za gospodarstvo. Leta 2000 je postal minister za gospodarstvo v vladi RS. Pozneje je bil imenovan za predsednika nadzornega sveta družbe Petrol, d. d., in člana nadzornega sveta Holdinga javnih podjetij pri Mestni občini Ljubljana. Poleg tega še omenimo, da je dr. Jože Zagožen napisal večje število strokovnih in aktualno družbenih člankov ter predaval na različnih seminarjih in tečajih. Od leta 1994 je član izvršilnega odbora SDS, predsednik gospodarskega foruma, trenutno pa je predsednik odbora za gospodarstvo pri strokovnem svetu SDS.

OPTIMISTIČEN ZAČETEK GLAVNIH DEL

V Kanalu ob Soči so zadnji ponedeljek julija predstavniki Soških elektrarn in izbrani izvajalci glavnih gradbenih del ter dobavitelji turbinske in generatorske opreme za ČHE Avče slavnostno podpisali pogodbe. Predračunska vrednost celotne naložbe je 86,8 milijona evrov, podpisane pogodbe pa pomenijo okrog dve tretjini naložbe. Slavnostnega podpisa se je udeležil tudi minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak.

Junija letos so se končala pripravljala dela za pripravo platoja na spodnjem gradbišču pod naseljem Avče ob Soči, kjer bo stala strojnica, in zgornjim gradbiščem akumulacije na planoti Kanalski vrh. Da bi lahko nadaljevali glavna dela pri črpalni elektrarni, so morale Soške elektrarne

skleniti pogodbe z izbranimi izvajalci del in dobavitelji opreme. Oba razpisa sta bila objavljena januarja letos. Za izvedbo gradbenih in podzemnih del so dobili šest ponudb štirih ponudnikov, med njimi eno iz tujine, ki je zajemala oba sklopa. Na podlagi vrednotenja ponudb, ki je potekalo

od pomladi do poletja, je bil kot najugodnejši ponudnik za oba sklopa del izbran konzorcij Primorje Ajdovščina – SCT Ljubljana.

Za dobavo in vgradnjo opreme je bilo manjše zanimanje, saj so se prijavi le trije ponudniki. Verjetno tudi zato, ker so se Soške elektrarne odločile, da vgradijo reverzibilni agregat s spremenljivo hitrostjo vrtenja, ki ima vgrajeno najsodobnejšo tehnologijo. Tovrstni agregat omogoča prilagodljivo obratovanje črpalne elektrarne tudi ob različni razpoložljivi moči v elektroenergetskem sistemu. Kot najugodnejši ponudnik se je pokazal konzorcij Melco-Rudis-Sumitomo. Vsaka od sklenjenih pogodb pomeni okrog tretjino vrednosti celotne naložbe.

Minister **mag. Andrej Vizjak** ni skrival zadovoljstva ob podpisu pogodbe, predvsem ker vidi projekt ČHE Avče z izbranim japonskim dobaviteljem, ki se prvič pojavlja v Evropi s tovrstnimi

Foto Minka Skubic

PRI ČHE AVČE

reverzibilnimi agregati, kot vzorčen projekt za morebitne interese po Evropi. Prepričan je, da bodo tako investitor kot izbrani dobavitelji izrabili ta projekt kot tehnološki dosežek za prenos znanja zunaj meja. »ČHE Avče se bo odzivala na ključne potrebe, in sicer, ko bo energije v sistemu premalo, jo bo proizvajala, ko jo bo preveč, jo bo porabljala za črpanje. Investitorji in načrtovalci so dobro izrabili naravno danost doline Soče s strmim vzponom na Kanalski vrh. Posebej se jim zahvaljujem, da je prišlo do gradnje te potrebne elektrarne. To pa ne pomeni, da druge ni treba vlagati. Zgraditi je treba tudi druge projekte, da bo naš primanjkljaj električne energije čim manjši, hkrati pa moramo vlagati v učinkovito rabo energije,« je nadaljeval minister Vizjak, ki je ob koncu pozdravnega govora zaželel izbranim izvajalcem čim uspešnejšo izvedbo projekta in napovedal ponovno snidenje ob odprtju v začetku leta 2009.

Iz dosedanjih izkušenj izbranih izvajalcev in besed direktorjev Rudisa, Primorja in SCT je bilo razbrati, da se tega ni bati, da investicija ne bi uspešno potekala. **Ivan Zidar**, direktor SCT, je med drugim dejal, da je projekt dober, a težak za gradnjo, da pa se z direktorjem Primorja srečuje vedno tam, kjer so dela najzahtevnejša in da sta uspešna - zakaj torej ne bi bilo tako tudi pri gradnji ČHE Avče. Če temu dodamo še zagotovilo direktorja Rudisa, da bo njihov japonski partner pripeljal k nam preverjeno visoko tehnologijo, v katero verjamejo, je pot za uspeh tlakovana. Tako **Vladimiru Gabrijelčiču**, direktorju Soških elektrarn, ne bo težko - kot je sam dejal na slovesnosti - krmariti čolna, v katerega so 25. julija 2005 sedli in s katerim bodo čez tri leta prispeli do obale. Takrat - konec leta 2008 - naj bi tam stala nova ČHE Avče s 175 MW, ki bo obogatila naš sistem z dodatnimi 426 GWh električne energije ob konicah.

Predstavniki dobavitelja opreme so predali Vladimiru Gabrijelčiču darilo iz dežele sonca.

POSODOBITEV UPRAVLJANJA IN ZAŠČITE ČETRTEGA BLOKA

Letos je edini letošnji remont v TE Šoštanj, remont četrtega 275 MW bloka. Po treh letih brez remonta bodo v dveh mesecih in pol, od srede julija do konca septembra, na njem opravili vrsto zahtevnih del. Dolžino tokratnega remonta narekuje zamenjava upravljalnega in regulacijskega sistema tega bloka.

Po tem, ko so v TE Šoštanj lani opravili manjše remonte prvih treh blokov, saj vanje zaradi starosti in predvidene nadomestitve ne vlagajo več, kakor je nujno potrebno, je letošnji remont na bloku štiri zelo obsežen. Ta obratuje štiriintrideseto leto in je v tem času proizvajal električno energijo 230.000 ur, dobro desetino teh ur je obratoval od zadnjega remonta leta 2002. V dosedanjem več kot tridesetletnem obratovalnem obdobju je ta po velikosti drugi največji blok TEŠ proizvedel že 40.000 GWh električne energije. Na njem je bilo tudi opravljenih 839 zagonov, kar zelo negativno vpliva na trajanje debelostenskih kotlovskih in turbinskih komponent. Kljub temu je imel po besedah *mag. Jožeta Lenarta*, vodje sektorja tehnike in vzdrževanja, ta blok visoko delovno in kumulativno razpoložljivost, zagotovo tudi zaradi ustreznega spremljanja problematike, ki jo prinaša povečano število zaustavitev in sprotnega uvajanja potrebnih posegov in ukrepov za ublažitev teh posledic.

Letošnji remont, na katerega so se intenzivno pripravljali zadnje leto, bo trajal od 18. julija do 30. septembra. V tem času bodo v elektrarni opravili redna remontna dela, ki so naprej načrtovana - med drugim so to vse zamenjave obrabljenih delov naprav, revizije črpalk, armatur, remont turbine, pregledi aktivnih delov kotla in vse kontrole, ki so potrebne za spremljanje in ugotavljanje preostale dobe trajanja

posameznih komponent. Poleg rednih remontnih del bodo v elektrarni v poletnih mesecih opravili tudi dela, ki so potrebna, da podaljšajo dobo trajanja posameznih sklopov naprav tega bloka. Da bodo zagotovili varno in zanesljivo obratovanje enote tudi v

prihodnje, bodo posamezne sklope, pri katerih so z analizami ugotovili dotrajanost, zamenjali.

»Na kritični poti remonta, bo v prvi vrsti revitalizacija sistema upravljanja in zaščite bloka z vgradnjo vseh še ne zamenjanih sistemov in vključitvijo sistemov, ki so bili vgrajeni v zadnjem remontu v celoto, ki bo omogočala nadzor in uspešno vodenje obratovanja bloka. Skelet dosedanjega sistema upravljanja in zaščite je star toliko kot blok kot celota in zanj ni na voljo več rezervnih delov. Nov sistem upravljanja in zaščite bloka - Teleperm XP - bo omogočal spremljanje in krmiljenje procesov preko terminalov, imeli bomo možnost vpogleda v kronologijo dogodkov in spremljanje gibanj. Na voljo nam bodo vsi potrebni analogni in binarni signali za nadaljnjo obdelavo podatkov,

Foto Minka Skubic

Mag. Jože Lenart: »Vsi in vsak v TE Šoštanj si bomo prizadevali za uspešno izvedbo remonta.«

oblikovanje potrebnih informacij in njihov enostaven prenos na Tešev informacijski sistem,« pojasni delo, ki bo letos narekovalo dolžino remonta, mag. Jože Lenart in doda prednosti, ki jih bodo s to posodobitvijo dosegli. Z njo bodo pridobili večjo varnost in zanesljivost bloka, večjo preglednost naprav in bloka kot celote, omogočila jim bo trenutno spremljanje posameznih parametrov, hitrejšo optimiranje, lažje odpravljanje napak, imeli bodo možnost enostavne dograditve sistema, omogočila jim bo združljivost z drugimi sistemi, ob kakršni koli okvari meritev bo mogoča premostitev z delovno postajo, prav tako jim bo omogočila še cenejše rezervne dele, dodatno varnost obratovanja z uporabo redundantnega procesorja, natančno daljinsko spremljanje procesov četrtega bloka in analiziranje posameznih dogodkov tako med obratovanjem kot pozneje.

Kot je v nadaljevanju pogovora pojasnil vodja sektorja tehnike in vzdrževanja v TEŠ, bodo v sklopu del za podaljšanje dobe trajanja bloka zamenjali tudi parovode vročega vmesnega pregrevanja, izstopne kolektorje vročega vmesnega pregrevanja, končni pregrevalnik sveže pare, sistem prižigne kurjave, obnovili ventilator dimnih plinov na napravi za razžveplanje dimnih plinov.

Zaradi velikega obsega del in kratkih rokov izvedbe bodo v tem času na ključnih projektih delovišča organizirana 24 ur na dan. Vsi udeleženci v remontu, tako domači kot zunanji izvajalci del in koordinatorji remonta bodo v tem času zelo obremenjeni predvsem zaradi velike koncentracije del na omejeni lokaciji in na več višinskih ravneh hkrati, kar bo zahtevalo izjemno koordinacijo del in sprotno reševanje težav.

Poleg racionalizacije stroškov je tudi zahtevnost priprav in izvedbe tako obsežnega remonta je razlog, da so v TEŠ ostanj podaljšali obratovanje petega bloka za eno leto tako, da naslednje leto ne bo večjega remonta tega bloka.

Minka Skubic

NUJNO MESEČNO TESTIRANJE VENTILOV V NEK

Mesečni diagram obratovanja NE Krško kaže najpogostejše skoraj vodoravno črto tam okrog 665 MW moči na pragu s kratkimi vertikalnimi črticami, ki predstavljajo štiriurno znižanje moči do 600 MW enkrat na mesec. Vzrok za to znižanje je test turbinskih ventilov, ki ga imajo določenega v tehničnih specifikacijah elektrarne.

Za pojasnilo, kaj je vzrok za mesečno testiranje ventilov, smo se obrnili na **Janeza Krajnc**, vodjo proizvodnje v elektrarni: »Tehnične specifikacije, ki predpisujejo pogoje za obratovanje elektrarne, vsebujejo zahtevo, da je enkrat na mesec treba preveriti delovanje ventilov za dovod pare na turbino. Pravzaprav testiramo izvršne funkcije zaščite proti prekoračitvi hitrosti vrtenja turbine. Za preprečitev hitrosti vrtenja je vgrajena mehanska in elektronska zaščita, ki zapira ventile za dovod pare in s tem prepreči, da bi turbina v primeru hitre razbremenitve dosegla hitrost vrtenja, pri kateri je ogrožena integriteta turbine. Ker je ta zaščita tako zelo pomembna za turbino in ker moramo biti prepričani, da so ventili sposobni opraviti svojo funkcijo, saj bi se lahko na primer zapekli v določenem položaju, jih je zato treba enkrat na mesec testirati.«

Na visokotlačno turbino vodijo štirje dovodi pare. Na vsakem dovodu pare je po en hitrozaporni in regulacijski ventil. Slednji regulira hitrost oziroma moč turbine. V elektrarni vsak mesec testirajo vse ventile na vseh štirih dovodih, in sicer tako, da pri testiranju in zapiranju ventilov na enem dovodu drugi trije dovodi prevzamejo celotno dovajanje pare. Klub temu je potrebno za izvedbo testiranja tudi znižanje obtežbe elektrarne na 90 odstotkov nazivne moči. Zaradi potreb našega elektro sistema po njihovi konkuren-

ni električni energiji redno delajo te teste ob koncih tedna ponoči, ko je poraba najmanjša.

»Hkrati s tem testom pa na vsake tri mesece testiramo tudi glavna izolacijska ventila na dovodnih linijah pare iz

obeh uparjalnikov. Naloga izolacijskih ventilov je ločitev primarne strani elektrarne od sekundarne in preprečitev tranzientov na primarni strani, če pride do njih na sekundarni strani elektrarne. Ta ventila testiramo tako, da popolnoma odprt ventil zapremo za 10 odstotkov, kar ne vpliva na pretok pare, nato ga ponovno vrnemo v prvotno stanje,« nadaljuje pojasnjevanje testiranj Janez Krajnc, ki ob tem opozori tudi na slabšo stran teh testiranj. Po eni strani morajo opremo pogosto testirati, da bi bili zaradi zagotavljanja varnosti prepričani, da je oprema vedno sposobna opraviti svojo zaščitno funkcijo. Po drugi strani pa več kot

Nadaljevanje na strani 47

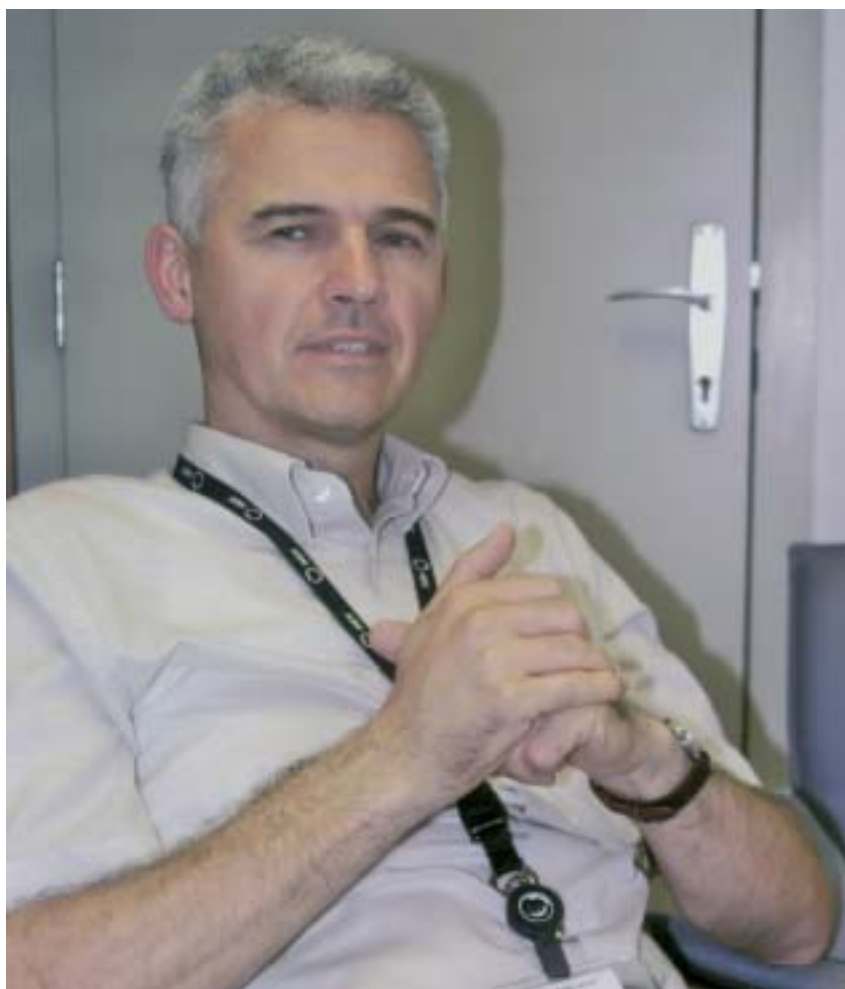

Foto Minka Skubic

Janez Krajnc nam je predstavil dobre in slabe strani testiranj ventilov.

Napetosti poln (pred)počitniški čas v Evropi

Prvi poletni dnevi so prinesli prebivalcem Evropske unije vrsto sprememb in pretresov. Po propadlih pogajanjih o prihodnji finančni perspektivi, ki so pahnila povezavo v eno najhujših kriz doslej, je polletno predsedovanje Uniji prevzela Velika Britanija in z veliko mero upanja poudarila, da bo storila vse, da bo proračun za obdobje 2007-2013 sprejet pod njenim vodstvom. Ravno v začetku julija je ta država gostila tudi vrh G-8, na katerem so sodelovale gospodarsko najbolj razvite države sveta, ter doživela enega najhujših terorističnih napadov v svoji zgodovini. Po vsem tem je bila edina pozitivna novica, ki je nekoliko dvignila razpoloženje med voditelji Unije, potrditev evropske ustavne pogodbe v Luksemburgu.

Čeprav so bile države Evropske unije v začetku letošnjega leta prepričane, da je najmanjša in hkrati najbogatejša članica – Luksemburg – še najbolj primerna za to, da doseže zblizanje močno različnih stališč držav glede prihodnjega proračuna, se to ni uresničilo. Kot smo že poročali v junjski številki Našega stika, se je luksemburško predsedovanje kljub velikim prizadevanjem premiera **Jeana-Clauda Junckerja** klavrno končalo, saj so ravno v njegovih zadnjih dneh propadla pogajanja o tem, koliko denarja bodo v prihodnjih šestih letih države namenile v evropski proračun in kako si ga bodo razdelile. Naj spomnimo, da so bile države v grobem razdeljene na dve skupini: v prvi so bile večje neto plačnice v evropsko blagajno, ki so vztrajale, da skupna poraba ne sme preseči enega odstotka bruto nacionalnega prihodka povezave, v drugi (večji) skupini pa so bile tiste članice, ki so si prizadevale pridobiti kar se da veliko denarja iz skupne malhe. Luksemburg se je v kompromisnem predlogu sicer precej približal zahtevam obojih, vendar pa nobena stran ni bila pripravljena popuščati, in na koncu so Velika Britanija, Nizozemska, Švedska, Finska in Španija zavrnile predlog. Za krivca je obveljala prav sedanja predsedujoča Velika Britanija, ki bi se morala po pričakovanju mnogih članic odpovedati svojemu proračunskemu popustu (rabatu), s katerim dobi na leto pet milijard evrov, v prihodnjih letih pa naj bi se ta znesek še povečal. Britanski premier **Tony Blair** je sicer dejal, da se je o rabatu pripravljen pogajati, a le pod pogojem, da prevetrijó celoten proračun in spremenijo njegovo strukturo – najbolj nesprejemljivo se mu zdi, da pripada kmetijstvu skoraj polovica proračuna, čeprav je na tem področju zaposlenih le pet odstotkov prebivalstva Unije.

Luksemburžani izrekli zaupanje ustavi

Kot rečeno, je kmalu po propadu pogajanj, natančneje 1. julija, predsedovanje Uniji prevzela Velika Britanija. Vodila jo bo šest mesecev, prevzela pa jo je ravno v obdobju, ko je povezava na precej trhljih tleh, ne le zaradi nesoglasij zaradi proračuna, marveč tudi zaradi težav pri uveljavljanju evropske ustavne pogodbe, ki je doživela zavrnitev francoskih in nizozemskih državljanov. Med predstavniki Unije je po tem dogodku skorajda prevladalo prepričanje, da je ustava »mrtva« in da bo treba krepko premisliti, kako naprej. Prav zaradi tako negativnega razpoloženja so nekatere države preložile referendum o ustavi, saj so se bale novih zavrnitev, za boljše razpoloženje pa so poskrbeli luksemburški volivci, ki so 10. julija izglasovali sprejetje dokumenta. Kljub temu se voditelji še zmeraj strinjajo, da si morajo države vzeti kakšno leto za premislek, kaj storiti in kako rešiti ustavo, in takšno stališče zagovarja tudi nova predsedujoča. Zaradi negotovosti, ki veje po Evropi zaradi nenaklonjenosti skupni evropski ustavi, je postavljena pod vprašaj tudi nadaljnja širitev – čedalje več je namreč pozivov, naj se Unija, ki je lani sprejela deset novih članic, nekaj časa ne širi. Uradna politika se za zdaj še ni spremenila; v času luksemburškega predsedovanja je EU podpisala pristopni pogodbi z Romunijo in Bolgarijo, ki naj bi postali članici leta 2007, načrtuje pa tudi pogajanja s Hrvaško.

Prednostne naloge voditeljice

Kljub nenaklonjenosti širitvi je Velika Britanija postavila nadaljnja pogajanja med svoje prednostne naloge, poleg pogovorov o finančni perspektivi, modernizacije gospodarstva

Velika Britanija bo vodenje Unije 1. januarja 2006 predala Avstriji. V pol leta bo sklicala dve vrhunski zasedanji, ki bosta 27. in 28. oktobra ter 15. in 16. decembra v Bruslju. Poleg tega načrtuje predsedujoča šest sestankov s predstavniki tretjih držav, med njimi s kitajskimi in ruskimi, in dvanajst neformalnih ministrskih zasedanj. Več informacij o britanskem predsedovanju je na spletni strani www.eu2005.gov.uk.

ter iskanja ustrezne obrambne in varnostne politike v Evropi. Pri nadaljevanju pogovorov o finančni perspektivi čaka Tonya Blaira zagotovo težka naloga, saj je po mnenju mnogih krivec za propad dosedanjih napreznj. Med drugim tudi zaradi tega članicam ni mogel obljubiti, da bo Unijo pripeljal do sprejema proračuna v prihodnjih šestih mesecih. Po mnenju predstavnikov drugih držav je to pravzaprav zelo malo verjetno; Blair bo namreč zelo težko dobil podporo držav, ki so na nasprotnem bregu, zlasti od Francije, ki je največja prejemnica denarja, namenjenega kmetijstvu.

Sicer pa si je Velika Britanija za prvo nalogo postavila reformo evropskega gospodarstva, predvsem izboljšanje regulativnega okvira, obenem pa namerava spodbuditi sprejemanje dveh, v tem času najbolj spornih ureditev – direktive o liberalizaciji trga storitev ter kemijske uredbe Reach. Ravno tako si želi uresničiti akcijski načrt za finančne storitve. Na področju zagotavljanja varnosti in stabilnosti v Evropi si je Velika Britanija postavila

dve glavni nalogi, in sicer boj proti terorizmu in nadaljevanje širitvenega procesa. Čeprav je zadnje zagotovo ena izmed težjih nalog, kakor smo že poudarili, lahko po nedavnih dogodkih sklepamo, da bo veliko več napreznih vloženih v boj proti terorizmu. Kot je znano, je 7. julija, natančno med vrhom G8 in tik potem, ko je bil London izbran za prizorišče olimpijskih iger leta 2012, glavno mesto pretresel niz močnih eksplozij, ki so vzele več kot petdeset življenj in poškodovale nekaj sto ljudi. Odgovornost za napad je prevzela teroristična organizacija Al Kaida, zato je pričakovati, da bo britansko predsedovanje usmerjeno v boj proti terorizmu. To pa se bo zagotovo odražalo tudi v skupnem proračunu. Velika Britanija je namreč že kmalu po dogodku pozvala države k poostrenemu boju proti terorizmu in zahtevala, da namenijo Uniji temu tudi več denarja.

Okrepljena pomoč G 8

Med prednostnimi nalogami je Blair omenil še krepitev Unije v svetu, v tem okviru pa nadaljevanje pogajanj o liberalizaciji svetovne trgovine in okrepitev razvojne pomoči Afriki. O tem so govorili tudi predstavniki najbogatejših držav na svetu na zasedanju v Edinburgu. Zaradi terorističnega napada je bilo srečanje sicer nekoliko okrnjeno, kljub temu pa so se voditelji Velike Britanije, Združenih držav Amerike, Japonske, Nemčije, Francije, Italije, Kanade in Rusije strinjali, da bodo podvojili pomoč državam v razvoju. Do leta 2010 jim bodo namenili po 50 milijard dolarjev na leto, približno polovico od tega bo dobila Afrika. V prihodnje nameravajo države več pozornosti nameniti varstvu okolja – kot je napovedal britanski premier, bo Velika Britanija predvidoma novembra gostila še eno konferenco G 8, katere cilj bo vzpostaviti dialog med razvitimi državami in državami v razvoju o ukrepih proti podnebnim spremembam.

Prvi mesec britanskega predsedovanja Evropski uniji je bil torej precej viharen in tragičen. Ravno zaradi terorističnega napada, ki je pretresel London, so Blairrove obljube, da bo vsaj poskušal omiliti krizo v Uniji, zbledele, predstavniki te otoške države pa so večji del pozornosti usmerili v boj proti terorizmu. Ta bo – kot kaže – v prihodnje krepko posegel v načrtovanje skupnega proračuna, kar pa velikemu delu članic ni po volji.

Simona Bandur

EUROPSKA UNIJA

Decembra razprave o energetskih poročilih

Utrditev skupnega elektroenergetskega trga v Evropski uniji je ena od naših prednostnih nalog na področju elektroenergetike, je ob prevzemu predsedovanja povezavi poudarila Velika Britanija. V šestmesečnem vodenju bo med drugimi pomembnimi dogodki predsedovala tudi srečanju evropskega energetskega sveta, ki bo prvega decembra letos, na njem pa bodo pristojni ministri članic razpravljali o dveh pomembnih poročilih. Prvo je poročilo o napredku na področju liberalizacije trgov z električno energijo in plinom, drugo pa o implementaciji evropske zakonodaje v državah članicah. Obe poročili bosta pokazali morebitne pomanjkljivosti v delovanju skupnega trga, na katere se bodo pozneje morale odzvati temeljne evropske institucije: Evropska komisija, Evropski svet in Evropski parlament. Preden se odločijo za zakonodajne spremembe, si evropski komisar za energetiko Andris Pielbalgs želi, da bi predstavniki držav o poročilih temeljito razpravljali in poskušali najti razloge za morebitno slabo izvajanje smernic skupnega trgovanja na tem področju. www.platts.com

Inflacija v evroobmočju za malenkost višja

Letna stopnja inflacije se je junija v evroobmočju v primerjavi z majem povzpela z dveh na 2,1 odstotka, v celotni Evropski uniji pa je ostala nespremenjena – na ravni dveh odstotkov, je sporočil evropski statistični urad Evrostat. V letošnjem šestem mesecu so imeli najnižjo stopnjo inflacije na Portugalskem, kjer je znašala 0,6 odstotka, na Švedskem (0,8 odstotka), na Finskem (odstotek) in na Češkem, kjer je dosegla 1,3 odstotka. Najvišja je bila v Latviji (6,6 odstotka), na Madžarskem (3,7 odstotka) ter v Estoniji, Grčiji, Španiji in Luksemburgu, v katerih je znašala 3,2 odstotka. Slovenija je imela junija na letni ravni 1,7-odstotno inflacijo, na mesečni pa se je zvišala za 0,1 odstotka. K višji letni inflaciji po vsej Uniji so po podatkih Evrostate največ prispevale podražitve stanovanj za skoraj pet odstotkov ter alkohola in tobaka za štiri odstotke, na mesečno stopnjo pa so vplivale predvsem višje cene prevoza (za 0,7 odstotka) in cene stanovanj, ki so se povišale za 0,6 odstotka. STA

Višje cene energije v prvem četrtletju

V prvih mesecih letošnjega leta so se cene električne energije v zahodni Evropi nekoliko povišale. Na dnevnih trgih so dosegle približno 45 evrov za MWh, kar je za šest odstotkov več, kolikor so državljani v povprečju plačevali julija lani. Toda takšno povišanje je predvsem posledica dnevnega določanja cen – marca so bile namreč temperature ozračja nekoliko nižje, kar je privedlo do večjega povpraševanja in posledično višjih cen. Strokovnjaki zato pričakujejo, da se cene v prihodnje le ne bodo bistveno večale in bodo ostale na ravni med 40 in 50 evri za MWh za velike porabnike in sto evri za majhne komercialne odjemalce in gospodinjstva.

V primerjalnem obdobju, torej prvem letošnjem četrtletju, so bile cene električne energije na dnevnih trgih še najbolj stabilne in relativno nizke v Skandinaviji oziroma nordijskem trgu. V povprečju so se namreč gibale pod 30 evri za MWh, tako nizke v primerjavi z drugimi zahodnimi državami pa so bile predvsem zaradi precej mile zime in ugodnih vodnih razmer – tamkajšnje države namreč proizvedejo večino energije v hidroelektrarnah. Nekoliko bolj so bile za spremembe na dnevnih trgih dovzetne končne cene na drobno, ki so se sicer povečale, a ne bistveno; mali uporabniki so za MWh plačevali okoli 80 evrov. Tudi te končne cene so bile med najnižjimi v Evropi in podobne naj bi ostale v prihodnjih letih. V Veliki Britaniji so cene elektrike v omenjenem obdobju na dnevnih trgih dosegle 50 evrov za MWh, pozneje so se glede na ugodnejše vremenske razmere nekoliko znižale, v drugi polovici leta pa naj bi spet dosegle omenjeno raven oziroma jo v zadnjem četrtletju celo presegle. Strokovnjaki namreč napovedujejo, da bodo dosegle celo 60 evrov za MWh. Podražitev so in bodo posledica precej tesnega razmerja med povpraševanjem in ponudbo. In ravno zaradi tega so plačali januarja letos končni uporabniki ceno, ki je za deset odstotkov višja od tiste julija lani. Drobnoprodajne cene so v tem mesecu dosegle neke skoraj 90 evrov za MWh.

Velika podražitev v Španiji

Tudi v Španiji so bile zlasti marca cene elektrike precej visoke in so znašale 60 evrov za MWh, razlog za to pa so bile ravno tako zelo nizke temperature. Omenjena država je zaradi tega dosegla eno največjih podražitev v Evropi ter se cenovno nekoliko oddaljila od sosednjih trgov. Pozneje so se podražitev umirile in tako se bodo cene predvidoma do konca leta gibale nekoliko nad 40 evri za MWh. Kar pa vendarle ne bo bistveno vplivalo na račune končnih uporabnikov, predvsem zaradi velikega nadzora države. Januarja so veliki uporabniki denimo plačevali skoraj 60 evrov za MWh, majhni pa več kot sto evrov za MWh. Zaradi tako hudega poseganja države se

trg le s težavo odziva na čedalje večje povpraševanje in ne nazadnje na gibanje na dnevnih trgih, zato se pojavljajo predlogi, po katerih naj bi vlada odstranila nekatere pravne ovire. Podobno visoke kot v Španiji so bile cene v Italiji, vendar je treba dodati, da velja ta država že tradicionalno za eno najdražjih na področju električne energije. V prvem četrtletju so bile cene na dnevnih trgih približno enake siceršnjim in so se gibale okrog 60 evrov za MWh. Veliki uporabniki so za MWh odšteli nekaj več kot 60 evrov, majhni pa skoraj 130 evrov. Država v prihodnje načrtuje gradnjo novih elektroenergetskih zmogljivosti, zaradi česar naj bi se izboljšale konkurenčne razmere in posledično znižale cene.

Med najnižjimi so bile v začetku tega leta cene električne energije v novih članicah Evropske unije. Po podatkih iz Poljske, Češke Republike, Slovaške in Madžarske so se gibale okrog 25 evrov za MWh in se niso bistveno odmaknile od ravni, ki je enaka že zadnji dve leti. Trge novih članic namreč še zmeraj v veliki meri določajo dolgoročne pogodbe, zato iz dneva v dan praktično ni odstopanj. A omenjenim cenam navkljub končni porabniki le plačajo nekoliko več – veliki so januarja za MWh električne energije odšteli dobrih 40 evrov, majhni še enkrat več.

Zemeljski plin

Cene zemeljskega plina se pri čezmejnem trgovanju ravna po cenah surove nafte, zato se v zadnjih dveh letih stalno po malem dvigujejo, marca letos pa so naravnost poskočile. Še konec lanskega leta so namreč znašale približno devet evrov za MWh, marca pa so dosegle približno 15 evrov za MWh, kar je za skoraj polovico več kot na primer leta 2002. Do konca leta se bodo predvidoma dvignile do 20 evrov za MWh, v začetku prihodnjega leta pa še za pet evrov. Takšne napovedi veljajo predvsem za Nemčijo, Madžarsko, Francijo in Italijo, ki kupujejo zemeljski plin na Norveškem, v Rusiji, in Alžiriji. Po zadnjih podatkih iz Velike Britanije, Nizozemske in Belgije so se tamkajšnje cene zemeljskega plina pri čezmejnem trgovanju konec lanskega leta in v začetku letošnjega povečale s 13 na 17 evrov za MWh.

Vpliv državnega nadzora na cene

Gibanja cen električne energije in zemeljskega plina, kot so jih številne države doživele v začetku tega leta, so pravzaprav povsem običajen del tržnega gospodarstva in posledica liberalizacije, ki jo je uvedla Evropska unija na tem področju. Odpiranju trgov električne energije in plina v večini članic ni sledilo povečanje nadzora nad cenami, čeprav direktive s tega področja to dopuščajo; med drugim pravijo, da lahko države podjetjem naložijo obveznosti, ki bodo zagotavljale določeno raven cen, vendar morajo biti te zaveze jasno opredeljene, nediskriminatorne, preverljive in dostopne tako elektroenergetskim podjetjem kot tudi porabnikom.

Pri tem se pojavlja vprašanje, do katere meje je nadzor opravičljiv in ne posega bistveno v tržne odnose med ponudniki in odjemalci. Če je poseganje države preveliko, onemogoča odzivnost na spreminjajoče se razmere na trgu in jemlje bistvo liberalizaciji, po drugi strani pa lahko pomanjkanje nadzora privede do nenehnega tekmovanja in spreminjanja cen, zaradi česar se zmanjšajo naložbe v sektor. Prav zadnje je bilo eden od razlogov za izpade električne energije v Kaliforniji pred nekaj leti: ponudnikom električne energije je država z zakonom celo prepovedala sklepanje dolgoročnih bilateralnih pogodb, zato so bili prisiljeni kupovati na dnevnih

trgih. Ko so cene električne energije bistveno narasle zaradi povečanega povpraševanja, podjetja preprosto niso mogla več pokriti stroškov in poskrbeti za prenos energije končnim porabnikom.

V Evropi so razmere povsem drugačne, saj ima v nasprotju z Združenimi državami Amerike večina ponudnikov energije tudi svoje proizvodne zmogljivosti ali pa vsaj srednje- in dolgoročne pogodbe s proizvajalci. S tem so v primeru velikih podražitev zavarovana pred negativnimi vplivi na finančni položaj in si lahko praviloma še zmeraj zagotovijo relativno dobro poslovanje in možnosti za nadaljnje naložbe. To pa kljub opisanim pozitivnim lastnostim še ne pomeni, da je vpliv državnega nadzora povsem neškodljiv. Vlade namreč pogosto zahtevajo razmeroma nizke cene, zaradi česar so zaslužki elektroenergetskih podjetij spet nekoliko nižji in onemogočene morebitne naložbe.

Omejitve cen

Nadzorovanje cen je torej lahko zelo tvegano, če ni pravilno uravnoteženo. Strokovnjaki iz Evropske unije tako načeloma zagovarjajo možnost države, da poseže v cenovno politiko in postavi zgornjo mejo cenam na področju električne energije. Kot so ocenili, bi se morale cene v Evropski uniji – da bi še dopuščale tekmovanje – za velike odjemalce (s porabo med 2 in 24 GWh na leto) ustaliti okrog 50 evrov za MWh, za majhne komercialne družbe in gospodinjstva pa okrog 80 evrov za MWh.

Države so na tem področju sicer uvedle omejitve, vendar se te zelo razlikujejo. Zlasti novinke so za najvišje postavile cene, ki so nižje od navedenih. Latvija, denimo, je za velike porabnike cene omejila na 36 evrov za MWh, za majhne pa na 61. Podobno se pod mejo 50 evrov pri velikih porabnikih gibljejo najvišje možne cene v Estoniji (43 evre za MWh), Litvi (48), na Poljskem (44), Češkem (45) in v Sloveniji (49), med starimi članicami pa je cena nižja samo v Franciji in znaša ravno tako 49 evrov za MWh. Za majhne porabnike so nižje omejitve od 80 evrov za MWh postavile Estonija (56), Latvija (61), Litva (59), Poljska (70), Češka (62) in Grčija (75).

Nove članice so torej postavile precej nižje omejitve kot zahodne države, kar je pravzaprav razumljivo, saj so cene električne energije tam že tradicionalno nižje, obenem pa jih v veliki meri določajo dolgoročne pogodbe. Zaradi tega tudi še niso dojemljive za velika nihanja, ki jih zlasti v zahodni Evropi

na dnevnih trgih določata ponudba in povpraševanje. Tako ni prav nič nenavadnega, da so cene v prvih mesecih tega leta zaradi hladne zime nekoliko poskočile. Ali se bodo proti koncu leta tudi spustile, pa je za zdaj težko napovedati.

Simona Bandur

Povzeto po: http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/index_en.html

Omejitve cen električne energije v Evropski uniji in na Norveškem:

Država	Veliki porabniki (evro/MWh)	Komercialni porabniki in gospodinjstva (evro/MWh)
Avstrija	48	95
Belgija	65	115
Danska	58	81
Finska	50	71
Francija	49	87
Grčija	58	75
Irska	72	112
Italija	78	130
Luksemburg	55	127
Nizozemska	ni podatka	98
Nemčija	68	131
Portugalska	62	105
Španija	51	89
Švedska	51	77
Velika Britanija	48	82
Norveška	42	70
Estonija	43	56
Latvija	36	61
Litva	48	59
Poljska	44	70
Češka republika	45	62
Slovaška	68	94
Madžarska	62	112
Slovenija	49	86
Malta	57	80
Ciper	76	88

Z zelenimi certifikati do doseganja ciljev?

Evropska unija je že lani ugotovila, da zelo zaostaja za svojimi načrti glede uvajanja obnovljivih virov energije, po katerih želi do leta 2010 njihov delež v skupni porabi energije povečati s šestih na dvanaest odstotkov. Prav zaradi tega je začela bolj zavzeto prigovarjati članicam, naj vendarle pospešijo uvajanje okolju prijazne energije. Kako, je za zdaj še prepuščeno nacionalnim ravnam, čeprav vlada med nekaterimi državami prepričanje, da bi bilo treba uvesti skupen sistem, ki bi predvideval prodajo in nakup tako imenovanih zelenih certifikatov.

Poleg navedenega cilja povečati delež zelene energije v skupni evropski porabi si je Evropska unija v posebni direktivi (2001/77/EC) postavila cilj, da bo povečala proizvodnjo tovrstne energije s 14 na 22 odstotkov, prav tako do leta 2010. To je zapisala že leta 1997, lani pa izračunala, da se bo delež do navedenega roka povečal kvečjemu na 18 ali 19 odstotkov. Omenjena direktiva za obnovljive vire predvideva nacionalne sheme, ki bodo uvedle posebne mehanizme za doseganje tega cilja, obenem pa dopušča možnost uvedbe enotne sheme, ki bi veljala za vso Evropsko unijo v primeru, da države vendarle ne bi mogle doseči ciljev iz nacionalnih načrtov. V zadnjem poročilu, ki ga je pripravila Evropska komisija oktobra lani, je postalo jasno, da večina članic zaostaja za cilji. Letošnje poročilo bo še enkrat preverilo uspehe na nacionalnih ravneh, potem pa bodo predstavniki Unije vendarle začeli razpravo o uvedbi skupnega sistema, ki bi nadomestil državne. Neformalni pogovori o tem tečejo sicer že nekaj časa, vendar niso bili uspešni, saj ni jasno, kakšen sistem bi bil najprimernejši. Kakor je povedal **Alfonzo Gonzales** iz direktorata za energijo pri Evropski komisiji, bo Unija vsekakor najprej še enkrat temeljito preučila nacionalne ukrepe za implementacijo direktiv o uvajanju obnovljivih virov in poskušala poiskati morebitne ovire za neuresničevanje, šele potem pa bo zares začela razmišljati o skupnem sistemu.

Primeri držav

Države, ki so vendarle začele uresničevati svoje nacionalne strategije, so sprejele različne ukrepe, ki spodbujajo povečanje porabe in proizvodnje energije iz obnovljivih virov. V Veliki Britaniji so se denimo odločili za sistem certifikatov, ki je podoben ameriškemu sistemu, zahteva pa, da vsi oskrbovalci z energijo v svojo ponudbo vključijo delež energije iz obnovljivih virov, ki so na voljo, torej vetra, sonca in biomase. Na podlagi tega dobijo certifikate, ki potrjujejo, da prihaja delež njihove prodaje res od teh virov. Podoben sistem certificiranja so prevzeli Švedi, le da so v tem primeru k porabi zelene energije obvezani porabniki in ne oskrbovalci, čeprav je ta razlika bolj ali manj navidezna, saj dobijo podjetja certifikate ravno tako na podlagi energije, ki jo prodajo odjemalcem.

Druge države, med njimi je na primer Nemčija, so bolj naklonjene uvajanju posebnih tarif, ki podpirajo proizvodnjo energije iz obnovljivih virov tako, da ji posredno zagotavljajo določeno ceno. V omenjeni državi morajo plačati takšne tarife vsa pomembnejša lokalna distribucijska podjetja. Tarife niso postavljene ciljno in jih tako ne pogojujejo količina inštaliranih zmogljivosti.

Navedeni sistemi predstavljajo možnosti, med katerimi bi lahko Evropska komisija izbirala pri odločanju o skupni shemi. Strokovnjaki so bolj naklonjeni sistemu, ki temelji na zelenih certifikatih, saj menijo, da skupnega sistema tarif ni mogoče uvajati v vseh članicah, vsaj brez težav ne. Po besedah direktorja Evropske zveze za vetrno energijo **Christiana Kjaerja** res vse kaže na to, da bo Komisija najverjetneje uvedla sistem zelenih certifikatov, ni pa mogoče predvideti, ali bo takšen model obvezen za vse članice in kdaj naj bi ga začeli izvajati.

Izvoz in uvoz zelene energije

Na uvajanje omenjenega sistema bo verjetno poskušal vplivati tudi lobi evropskih podjetij, ki podpirajo za uvedbo certifikatov. Slednja so že pred leti ustanovila posebno organizacijo Recs International, ki promovira njihovo uporabo.

Peter Niermeijer, direktor organizacije, je tako povedal, da se zavzemajo za vseevropski sistem certifikatov, ki je uresničljiv le pod pogojem, da ga podpira dodelana informacijska mreža, obenem pa mora biti temu naklonjena tudi politika Evropske unije. Porabniki bodo namreč sistemu zaupali le, če bodo imeli na voljo dovolj informacij o tem, od kod prihaja energija. Prav zaradi tega bi bilo treba izdelati standarde, ki bodo zagotavljali izvor zelene energije, je poudaril Niermeijer. Kakor je dodal, se bodo nekateri morebiti odločili za točno določeno vrsto proizvodnje – denimo vetrno energijo.

Da bi zamisel res uresničil, je Recs ustanovil krovno telo (AIB – Association of Issuing Bodies), ki bdi nad nacionalnim izvajanjem certificiranja v državah, ki so ga uvedle, vendar povsem prostovoljno. Dodati je treba, da lahko sistem deluje, če je res skupen – certifikatov, ki imajo različne značilnosti, države med sabo namreč ne morejo kupovati ali prodajati, njihov namen pa je prav izvoz zelene energije iz enega vira in uvoz v druge, ki tega vira morebiti nimajo na razpolago.

Nizozemci največji kupci certifikatov

Kako torej deluje sistem certifikatov, ki so ga uvedle nekatere države? Krovni AIB je izdal lani 26 milijonov certifikatov (vsak velja za 1 MW zelene energije). Največ jih je odkupila Finska, in sicer več kot sedem milijonov, sledita pa ji sosedi Norveška in Švedska, torej države, ki proizvajajo zeleno energijo predvsem v hidroelektrarnah. Omenjene tri države so bile tudi največje izvoznice certifikatov.

Podobno je več kot sedem milijonov certifikatov od AIB odkupila Nizozemska, ki je po drugi strani tudi največja uvoznica, saj jih je uvozila kar osem milijonov. Toda pri tem je treba dodati, da je takšne razmere spodbudila državna politika, ki je energijo te vrste oprostila davkov. Posledica tega so bile znižanja cen energije iz obnovljivih virov, včasih tudi pod raven konvencionalne »sive« energije. Več kot milijon nizozemskih odjemalcev je zamenjalo ponudnike in se odločilo za zeleno energijo ter tako ustvarilo povpraševanje, ki je preseglo domačo proizvodnjo. Državo je tako preplaval uvoz, zato je nizozemska vlada opustila takšno politiko in se raje odločila za tarifni sistem ter januarja dokončno ukinila davčne olajšave. Velik kupec zelenih certifikatov je še Avstrija, a tudi v tem primeru v glavnem zaradi državne politike, ki zahteva od oskrbovalcev

z energijo, da prodajajo energijo, ki prihaja iz različnih virov. V protijedrsko usmerjeni in okoljsko ozaveščeni Avstriji si tako podjetja prizadevajo, da bi večina energije prihajala iz hidroelektrarn in drugih obnovljivih virov, domačih ali tujih. Med zanimive primere sodi tudi Španija, ki se od navedenih držav razlikuje po tem, da hidroenergije ne uvršča med obnovljive vire energije. To pa ni ustavilo tamkajšnjega proizvajalca, podjetja Endesa, da ne bi prodal za kar 219.600 MWh električne energije iz svojih hidroelektrarn neimenovanemu evropskemu podjetju.

Nordijski trg

Kot rečeno, države oziroma njihova podjetja povsem prostovoljno sodelujejo v shemi zelenih certifikatov, nekatere države pa se vendarle odločajo, da bi to spremenile v obvezo. Tako se je odločila Švedska, ki bo leta 2007 od podjetij zahtevala, da sodelujejo pri trgovanju z zelenimi certifikati, ki jih imenujejo »elcerts«. Za navedeno letnico se je odločila na podlagi Norveške potrditve, da se bo takrat tudi ona pridružila shemi. Po besedah **Johna Ravla**, podpredsednika norveškega podjetja Enviro Energi, ki se ukvarja s trgovanjem z zelenimi certifikati, bo certificiranje spodbudilo projekte, ki želijo uvesti relativno poceni obnovljive vire energije, pri tem pa se bodo države lahko odločile, na katerega se bodo osredotočile. Na Norveškem je zagotovo najbolj poceni razvoj hidro- in vetrne energije, na Švedskem je cenejša biomasa in prav tako hidroenergija, če se bosta priključili še Finska in Danska, se bosta najverjetneje osredotočili na uvajanje biomase, je pojasnil Ravlo. S takšno specializacijo bodo države prihranile, obenem pa bodo imele na voljo veliko izbiro med različnimi

Norveški Enviro Energi trguje z zelenimi certifikati (večina iz vetrne in hidroenergije) približno tri leta, v glavnem v nordijskih državah, Beneluxu ter v nemško govorečih deželah. Leta 2004 je prodal certifikate za 1,5 do 2 TWh električne energije.

viri okolju prijazne energije. Enviro Energi, ki je v lasti desetih norveških podjetij (skupaj proizvedejo približno 35 TWh energije iz obnovljivih virov na leto), se zavzema za razširitev takega modela in oblikovanje širšega evropskega trga. Kot je pojasnil Ravlo, je zelena energija v skandinavskih državah poceni, bistveno drugače pa je v drugih evropskih državah. Tiste, v katerih so stroški za uvajanje obnovljivih virov visoki, bi lahko tako z nakupom certifikatov spodbujale nove projekte v državah, kjer so nižji. S tem bi bila cena za doseganje cilja glede uvajanja obnovljivih virov nižja, obenem pa bi bila zagotovljena varna oskrba, je še dejal. Kakšna naj bi bila formalna podlaga za takšno trgovanje predstavnik Enviro Energi, ni vedel povedati. Prepričan je, da ga evropska zakonodaja dopušča, od predstavnikov Evropske unije pa je odvisno, kako bodo zastavili sistem in ali bodo sploh pristali na to – kot rečeno, Evropska komisija še zmeraj upa, da se bodo ob prihodnjem poročilu nacionalne sheme za uvajanje obnovljivih virov pokazale za uspešnejše kot lani.

Simona Bandur

Povzeto po www.platts.com

Želja po izobraževanju kot konkurenčna prednost

Na znanju temelječa družba je dandanes ena izmed temeljnih vrednot, pripravljenost na nenehno učenje pa zaželena lastnost zaposlenih. Izobraževanje je tako postalo naložba in hkrati pomemben razvojni dejavnik podjetij in organizacij. Toda da bi takšna miselnost zares zaživela, morajo biti na to pripravljeni tako delodajalci kot tudi zaposleni.

Ali bo podjetje res podpiralo kulturo vseživljenjskega učenja, je precej odvisno od vodstva, ki mora biti pripravljeno za to nameniti dovolj denarja. Po drugi strani pa izobraževanje ni smiselno, če zaposleni nanj niso pripravljeni oziroma imajo do njega celo odklonilen odnos. Delodajalcu v tem primeru preostane le postopno ozaveščanje in seznanjanje delavcev, zakaj je vseživljenjsko učenje pomembno tudi zanje.

Susan Aaron, ameriška strokovnjakinja s področja izobraževanja, je na spletni strani Monster.com navedla deset povsem pragmatičnih razlogov za vseživljenjsko učenje. Prvi je: vsakdanji kruh vsakega posameznika je odvisen od njegovega znanja. Čedalje več je namreč poklicnih področij, pri katerih so prakse okostenele in zastajajo za razvojem, zlasti za dosežki informacijske tehnologije, ki so bistveno spremenili način dela. Da bi se lahko kosali z novostmi, je treba na delovnih mestih uvesti številne spremembe, ki terjajo tudi drugačno miselnost in predvsem pripravljenost naučiti se novosti. Drugi razlog je skrb za aktualnost znanja: certifikate, ki potrjujejo pridobljeno znanje, je treba redno osveževati in dopolnjevati. Profesionalci se morajo tako udeleževati tečajev in usposabljanj, da sploh lahko sledijo novim strokovnim zahtevam in obenem osvežijo znanje, ki so ga morda že imeli, vendar pozabili. Zelo težko si je namreč predstavljati zdravnika, ki bi dobil v ambulantno nov zdravniški pripomoček, ki bi lahko pomagal številnim pacientom, vendar ga ne bi znal uporabljati.

Tretjič: zaposleni morajo biti na delovnem mestu zadovoljni. Več znanja pomeni tudi več možnosti za napredovanje in večja pričakovanja v karieri, kar posredno prinaša večje zadovoljstvo s samimi seboj in z napredkom na delovnem področju. S tem je povezan četrti razlog: več znanja prinaša (praviloma) večji zaslužek. Povprečni dohodek naj bi se namreč povečeval glede na stopnjo izobrazbe, kar potrjujejo tudi podatki Statističnega letopisa RS 2002: leta 2000 je bila povprečna plača zaposlenega s VII. stopnjo izobrazbe dvakrat večja od povprečne plače zaposlenega s V. stopnjo. Tega seveda ne gre sploševati, saj je še zmeraj veliko izobraženih z relativno nizkimi plačami, obenem pa je treba dodati, da višja formalna izobrazba ne pomeni nujno tudi več znanja.

Ravno zaradi tega so čedalje bolj pomembne alternativne oblike učenja, kot je samostojno učenje po internetu, o čemer smo pisali v preteklih številkah Našega stika. E-učenje kot novo in uspešno orodje, ki ne pozna geografskih in časovnih omejitev, je Aaronova uvrstila na peto mesto med razlogi za vseživljenjsko učenje, za njega pa trdi, da se izobraževanje ne konča pri 22. letih. Študentje danes niso več omejeni na eno starostno skupino, temveč se povečuje vpis odraslih v izobraževalne

EVROPSKA UNIJA

Težave dela tudi proračun 2006

Članice Evropske unije so na zasedanju Sveta EU, ki je bilo 15. julija, opravile prvo branje proračuna za leto 2006, torej za zadnjega v tej finančni perspektivi. Obravnava je sprožila vrsto kritik, predvsem s strani Evropske komisije in Evropskega parlamenta, zaradi znižanja sredstev za 1,14 milijarde evrov na 111,4 milijarde evrov v dejanskih izplačilih. Kakor so pojasnili predstavniki omenjenih institucij, bo zaradi tega trpelo spodbujanje rasti in zaposlovanja. Dalia Grybauskaitė, komisarka za proračun, je tako Svetu EU očitala, da bosta najbolj okrnjeni področji raziskav in razvoja ter da bo treba zaradi zmanjšanja sredstev zamrzniti najemanje novih uradnikov. Kot je dodala, se bodo sredstva za raziskave znižala za skoraj 430 milijonov evrov, za administracijo pa za 120 milijonov. Očitki so leteli tudi na predsedujočo Veliko Britanijo, a jih je njihov državni sekretar Ivan Lewis nekoliko omilil in povedal, da so se sredstva za raziskave v prihodnjem letu povečala za 12 odstotkov, resda pa ne za 22, kot je predlagala Komisija, sredstva za administracijo pa bodo zmanjšali, ker dosedanje kvote niso dosežene. Slovenija je kljub navedenim pripombam predlog proračuna podprla - po pojasnilu Cirila Stoklija, veleposlanika pri Evropski uniji, iz treh razlogov. Proračun upošteva dogovore z novinkami iz pristopnih pogajanj, vključuje nova delovna mesta za institucije EU, obenem pa sta njegova struktura in obseg taka, da omogočata izvajanje evropskih politik. Podobno so se s proračunom strinjale tudi številne druge članice, proti pa so bile Nemčija, Avstrija in Nizozemska, ki terjajo še nadaljnja krčenja blagajne za prihodnje leto. Proračun naj bi se leta 2006 namreč povečal za 4,8 odstotka, kar pa se jim zdi preveč. Komisija je pred tem predvidela še večje povišanje, in sicer za šest odstotkov, kar pomeni, da bi poraba znašala 112,6 milijarde evrov ali 1,02 odstotka bruto nacionalnega prihodka razširjene Unije. Svet EU, torej države članice, je predlog, kot rečeno, oklestil za 1,14 milijarde evrov. Proračun mora zdaj še skozi dve branji v Parlamentu in Svetu EU, zato bo predvidoma sprejet šele proti koncu leta. STA

Foto Dušan Jez

ustanove. Po podatkih omenjenega statističnega letopisa je bilo v študijskem letu 1997/98 med študenti 27 odstotkov odraslih, štiri leta pozneje pa se je ta delež povečal na 61 odstotkov. Sedmi razlog: izobraževalne ustanove se približujejo učencem in študentom, kar pomeni, da vendarle prilagajajo programe njihovim željam in potrebam, med drugim tudi njihovim časovnim omejitvam in obveznostim, ki jih imajo na delovnih mestih. Osmič: čedalje več delodajalcev podpira zaposlene, ki so naklonjeni vseživljenjskemu učenju in jim pomagajo z dodatnimi ugodnostmi – pripravljajo interne seminarje in tečaje ali jim ponudijo finančno pomoč. Devetič: novi načini učenja omogočajo, da se vedoželjni ljudje izognejo tradicionalnim načinom in si sami oblikujejo program – štejejo ne nazadnje vendarle rezultati. Na zadnje mesto je Aaronova uvrstila neke vrste svarilo pred konkurenco. Zaposleni morajo težiti k temu, da bodo imeli pri izobraževanju prednost pred drugimi in da bodo na tekočem z novostmi.

Kljub navedenim razlogom, da je vseživljenjsko učenje pomembno, pa vsekakor ni nezanemarljiva pripravljenost delodajalca, da ga tudi on prepozna kot konkurenčno prednost. Kako lahko torej zaposleni ali nemara celo prihodnji zaposleni prepričajo vodstvo podjetja, da se splača vlagati v znanje?

V prvi vrsti morajo biti dobro seznanjeni z usmeritvijo podjetja na tem področju oziroma s tem, kako je izobraževanje ovrednoteno v njegovi poslovni strategiji. V razmerah čedalje večje konkurence je namreč zelo pomembno, da se je pripravljeno prilagajati spremembam na trgu in slediti novostim, kar terjata tudi uvajanje novih znanj. Vlaganje v znanje je tako strateška naložba in prinaša podjetju večjo tržno vrednost, saj je višja izobrazba oziroma višja raven znanja zaposlenih dodana vrednost, ki dolgoročno prinaša dobiček – vendar le pod pogojem, da se tega zavedajo domala vsi zaposleni.

Če imajo prihodnji zaposleni visoke cilje in si želijo imeti tudi možnosti za nadaljnje izobraževanje, je najbolje, da to (usklajeno s potrebami in možnostmi podjetja) vključijo v pogodbo o zaposlitvi in pri tem natančno opredelijo tudi obveznosti in možnosti napredovanja. Zelo dobro je, če uspeata obe strani določiti vsebino in način izobraževanja, denimo, ali gre za izobraževanje ob delu, zunaj dela ali samoizobraževanje. Prvo pomeni, da poteka učenje v prostem času in ne ovira zaposlenega pri opravljanju delovnih obveznosti, v drugem primeru delavec začasno prekine redno delovno razmerje, v tretjem pa študira doma. Vsi trije načini se kajpak lahko med sabo tudi povezujejo oziroma dopolnjujejo.

Če pa so zaposleni že nekaj časa v kakem podjetju in se želijo dodatno usposabljati šele takrat, je najbolje, da se o tem pogovorijo z delodajalcem (za to je recimo primeren redni letni pogovor), vendar morajo biti za to dobro pripravljeni, saj bodo tako najbolj prepričljivi. Razložiti morajo, zakaj menijo, da potrebujejo dodatno znanje, kako bodo usklajevali delo in učenje, kako bo znanje koristilo organizaciji, dobro pa je tudi vsaj okvirno opredeliti stroške. Kljub temu kaže dodati, da prepričljivost zaposlenih velikokrat ni dovolj, saj tudi nadrejeni pogosto nimajo možnosti za uresničitev zamisli. Najtežje je spremeniti vizijo velikega podjetja, ki ima natančno načrtano strategijo razvoja, ravno tako težko je prepričati vodstvo majhnega podjetja, saj je običajno finančno omejeno, zato je želje po izobraževanju praviloma še najlažje uveljaviti v srednje velikih podjetjih. A oviram navkljub je zelo pomembno že zavedanje zaposlenih in vodstva, da je znanje naložba, ki se bo dolgoročno obrestovala.

Simona Bandur

Povzeto po Susan Aaron (Monster.com) in Zaposlitev.net

testirajo to opremo, več je možnosti, da pride do odstopanj ali napake, kar reaktorski zaščitni sistem ob najmanjšem odstopanju pomembnejših parametrov »kaznuje« z zaustavitvijo elektrarne, saj avtomatsko zaustavlja reaktor. To pa pomeni izpad proizvodnje, ki pa je v tržni ekonomiji bolj boleč, posebno če je proizvodnja konkurenčna in enota velika.

»Tak primer smo imeli letos aprila, ko je zaradi napake pri upravljanju kontrolnega sistema turbine po testu turbinskih ventilov prišlo do hitre redukcije obtežbe, sprožitve reaktorskega zaščitnega sistema, zaustavitve reaktorja in izklopa generatorja iz omrežja,« pojasni vodja proizvodnje elektrarne, letošnji spomladanski izpad, ki je bil prvi pri tovrstnem testiranju doslej.

Število izpadov elektrarne je eden od pomembnejših kazalcev učinkovitosti elektrarne. Po zamenjavi uparjalnikov leta 2000 so v Krškem dosegli dva ciklusa - obdobja med remontoma - brez izpadov elektrarne, potem so imeli po eno nenačrtovano zaustavitev na leto in v zadnjih dveh letih pa po dve. Od lani je gorivni cikel

podaljšan na leto in pol in bo treba elektrarno vzdrževati v brezhibnem stanju daljše obdobje kakor doslej. Sicer pravi Krajnc, da je bil to zanje izziv, na katerega so se pripravljali, saj so se zavedali nevarnosti za stabilno obratovanje, hkrati pa videli prednosti daljšega obratovalnega obdobja, predvsem v večjem prihodku. Zato so v podaljšanje obratovanja med dvema remontoma vložili veliko truda, tako glede pravilnega vzdrževanja opreme kot izboljšanja delovnih procesov, da bi kar se da zmanjšali možnost tehničnih in človeških napak.

»V daljšem obdobju med dvema remontoma mora oprema dalj časa delovati brezhibno, zato je zelo pomembno vzpostaviti takšno vzdrževanje, ki zagotavlja ustrezno zanesljivost in razpoložljivost opreme, hkrati pa zato ni treba porabiti ogromnih finančnih sredstev. Daljše obdobje med dvema remontoma pa pomeni tudi večjo rutino in večjo verjetnost za človeško napako. Tudi zato je zelo pomembna uporaba tehnik za preprečevanje človeških napak, pri čemer je za operaterje izjemno pomemben trening na simulatorju,« nadaljuje sogovornik in doda, da so se po zamenjavi uparjalnikov odločili za podaljšanje gorivnega ciklusa, hkrati pa ne podaljšujejo trajanja remontov.

Tudi to je razlog, da poskušajo čim več posegov napraviti med obratovanjem elektrarne. Izvajanje večjega števila teh dejavnosti pa pomeni več možnosti za napake in izpad elektrarne. Da bi bilo čim manj teh možnosti, so na novo organizirali načrtovanje in nadzor dejavnosti na opremi elektrarne, izboljšali delovne procese in vpeljali nove tehnike vzdrževanja. Rezultat vseh teh dejavnosti je v elektrarni razvit in informacijsko podprt korektivni program, ki je doživel tudi mednarodno potrditev. Kot še doda Janez Krajnc, pa je očitno lažje priti v vrh elektrarn po učinkovitosti, kot na tem vrhu ostati. Sicer pa v jedrski elektrarni Krško pričakujejo, da bodo z nadaljnjimi izboljšavami in posodobitvami zmanjšali število izpadov in se ponovno uvrstili med najboljše elektrarne na svetu. Tako bodo v remontu spomladi 2006 zamenjali nizko tlačne turbine in v remontu jeseni 2007 kontrolni sistem turbine, kar jim bo omogočilo večjo moč na pragu in testiranje turbinskih ventilov brez zniževanja obtežbe.

Minka Skubic

Foto Dušan Jez

JAVNOST KOT PARTNER PRI RAVNANJU Z RADIOAKTIVNIMI

V začetku julija je bil v Ljubljani v soorganizaciji Agencije za radioaktivne odpadke - ARAO seminar projekta Cowam, ki se ga je udeležilo več kakor 140 predstavnikov iz devetih evropskih držav, med njimi tudi 30 iz Slovenije. Tokratni seminar se je ukvarjal z odločanjem v procesu ravnanja z radioaktivnimi odpadki in predvsem čim zgodnejšemu vključevanju javnosti v ta proces.

Projekt Cowam je v začetku tega tisočletja oblikovala Evropska unija in v njegovem okviru so v sedmih državah proučevali proces odločanja na področju ravnanja z RAO, predvsem z vidika lokalnih in regionalnih skupnosti, ki jih zadevajo rešitve ravnanja z RAO. Pokazalo se je namreč, da so kljub različnim družbenim okoljem številne značilnosti in težave na tem področju podobne povsod, in sta zato smiselna povezovalje lokalnih skupnosti in izmenjava izkušenj med njimi na mednarodni ravni. V okviru programa Cowam 1 so bile opravljene analize stanja in praks sodelujočih držav. S tem, kako izbolj-

Foto Minka Skuhic

ODPADKI

Agencija ARAO je v okviru postopka izbora lokacije odlagališča nizko in srednje radioaktivnih odpadkov (NSRAO) sredi julija končala predprimerjalno študijo potencialnih lokacij, ki obravnava dvanaest možnih lokacij v petih prijavljenih občinah (Krško, Brežice, Sevnica, Lenart in Šmartno pri Litiji). Glede vsake od dvanaestih lokacij je bilo doseženo soglasje z občino glede uvrstitve v nabor možnih lokacij. Agencija je predprimerjalno študijo predala Upravi za prostorski razvoj na Ministrstvu za okolje in prostor v nadaljnjo obravnavo. Na omenjeni upravi bodo presodili, ali je študija pripravljena skladno s postavljenimi merili, in preverili predlog navedenih lokacij z vidika uspešnega umeščanja v prostor. Ko bo Uprava za prostorski razvoj končala omenjene postopke, bo javnost izvedela za končno odločitev glede lokacije.

šati proces odločanja, pa se ukvarja drugi del projekta, imenovan Cowam 2. V okviru tega dela bo izvedenih 15 tematskih delavnic in trije mednarodni seminarji. Projekt bo končan leta 2006 z izdelavo skupnega priporočila za oblikovanje najbolj ustreznega odločevalskega procesa na področju ravnanja z RAO.

Slovenska agencija ARAO se je projektu Cowam 1 pridružila leta 2002, od začetka pa sodeluje v Cowam 2, v katerem sodeluje devet držav, poleg naše še Romunija, Češka, Svica, Belgija, Anglija, Španija, Francija in Madžarska. Na ljubljanskem poletnem seminarju je bil kot izhodišče postavljen slovenski primer postopka izbora lokacije za nizko in srednje radioaktivne odpadke. Različne vidike postopka izbora lokacije pri nas so predstavili: dr. Andrej Stritar, direktor Uprave RS za jedrsko varnost, prof. dr. Miran Veselič, direktor agencije ARO, mag. Nadja Železnik, vodja sektorja za načrtovanje in razvoj pri ARAO, dr. Drago Kos z ljubljanske Univerze, Milena Škrb Marega, direktorica Regionalnega centra za okolje za Srednjo in Vzhodno Evropo, in Franc Bogovič, župan občine Krško. Povabljeni pa so bili tudi predstavniki slovenskih občin, ki sodelujejo pri izboru lokacije za odlagališče nizko in srednje radioaktivnih

odpadkov. V svojih nastopih so zlasti poudarili vključitev javnosti v zgodnji fazi iskanja lokacije, prostovoljno sodelovanje lokalne skupnosti in pa tudi prilagodljivost postopka izbora lokacije različnim situacijam in razvoju dogodkov.

Kot je poudaril *Gilles Heriard Dubrenie*, koordinator projekta Cowam 2, iščejo oziroma so iskali rešitve za odlagališče v vseh državah, ki imajo jedrski program, povsod se zavedajo vloge lokalnega prebivalstva pri tem. Dobiti ustrezno lokacijo, ni toliko tehnični problem, kot je to politični in sociološki, zato je izmenjava izkušenj tem bolj dragocena. Razlike pri projektih iskanja lokacij po posameznih državah glede vključevanja javnosti so predvsem v različnih oblikah organiziranja lokalne skupnosti. Vsi, ki že imajo lokacije, oziroma odlagališča, in tisti, ki te lokacije še iščejo, se zavedajo nujnosti lokalnega partnerstva, Direktor agencija ARAO, *dr. Miran Veselič*, je izrazil veselje nad možnostjo vključitve v ta raziskovalni projekt, v katerega se je agencija vključila z namenom, da dobi čim več izkušenj od držav, ki so prešle fazo iskanja lokacije in bi lahko njihove pozitivne izkušnje prenesli tudi v naše okolje.

Minka Skubic

TURČIJA IN GRČIJA

Začela se je gradnja plinovoda

Turški premier Tayip Erdogan in njegov grški kolega Costas Karamanlis sta v začetku julija uradno oznanila začetek gradnje tristo kilometrov dolgega plinovoda, ki bo povezal državi. Tekel bo od mesta Karacabey na zahodu Turčije do Komitiniya v Grčiji, v glavnem bo potekal pod zemljo, deloma pa tudi pod morjem. Povezava naj bi začela delovati še pred koncem leta 2006 (podmorski del bo zgrajen nekoliko pozneje - leta 2010), sprva nameravajo po njej prenašati 750 milijonov kubičnih metrov plina na leto, potem pa bodo to količino postopno povečevali do treh milijard kubičnih metrov na leto. Tolikšen prenos namreč določa dolgoročna, 15-letna pogodba, ki sta jo podpisala nacionalna oskrbovalca s plinom DEPA in Botas, sicer bi lahko po plinovodu prenašali tudi po enajst milijard kubičnih metrov na leto.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Bush najavi gradnjo jedrskih elektrarn

Predsednik Združenih držav Amerike George Bush je v okviru nedavnega obiska jedrske elektrarne Calvert Cliffs najavi gradnjo novih elektrarn te vrste. Pojasnil je, da bo človeštvo v tem stoletju potrebovalo več čiste in zanesljive električne energije, zato bodo ljudje pač morali sprejeti, da so zaradi napredka v znanosti in tehnologiji jedrske elektrarne veliko bolj varne, kot so bile v preteklosti. V ZDA delujejo v tem času 103 nuklearke, ki proizvedejo približno dvajset odstotkov električne energije. Zadnje so zgradili leta 1970, potem pa so načrte prekinili ravno zaradi vprašljive varnosti takšnih naprav. Predsednik Bush je še obljubil pomoč Kitajski in Indiji, ki želita povečati učinkovitost izrabe energije in s tem znižati ceno nafte. www.energetika.net

RTP BERIČEVO

PRED TEMELJITO OBNOVO

V 400/110 kV RTP Beričevo je te poletne dni zelo živahno, saj poteka temeljita prenova 400 kV dela stikališča, ki se bo končala v začetku prihodnjega leta. Poleg visokonapetostne opreme bo v celoti končana tudi zamenjava sekundarne opreme in sistema vodenja.

Razdelilno transformatorska postaja 400/110 kV Beričevo je največja transformatorska postaja v Sloveniji in je z rednim obratovanjem začela sredi sedemdesetih let ali natančneje septembra 1977. Od tedaj postaja ni doživela večjih sprememb, saj je bilo v poznejših letih dodano le še 400 kV daljnovočno polje Okroglo I in Okroglo II. Tako tudi večina visokonapetostne opreme izhaja iz tega obdobja, kar drugače povedano pomeni, da se

nahaja že proti koncu svoje življenjske dobe. Poleg tega je bilo v minulih letih v Beričevem kar nekaj večjih okvar na ključnih elementih stikališča, kot so eksplozije odklopnikov, pokanje podpor-
nih izolatorjev in izolatorjev ločilk, pri čemer na srečo ni bilo povzročene večje gospodarske škode ali celo žrtev. Eles se je zaradi tega odločil za postopno obnovo tega ključnega energetskega vozlišča, pri čemer so bili v minulih letih najprej zamenjani 110, 220 in 400 kV odklop-

niki, letos pa se obnova nadaljuje s pre-novo preostale visokonapetostne opre-me v 400 kV delu stikališča. V okviru slednje bodo tako zamenjani še ločilni-ki, podpor-
ni izolatorji in merilni trans-formatorji. Kot nam je povedal vodja projekta **Primož Čížman**, so se preno-vitvenih del zaradi obsega in zahtev po čim manj motenem obratovanju sti-kališča lotili etapno, tako da so doslej že zamenjali opremo v transformator-skem polju T421 ter v daljnovočnih pol-jih Okroglo I in II. Prvega avgusta se bodo začela obnovitvena dela še v dalj-novodnem polju Podlog, nato bo sledilo polje Divača in do konca leta še preno-va transformatorskega polja T422. Dela se bodo nadaljevala spomladi prihodnje leto, ko se bodo lotili še obnove 400 kV zveznega in merilnega polja, s čimer bo prenova 400 kV stikališča v Beričevem tudi končana. Vrednost vseh del in opre-me v 400 kV stikališču je ocenjena na 440 milijonov tolarjev. Poleg zamenjave

Foto Brane Janjč

Izvajalci te dni pospešeno zamenjujejo dotrajano opremo v 400kV delu stikališča v Beričevem.

opreme poteka še zamenjava nizkonapetostnih vodnikov, sanacija betonskih temeljev portalov in podstavkov visokonapetostnih naprav, obnova kableske kanalizacije in obnova antikorozijsko zaščite vseh jeklenih konstrukcij.

Po besedah vodje enote EP Ljubljana **Milana Dodiga** je leta 2007 nato predvidena še zamenjava opreme v 220 kV delu stikališča in pozneje še v 110 kV, s čimer bo RTP Beričevo v celoti pripravljeno na nadaljevanje zahtevne in odgovorne naloge, ki jo opravlja v slovenskem prenosnem omrežju.

Strogi varnostni ukrepi

Zaradi pomena, ki ga imajo daljnovodi, ki se stekajo v in iz RTP Beričevo oziroma podobnih stikališč, so obnovitvena dela v teh objektih zelo zahtevna, saj obratovalne zahteve ne dovoljujejo daljših izklopov in je zato treba delati dan in noč, pogostokrat pa tudi v neposredni bližini naprav, ki normalno obratujejo in so pod napetostjo. Zato ne preseneča, da so se v Prenos električne energije tega projekta lotili že zelo zgodaj, konec prejšnjega leta, saj je bilo treba vse faze poteka obnovitvenih del dobro proučiti in uskladiti. Poleg tega je bilo treba opraviti tudi celo vrsto javnih razpisov za dobavitelje potrebne opreme in izvajalce del, tako da celoten potek priprav pri tovrstnih projektih pred začetkom konkretnih del na terenu pogosto traja tudi več kot leto. Kot že rečeno, pravi Primož Čižman, pa potem na terenu zelo veliko pozornosti namenjamo izvajanju ukrepov iz varstva pri delu in kakovosti dela, saj potek prenove poleg domačih nadzirajo tudi zunanji strokovnjaki. Dela zahtevajo zelo dobro koordinacijo, saj se hkrati v stikališču nahaja tudi do dvajset ljudi, ki opravljajo različna dela, od montažerjev, gradbenikov do pleskarjev.

Za prenovo transformatorskih polj imajo izvajalci na voljo mesec in pol, saj pri obeh sočasno poteka tudi zamenjava zaščit in sistema vodenja. V daljnovodnih poljih, kjer je sekundarna oprema že posodobljena, pa so roki izklopov zaradi obratovalnih zahtev veliko bolj zategnjeni, tako da je za obnovo posameznega polja na voljo le 14 delovnih dni. Še posebno zahtevna zaradi pomena daljnovoda bo prenova polja Podlog, ki se začne avgusta, vendar pa upam, je dejal ob koncu najinega pogovora Primož Čižman, da bomo tudi to nalogo izpeljali tako, kot je treba - v predvidenem času in brez večjih zapletov.

Brane Janjič

Foto Brane Janjič

Med »varnostno« zahtevnejšimi deli je zagotovo tudi pleskanje portalov.

PRAVNIK Z BOGATIMI FINANČNIMI IN

Moje življenjsko vodilo je, da se moraš poslušati in službo zamenjati takrat, ko ti delo postane rutina in ne prinaša dovolj intelektualnih izzivov. Za svoje zdravje si namreč naredil največ, če se zjutraj z veseljem odpraviš v službo.

Vodstvo splošnega sektorja v Elektro-Sloveniji je po upokojitvi dotedanje direktorice Marjete Marcon marca letos prevzel **Ivan Malešič**, ki sicer pred odhodom na Hajdrihovo 2 v Ljubljani ni imel kakšnih večjih stikov z energetskega sektorjem, si je pa zato v prejšnjih službah nabral veliko znanja in izkušenj s pravnega, finančnega in kadrovskega področja. Torej ravno iz dejavnosti, ki jih pod skupnim imenom splošni sektor v Elesu združuje delovno mesto direktorja tega sektorja. Kot nam je povedal v uvodnem pogovoru, ki je potekal na temo njegove dosedanje poklicne kariere, si je po končani gimnaziji in pravni fakulteti prvo delovno mesto našel v Lesnini, in sicer v njeni zunanji trgovini. Tedaj je bilo to zelo dobro podjetje, ki se je ukvarjalo z izvozom pohištva v evropske države in ZDA in uvozom surovin in opreme za lesno industrijo. V Lesnini, pravi Ivan Malešič, je tedaj bila zaposlenih cela vrsta izvrstnih strokovnjakov z različnih področij, od katerih se je dalo v kratkem času veliko naučiti. Tako je tudi sam hitro napredoval iz pravnega referenta na položaj namestnika direktorja sektorja podjetij v tujini, na katerem je skrbel za vrsto lastnih in mešanih podjetij, ki jih je imela Lesnina po svetu. V teh je v prvi vrsti nadzoroval pravni in finančni vidik poslovanja oziroma skrbel za bilance, organizacijo poslovanja, kadrovanje in stike z lokalnimi organi. V tem času je izpopolnil tudi svoje znanje angleškega in nemškega jezika, še prej pa leta 1981 opravil tudi pravosodni izpit, ter v času opravljanja dolžnosti

namestnika direktorja odšel tudi na trimesečno izobraževanje v Združene države Amerike, kjer se je na cleve-landski državni univerzi podrobneje seznanjal z ameriškim ekonomskim in političnim sistemom s poudarkom na marketingu. Ta študij mu je po njegovi pripovedi pozneje zelo koristil pri nadaljnjem delu, saj je na podlagi pridobljenega znanja lahko uvedel sodobnejše in učinkovitejše finančno poslovanje podjetij v tujini. Poleg tega se je v Lesnini ukvarjal tudi z ustanavljanjem novih poslovnih enot v tujini, med katerimi sta bila njegov projekt, ustanovitev podružnice v Londonu in italijansko-rusko-slovenskega podjetja v Moskvi. To so bili hkrati časi, ko so se v Sloveniji začelo uvajanje institucij kapitalistične ekonomije, kot je denimo bila borza vrednostnih papirjev. Glede na znanje, ki si ga je pridobil, je bil tako vključen tudi v projekt ustanovitve Ljubljanske borze vrednostnih papirjev in bil tudi kreator izdaje Lesnininih obveznic, kar je bilo v tistih časih pionirsko delo. V obdobju tako imenovanih Markovičevih ekonomskih reform, ki so prinesle zamrznitev deviznih tečajev, so pretežno izvozno usmerjena podjetja, kot so bila Lesnina, Slovenijales, Astra, Jugotekstil, doživela ekonomski polom in Ivan Malešič je nov poklicni izziv poiskal v zasebnem podjetju. Podjetje, v katerem je bil deset let, se je ukvarjalo z borznim poslovanjem – trgovanje z deviznimi pravicami in vrednostnimi papirji in zunanjo trgovino, v zadnjem času pa tudi s proizvodnjo pohištva. Leta 2001 se je odločil, da svoj delež v podjetju proda in se vrne v stroko,

ter tako sprejel ponudbo Avstrijske banke za mesto direktorja načrtovane združene kadrovske in pravne službe. Kmalu po nastopu na novem delovnem mestu pa je, pravi Ivan Malešič, prišlo do zamenjave uprave in s tem tudi do opustitve namere o združitvi obeh sektorjev, tako da sem nekaj časa vodil kadrovske, pred odhodom na Eles marca letos pa še pravno področje.

Sodeč po povedanem, bi lahko dejali, da vam je bilo sedanje delovno mesto tako rekoč pisano na kožo.

»Dejansko je bilo zame zelo zanimivo, saj je združevalo ravno področja, s katerimi sem se doslej ukvarjal – finančno, kadrovske in pravno. Poleg tega se mi je zdelo, da zahteva kompleksna znanja z več področij, in dosedanja praksa je to tudi potrdila. Če denimo želiš sodelovati pri delu nadzornih svetov in pripraviti dobre predloge, moraš nujno poznati vplive na bilance in se dobro spoznati tudi na zakonodajo. Sem pa po zasedbi novega delovnega mesta prisiljen obnavljati že pozabljeno znanje fizike in izvleči na plan srednješolske učbenike o energetiki. Drugače pa ravno ta tehnična plat, ki je doslej nisem podrobneje poznal, pomeni še večji izziv in je zavoljo nje delo še bolj zanimivo.«

Kakšni so vaši vtisi po teh nekaj prvih mesecih v novem okolju?

»Moram reči, da sam sektor sestavlja boljša kadrovska ekipa, kakor sem pričakoval, in sem bil prijetno presenečen. Zavedam se, da gre za podjetje, kjer prevladuje tehnična inteligenca, ki drugače razmišlja od nas »družboslovcev«. So pa soočanja obeh načinov razmišljanja lahko zelo zanimiva. Drugače pa, če se vrnem na kadrovske zasedbe sektorja, menim, da je pravno področje zelo dobro pokrito z mladimi strokovnjaki, ki obvladajo svoje delo. Podobno velja tudi za kadrovske

KADROVSKIMI IZKUŠNjami

službo, ki je mogoče glede na število zaposlenih celo bolj obremenjena, kot so bile te službe v mojih prejšnjih podjetjih, je pa res, da v elektrogospodarstvu ni toliko fluktuacije delovne sile. V banki smo denimo morali na leto opraviti tudi več kakor tisoč selekcijskih postopkov za nove zaposlitve. Dobro deluje tudi komercialni sektor, kjer pa bodo glede na prihodnjo povečano investicijsko dejavnost Eles verjetno potrebne tudi določene spremembe in se bo morala ta iz sedanjega bolj administrativnega centra preleviti v dejansko bolj komercialno službo, ki bo znala pridobiti najugodnejše ponudnike za izvedbo različnih poslov. Tudi drugače je glede na ambiciozni razvojni načrt podjetja v prihodnje v našem sektorju pričakovati še več dela, tako glede števila postopkov, načina financiranja, udeležencev postopka javnih naročil iz širšega evropskega okolja in podobno. Izkušen in znanja s teh področij zagotovo v podjetju ni dovolj in bo treba sektor kadrovsko okrepiti oziroma dodatno izobraziti že zaposlene.«

Na katerem področju pa se trenutno kaže največ težav?

»Zagotovo je to na področju javnega naročanja, kjer je problem specifičnost prenosne dejavnosti in upravljanja omrežja ter nejasnost obstoječe zakonodaje, ki marsikdaj ovira sprejetje hitrejših odločitev. Tako se postopek javnih naročil v energetske panogi v veliko primerih kaže tudi kot ovira in ne pri naša zelenih prihrankov. Zato smo tudi dejavno sodelovali pri pripravi popravkov tega zakona oziroma tistih področij, ki se posredno nanašajo na električno energijo. Na drugi strani pa se zavedam, da je vrednostni obseg javnih naročil v podjetju velik in se da tudi na tem področju še marsikaj racionalizirati, predvsem v smislu združevanja naročil. V tej luči smo tudi že podali predlog za prenovo poslovnih procesov.«

Ali število tožbenih primerov v zadnjem času narašča?

»Zanimivo, da so to analizo zahtevali tudi nadzorniki in so potem bili prese-

nečeni nad izjemno majhnim številom takšnih primerov. To na eni strani kaže, da so bili dosedanja postopki dobro vodeni, na drugi pa tudi, da je Eles veliko prizadevanj vlagal v ureditev razmer z lokalnimi skupnostmi in prebivalci ter skušal sporna vprašanja razreševati sporazumno z dogovorom. Zaradi pomanjkanja časa in obširnosti investicij pa bo v prihodnje treba določene stvari verjetno ponekod reševati tudi z upravnimi postopki in prisilnimi služnostmi, kar posredno pomeni, da lahko pričakujemo tudi več ugovorov in zapletov.«

Je po vašem mnenju sektor organizacijsko pripravljen na tovrstne nove izzive?

»Menim, da je organizacijski sektor v tem trenutku dobro postavljen, je pa tipičen storitveni center za potrebe vodstva in glavne dejavnosti podjetja. Če bo ta organizirana drugače, se bomo morali tudi sami organizacijsko prilagoditi, da bomo čim bolj učinkoviti.«

Poletje je pred nami in konec julija se odpravljate na dopust. Nam lahko zaupate, kako preživljate prosti čas in počitnice?

»S športom sem se ukvarjal že od majhnega, saj smo stanovali na Kodeljevem ob Slovanovih igriščih, tako da sem mladost preživel ob igrah z žogo. Pozneje sem veliko igral tudi tenis, moja glavna rekreacija pa je lov. To je družinska tradicija in tudi sam sem lovec že tretje desetletje in tudi opravljam nekatere funkcije v sami lovski organizaciji, kar mi vzame veliko prostega časa. Najraje imam rekreacijo v naravi in tudi letošnje počitnice bom najprej preživel v Prekmurju, kjer bomo z večjo družbo prekosarili to Ljubljancanom dokaj nepoznano pokrajino, pozneje pa bomo z družino odšli še za nekaj dni na morje.«

Brane Janjič

Ivan Malešič je marca v Elesu prevzel položaj direktorja Splošnega sektorja.

VETER POVZROČIL PREK STO MILIJONOV

Običajno se največ izrednih dogodkov v elektrodistribuciji zgodi pozimi, v zadnjih letih pa se težave zaradi neugodnih vremenskih razmer čedalje pogostejše pojavljajo tudi v drugih letnih časih, celo poleti. Tako je konec junija poletno neurje z močnim vetrom, ponekod tudi s točo, spet povzročilo večje okvare na elektroenergetskih distribucijskih napravah. V Elektru Primorska znaša celotna škoda 57 milijonov tolarjev, v Elektru Ljubljana 49 milijonov tolarjev, v Elektru Maribor prek 12 milijonov tolarjev, v Elektru Celje 10 milijonov tolarjev. V dokončno obnovo elektro omrežij (druga stopnja sanacije) bo vsekakor treba vložiti še precejšnja sredstva.

Po sporočilu iz uprave **Elektra Primorska** so 29. junija zaradi močnega viharja nastale poškodbe na elektroenergetskih napravah na območjih Gorenje Trebuše, Baške grape, Cerknega proti Cerkljanskemu vrhu, v dolini reke Idrijce med Cerknim in Idrijo, med Idrijo in Črnim Vrhom, med Idrijo in Gorenjo Kanomljo, Čepovana in Banjske planote ter Razdrtega, Planine, Vremske doline in Male Bukovice. Vihar je porušil 39 drogov in pretrgal vodnike v dolžini 8.200 metrov na srednjenapetostnih daljnovodih. Na nizkonapetostnem omrežju je porušil 77 drogov in pretrgal vodnike v dolžini 7.500 metrov. Do teh okvar je v večini primerov prišlo zaradi padcev dreves na nadzemne vode. Dežurne ekipe so najnujnejše posege na poškodovanih elektro omrežjih opravile še isti dan, na nekaterih območjih pa naslednjega dne. V tistem času je bilo najpomembnejše, da so prebivalcem v najkrajšem možnem času zagotovili električno energijo, za dokončno obnovo pa bo seveda potreben daljši čas.

V **Elektru Ljubljana** je 29. junija zaradi

okvar na 110 kV napravah prišlo do izpadov električne energije na območjih Domžal, Mengša, Tuhinjske doline, Trebnjega, Žužemberka, Metlike,

Črnomlja, Grosupljega, Ivančne Gorice, Zagradca in Dobrega polja. Večje okvare na srednjenapetostnem omrežju so se pojavljale na območjih Žirov, Grosupljega in Trebnjega, kjer je podrtje drevje povzročilo poškodbe na daljnovodih, zaradi neposrednega udara strele pa je prišlo do prebojev elektrodistribucijskih transformatorjev. Manjše okvare so nastale na srednjenapetostnem omrežju na območjih Črnuč, Kamnika, Domžal, Grosupljega, Zagradca, Vrhnike, Logatca, Cerknice, Žirov, Hrastnika, Črnomlja, Metlike, Šentjerneja, Trebnjega in Kočevja. V večini primerov je prišlo do dotika drevja z vodniki in preboja odvodnikov ali do poškodb na izolacijskem materialu. Na teh območjih so nastale poškodbe tudi na nizkonapetostnem omrežju. Največ škode je nastalo na območju Žirov, in sicer v višini 19,5 milijona tolarjev. Največ poškodb na srednjenapetostnem omrežju je bilo na območju Grosupljega, kjer je škoda znašala 5,5 milijona tolarjev. Z izpadi električne energije je bilo prizadetih

Foto arhiv Elektra Primorska

Tipičen primer škode, ki jo je poletno neurje povzročilo na omrežju Elektra Primorska.

ŠKODE

okrog 40.000 odjemalcev električne energije. Pomembno pa je, da so večino omenjenih okvar dežurne ekipe odpravile že kmalu po nastanku škode.

Na oskrbovalnem območju javnega podjetja za distribucijo električne energije **Elektro Maribor** je konec junija zaradi močnega neurja prišlo do izjemno povečanega števila prekinitev in motenj v oskrbi z električno energijo. Tako so samo v srednjenapetostnem omrežju v zadnjih treh dneh junija evidentirali 120 krajših in daljših prekinitev oziroma 20 odstotkov vseh prekinitev v obdobju od januarja do junija. Večina prekinitev je bila neposredna ali posredna posledica udara strele in močnega vetra. Poškodovani so bili predvsem drogovci, izolatorji, vodniki in odvodniki prenapetosti. Neurja so se pojavljala pozno popoldan in v zgodnjih nočnih urah, zato so okvare odpravili večinoma v nočnem času. Najbolj so bila prizadeta območja Dravske doline, Kozjaka, Slovenskih goric in Haloz. Večino prizadetih uporabnikov so ponovno priklopili v dveh urah. V najbolj kritičnem trenutku so na terenu angažirali 14 ekip oziroma 40 delavcev. Opravili so 650 rednih delovnih ur in 467 nadur.

Neurje s točo in vetrom je 29. junija prizadelo tudi **Elektro Celje**. Zajelo je posamezna območja Posavja in Koroške, kjer je zaradi podiranja dreves, trganja tokovodnikov in drugih težav prišlo do izpada daljnovodov. Na začetku, ko nevihte še niso bile tako močne, je prišlo do okvar prehodnega značaja, ki so jih odpravile zaščite v RTP-jih s pomočjo avtomatskih ponovnih vklopov. S povečevanjem intenzivnosti neviht pa so nastale tudi okvare trajnega značaja. Težave z dobavo električne energije so se pojavile na območjih Kostanjevice, Pišec, Mirnske doline, Mute in Radelj. Dežurne ekipe so se takoj odpravile na teren, pozneje, ko so se razmere še poslabšale, pa so se jim pri delu pridružili tudi drugi delavci iz oddelka za vzdrževanje Krško in Slovenj Gradec. Kljub velikemu pri-

zadevanju vseh sodelujočih in delu do poznih večernih ur, jim ni uspelo odpraviti vseh okvar. Brez električne napetosti je čez noč ostalo 17 transformatorskih postaj na območju Sevnice in 16 na območju Mute ter Radelj, kar pomeni približno petsto odjemalcev. Med drugimi večjimi odjemalci so ostali brez elektrike tudi zapori na Dobu in Plasta, d. o. o., v Šentrupertu. Dela so nadaljevali naslednji dan in do 11. ure odpravili vse okvare ter priključili vse odjemalce na električno energijo. Prehodni zemeljski stiki in kratkotrajni izpadi pa so se zaradi posledic neurja pojavljali še v naslednjih dneh, zato so delavci Elektra Celje, pristojni za vzdrževanje na območju Sevnice, opravili izredni pregled daljnovoda Mirna z vsemi odcepi in kmalu odpravili vse posledice neurja.

Taki in podobni izredni dogodki vedno znova silijo k razmišljanju o možnostih vgradnje novih tehnologij, ki naj bi bile čim bolj odporne na neugodne vremenske razmere. Jasno pa je, da v primeru višje naravne sile, kljub vsem preventivnim ukrepom in tudi pri najbolj izpopolnjenih tehnoloških dosežkih ni in nikoli ne bo stoodstotne zaščite.

Miro Jakomin

Foto Dušan Jez

LETOŠNJI POMEMBNEJŠI PROJEKTI

Hčerinska družba E3, ki posluje v okviru distribucijskega podjetja Elektro Primorska, učinkovito povezuje ekološke, ekonomske in energetske vidike. Ustanovljena je bila konec leta 2004 z namenom izpolnjevanja zahtev na področju energetike, ki od javnih gospodarskih služb terjajo ločitev tržnih dejavnosti od reguliranega dela dejavnosti. Cilj te družbe je postati eno od vodilnih slovenskih podjetij na področju izrabe obnovljivih virov energije, kamor sodijo tudi vetrna, sončna in geotermalna energija.

V družbi E3, ki je v začetku leta 2005 začela poslovati na področju obnovljivih virov energije, je trenutno zaposlenih pet ljudi, ki se ukvarjajo s trgovanjem električne ener-

gije, s proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije ter s sočasno proizvodnjo elektrike in toplote (kogenracija).

»Ljudje, ki so zaposleni v tej družbi,

razpolagajo z ustreznim znanjem in izkušnjami za tovrstno dejavnost. To so dokazali z uspešno vgradnjo geosonde v osnovni šoli Hruševje, s čimer so uresničili prvo fazo tega projekta. Trenutno v telovadnici in Gasilskem domu Hruševje poteka druga faza, ki naj bi bila končana do konca poletja. Denar za ta projekt, ki je vreden od 50 do 60 milijonov tolarjev, sta zagotovila podjetje Elektro Primorska in Agencija RS za učinkovito rabo energije,« je povedal direktor družbe E3 **Karlo Peršolja**.

Kot je še dodal, je bila vgradnja geosonde v Hruševju tudi ustrezno ovrednotena. S ponosom ugotavljajo, da v prejšnji kurilni sezoni v osnovni šoli niso porabili niti enega litra kurilnega olja. To pomeni, da so se pozimi leta 2004 kljub ostrejšemu mrazu ogrevali samo z geotermalno energijo. Sicer pa naj bi družba E3 s projekti za vgradnjo geotermalnih sistemov

Foto arhiv Elektra Primorska

Streho upravne stavbe Elektra Primorska odslej krasijo sončni kolektorji.

DRUŽBE E3

Sončna elektrarna, ki ima vgrajen sistem sledljivosti in posebna zrcala, ki še dodatno povečujejo izrabo sončne energije, je pred kratkim začela poskusno obratovati na strehi upravne zgradbe podjetja Elektro Primorska. V Sloveniji je to gotovo prava tehnološka novost, pa tudi drugod po svetu je za zdaj tovrstnih elektrarn še zelo malo. Za financiranje pilotnih projektov si je podjetje Elektro Primorska iz evropskih skladov pridobilo dvesto tisoč evrov. To je približno tretjina vseh sredstev, potrebnih za postavitev treh sončnih elektrarn, preostali del pa bo zagotovilo podjetje.

nadaljevala tudi na tolminskem in cerkljanskem območju. Trenutno so pogovori s predstavniki tamkajšnjih občin še v teku.

Na strehi tudi ploščad za ogled elektrarne

Naslednji projekt, s katerim se ukvarja družba E3, je s področja fotovoltaike. Na strehi upravne stavbe Elektro Primorska so montirali sončne kolektorje in zrcala na modulih z vrtljivimi podstavki za fotovoltaično elektrarno. Za to naložbo so odšteli 30 milijonov tolarjev. Pred kratkim je 16-kilovatna elektrarna začela poskusno obratovati in je že vključena v javno elektro omrežje. Pri tej sončni elektrarni ne gre za klasično montažo modulov, temveč je njena posebnost v tem, da je na polovici strehe vgrajen poseben sistem sledljivosti, kar povečuje izkoristek. Na drugi polovici strehe pa poleg omenje-

nega sistema vgrajujejo tudi posebna zrcala, ki bodo še dodatno pripomogla k večji izrabi sončne energije. Zgradili bodo tudi ploščad, na kateri si bodo lahko šolarji, dijaki, študentje in drugi zainteresirani v živo ogledali delovanje elektrarne na sončni pogon. Na ta način želijo še zlasti mlajši rod spodbuditi k razmišljanju o primernosti izrabe obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije.

Drugo sončno elektrarno z močjo 35 kilovatov naj bi predvidoma začeli graditi v zgodnji jeseni na strehi nadzornišstva v Kanalu, tretjo, z enako močjo, pa naj bi postavili na zemljišču v neposredni bližini Postojne. Analize in študije trenutno še potekajo, prav tako pa tudi dogovori z občino Postojna, saj je treba pridobiti vsa potrebna soglasja. Poleg tega družba E3 nadaljuje tudi z pridobivanjem gradbenega dovoljenja na Volovji rebri. Na podlagi odredbe okoljskega ministrstva so na Agencijo RS za okolje poslali dopolnjene študije presoje vplivov na okolje in revidirano poročilo o vplivih na okolje. Trenutno poteka 120-dnevni rok, v katerem se mora ARSO opredeliti do še dodatno predložene dokumentacije.

Kot je ob tem še povedal Karlo Peršolja, se družba E3 pospešeno ukvarja tudi s projekti za sočasno proizvodnjo elektrike in toplote (kogeneracija). Prvi tak objekt na območju podjetja Elektro Primorska bo kmalu začel poskusno obratovati (proizvodnja 1 megavata elektrike in 1 megavata toplote). V načrtih pa so še trije tovrstni objekti, ki naj bi začeli poskusno obratovati leta 2006.

Miro Jakomin

Foto Miro Jakomin

Karlo Peršolja, direktor družbe E3, ki posluje v okviru Elektra Primorska.

PRVA VEČENERGIJSKA DRUŽBA

Petrol Energetika iz Raven ima v zadnjih nekaj letih v slovenskem prostoru vidno in dejavno vlogo pri oskrbi jeklarske in strojno predelovalne industrije z energijo kot tudi celoviti oskrbi odjemalcev energije na Koroškem.

Podjetju se je v kratkem času uspelo uvrstiti med pristojne, odločujoče in odgovorne akterje v regiji, za kar je dobilo letošnje priznanje Slovenskega nacionalnega komiteja Svetovnega energetskega sveta-SNK WEC. Družbo z njenimi predhodnicami osmo leto vodi Mojca Kert Kos.

dah direktorice družbe **Mojce Kert Kos** je bil to zanje prelomni trenutek, saj so jim Petrolove reference in kapital omogočile, da so začeli rasti, in sicer predvsem s pridobivanjem koncesij za oskrbo s plinom in toploto na Koroškem, kar jim je omogočilo začetek hitrega vzpona družbe in širitve področja poslovanja ter dela na področju javnega in zasebnega partnerstva. Ne nazadnje se je Petrol dejavno vključil v iskanje trga in novih priložnosti zanje.

Dejavnost Petrola Energetike je celovita oskrba velikih industrijskih odjemalcev z energijo: zemeljskim plinom, toplotno energijo za daljinsko ogrevanje, paro, tehničnim plinom, pa tudi vodo in stisnjenim zrakom na področju zaokroženih gospodarskih območij Raven in Štor. Vso omenjeno dejavnost opravljajo v vlogi trgovca, zastopnika in posrednika pri nakupu in prodaji energentov ter v vlogi sistemskega operaterja distribucijskih sistemov.

Vse do leta 2002 sta imeli Železarna Ravne in Štore svoji energetski družbi, ki sta delali za potrebe omenjenih dveh družb. Sredi omenjenega leta je v sklopu procesa

lastninskega preoblikovanja Slovenskih železarn ljubljanski Petrol odkupil Energetiko Ravne in jo dokapitaliziral. Družbi se je v začetku naslednjega leta pripojila še Energetika Štore. Po bese-

Foto Minka Stubic

Mojca Kert Kos (tretja z desne) z delom svojih sodelavcev v novih poslovnih prostorih na Ravnah.

PRI NAS

»V začetku leta 2003 smo dobili štiri koncesije, od tega tri plinske za oskrbo s tem energentom mest Ravne, Prevalje in Mežica in četrto za toplotno oskrbo Raven. Letos širimo plinsko dejavnost na občino Dravograd, tako na industrijo kot široko porabo in oskrbo industrije Otiškega vrha,« nadaljuje predstavitev dejavnosti družbe Mojca Kert Kos, direktorica družbe, ki je s pomočjo svojih 116 zaposlenih na Ravnah in Štorah lani ustvarila 5 milijard 665 milijonov tolarjev prihodkov, od tega 80 milijonov dobička. O tem, kako so v zadnjih dveh letih razširili poslovanje in obseg del, govori tudi podatek, da je bil leta 2002 prihodek družbe 2,1 milijarde tolarjev in dobiček 3,5 milijona tolarjev. Lani so več kakor polovico prihodkov dosegli pri poslovanju z električno energijo, 17 odstotkov z zemeljskim plinom, dobro desetino pri toplotni oskrbi, po dobre tri odstotne deleže imata stisnjen zrak in hladna voda, po dva odstotka sta prispevali področji ostalih storitev in tehničnega plina, delež pare, olj, tople in pitne vode pa je manjši. Hkrati s širitvijo dejavnosti je lansko leto minilo na Ravnah v utrditvi poslovanja po modelu večenergijskega podjetja - Multy Utility, ki so ga v Petrolu Energetiki razvili kot rezultat podjetniško kapitalskih sprememb na področjih izvajanja gospodarskih javnih služb na trgu z zemeljskim plinom, toploto in električno energijo, skladno s temeljnimi izhodišči preprečevanja monopolnega položaja energetskih družb in spodbujanja svobode v zagotavljanju izvajanja celovite energetske storitve.

»V družbi smo izrabili nove tržne priložnosti in sinergijske učinke nove kapitalске povezave ter razvili poslovni model večenergijskega podjetja. Ta koncept (Multy Utility) je v Sloveniji novost, v tujini pa se je uveljavil pri podjetjih za komunalno energetsko oskrbo mest. Takšen koncept je pokazal dobre rezultate pri obvladovanju stroškov in načrtovanju prodajnih cen

energije, hkrati pa nam daje možnosti širjenja dejavnosti v druge regije in na nova področja oskrbe z vodo ter odvajanja in čiščenja odpadnih vod,« meni Kos Kertova, ki pravi, da tako v razmerah odprtega trga ponujajo svojim dosedanjim in novim kupcem možnost konkurenčne oskrbe z vsemi vrstami energije. Poleg tega jim pomemben del dejavnosti predstavlja projektiranje in tehnično svetovanje vsem odjemalcem. S tem odjemalcem omogočajo stalno izboljševanje energetske učinkovitosti, kakovostno vzdrževanje energetskih naprav in ustrezno izvedbo novogradenj na področju energetske oskrbovalnih sistemov. V ta namen so zadnja leta intenzivno izobraževali svoje zaposlene in jih pošiljali na šolanje v domovini in tujini s področij strojništva, elektrotehnike in ekonomske pravnih ved. Kert Kosova pravi, da je ena od njihovih temeljnih konkurenčnih prednosti, da so pripravljeni in usposobljeni sodelovati že pri uvajanju tehnoloških sprememb.

Družba si je že doslej z razvojem obvladovanja energetskih tehnologij, poznavanjem energetskega sektorja ter zahtev odjemalcev pridobila velik ugled v Koroški regiji. Njihovi načrti za bližnjo prihodnost segajo na območje Slovenj Gradca, kjer vidijo možnost uvedbe koogenaracije. S to tehnologijo imajo šestletne izkušnje. Sicer pa jim je prioriteta pri načrtovanju nadaljnjega razvoja podjetja celovita, dolgoročna in zanesljiva oskrba odjemalcev v količinsko in kakovostno ustreznem obsegu različnih vrst okoljsko sprejemljivih energetskih virov, tehnologij in storitev ob zagotavljanju zadovoljstva ter povečanju zaupanja vseh kupcev. Prepričani so, da so sposobni izrabiti priložnost, ko se čedalje več industrijskih odjemalcev odloča, da energetsko dejavnost izločijo iz svoje glavne dejavnosti, oziroma jo oddajo v izvajanje energetske specializiranemu podjetju.

Minka Skubic

Industrijske cene spet nekoliko navzgor

Cene industrijskih izdelkov pri proizvajalcih so se maja na mesečni ravni v tako evroobmočju kot tudi v celotni Evropski uniji znižale za 0,2 odstotka. Na letni ravni so se v evroobmočju zvišale za 3,5 odstotka, v celotni petindvajseterici pa za 4,5 odstotka, je sporočil evropski statistični urad Evrostat. Tudi tokrat so na povišanje najbolj vplivale podražitve v sektorju energetike, saj bi brez njih cene v obeh skupinah glede na april ostale enake. Na letni ravni so se aprila cene industrijskih izdelkov pri proizvajalcih, če izključimo energetske sektor, zvišale za 1,9 odstotka v evroobmočju in za 2,1 odstotka v petindvajseterici. STA

Francozi, Belgijci in Nizozemci se povezujejo

Energetski regulatorji iz Francije, Belgije in Nizozemske so sprejeli dokument, v katerem so se dogovorili o ustanovitvi regionalnega velikoprodajnega trga z električno energijo. Kot so poudarili, bo združitev izboljšala likvidnost sedanjega trgovanja in zagotovila varno oskrbo ter stabilne cene v sodelujoči trojici, sicer pa je glavni cilj čim večja dostopnost do elektroenergetskih zmogljivosti ter s tem tudi bolj učinkovita čezmejna izmenjava. Zamisel bodo predvidoma začeli uresničevati v začetku oktobra - do takrat imajo možnost, da pripravijo morebitne pripombe vsi sodelujoči na trgu -, dejansko pa naj bi zaživela v začetku prihodnjega leta. www.platts.com

NOVELA PRINAŠA BOLJŠI POLOŽAJ ZAVAROVANCEV

Po dokaj zahtevnem enomesečnem usklajevanju socialnih partnerjev je vlada na seji 14. julija sprejela sklep o določitvi besedila predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki ga bo posredovala državnemu zboru v sprejem. Ob tem je vlada predlagala, da državni zbor ta predlog obravnava po nujnem postopku na podlagi 143. člena poslovnika državnega zbora. Bistveno je, da so v noveli vsebovane take rešitve, ki bodo lahko prispevale k bolj urejenemu delovanju zavarovalnic, k učinkovitejšemu nadzoru, pa tudi zavarovanci bodo bolj zaščiteni in obveščeni, saj jih bodo morale zavarovalnice natančno obvestiti o vseh spremembah.

Minister za zdravje Andrej Bručan je izrazil veliko zadovoljstvo, saj je vlada po enomesečnem napornem usklajevanju med socialnimi partnerji vendarle sprejela tak zakon, ki bo lahko zagotovil stabilno zdravstveno zavarovanje.

Socialni partnerji so se po vroči bitki, v katero so vložili ogromno prizadevanj in si izmenjali precej kritičnih besed, vendarle nekoliko oddahnili. Vsaj za kratek čas, saj se izzivi, priporočila in zahteve po uveljavitvi sodobnih rešitev nenehno vrstijo, kar ne preseneča, saj je Slovenija polnopravna članica Evropske unije. Tako je bila pri usklajevanju s sindikati upoštevana večina predlogov socialnih partnerjev, ostalo pa je še nekaj odprtih vprašanj, o katerih soglasje ni bilo doseženo oziroma s katerimi se ne strinjajo predstavniki delojemalcev ali pa predstavniki delodajalcev. Med ta vprašanja sodijo sestava skupščine vzajemne zavarovalnice, višina možnega popusta pri zavarovalni premiji in plačevanje prispevka za pridobivanje podatkov od izvajalcev zdravstvene dejavnosti.

Po besedah vladne strani je namen novega zdravstvenega zakona preprečiti težko popravljive posledice zaradi možnih večjih motenj pri izvajanju dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj, večanju cen premij za dopolnilno zavarovanje ali ustvarjanju primanjkljajev v določenih zavarovalnicah. Zato je potrebno, da se rešitve, predlagane v tem zakonu, v državnem zboru takoj sprejmejo in tudi uresničijo. Med temeljnimi načeli in poglavitnimi rešitvami zakona so načelo uveljavitve in varstva javnega interesa v dopolnilnem zavarovanju (pomembna sestavina sistema zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja v Sloveniji), načelo uzakonitve enakih obveznosti in pravic na področju dopolnilnega zavarovanja za vse zavarovance (ne glede na starost, spol, zdravstveno stanje ali druge razloge, in to na območju vse države), načelo varstva interesov potrošnikov oziroma zavarovancev (to naj bi dosegli s posebno pravno ureditvijo in poenotenjem glede sklepanja pogodb pri vseh zavarovalnicah, glede njihovega trajanja, oblikovanja premij itd.), načelo zagotavljanja enakih zakonskih pogojev za izvajanje dopol-

nilnega zavarovanja za vse zavarovalnice, ki ga želijo izvajati.

Pomemben dosežek za zdravstveno zavarovanje

Kot je po sprejetju predloga sprememb in dopolnitev zakona o zdravstvenem varstvu in zavarovanju med drugim poudaril minister za zdravje **Andrej Bručan**, je ta dokument, s katerim se določijo pogoji in kriteriji za uvedbo izravnalnih shem in tudi sicer uredijo zakonski pogoji za izvajanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, pomemben dosežek za slovensko zdravstveno zavarovanje. Po njegovem zato, ker so v noveli tega zakona jasno in nedvoumno določena pravila in pogoji za izvajanje tega zavarovanja, zaščiteni zavarovanci, zavarovalnicam pa je dana možnost, da ponudijo kar najboljše in cenovno sprejemljive produkte za ta zavarovanja. Odprt je trg, možnosti pa so dane vsem, ki imajo kakovostno poslovanje.

»Zadovoljen sem, da smo več kakor štiri mesece skupaj s socialnimi partnerji in strokovnjaki posvetili iskanju zahtevnih rešitev, ki naj bi jih vnesli v predlagano novelo zakona o zdravstvenem varstvu in zavarovanju - na kratko izravnalne sheme - in tako zagotovili kar najbolj stabilno zdravstveno zavarovanje zavarovancem. Naš cilj je bil z novelo zakona zavarovancem zagotoviti kar najboljše pogoje in status ter pravice, če se bodo odločali za sklepanje dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj pri kateri koli zavarovalnici. S to novelo jim omogočamo svobodno izbiro najboljšega ponudnika, trdno medgeneracijsko solidarnost na podlagi najstarejšega načela v zavarovalništvu, to je vzajemnosti, in sicer na ravni zavarovalnice in države kot celote. Pričakujem, da bo državni zbor sprejel predlagano novelo zakona,« je še dejal minister Andrej Bručan.

ZA EUROPO JE ODPRT TRG Z ELEKTRIKO **NUJEN**

O prednostih trga z električno energijo v primerjavi z dosedanjjo ureditvijo so v Sloveniji še precejšnja razhajanja. To bo treba čim prej preseči, ne s prisilnim poenotenjem mnenj. Trezen javni premislek o najugodnejših rešitvah za Slovenijo ne more izhajati iz sanj o »dobrih starih časih«. Začrtana pot v konkurenčno gospodarstvo svetovnega razreda, kot pravi strategija gospodarskega razvoja, ne dovoljuje postopnosti po polzevo.

Najprej se oskrba z električno energijo ni razlikovala od drugih vaških ali mestnih storitev. Posebnosti so se izrazile ob vse širšem povezovanju omrežij. Tisti čas je prevladovala gospodarnost obsega: večje elektrarne, krepkejši daljnovodi so bili bolj gospodarni. Gospodarnost obsega se je praktično ustavila, pri daljnovodih na 400 kV, pri elektrarnah na okrog 1000 MW. To pa so oboje dimenzije, ki presegajo potrebe in prostorske možnosti Slovenije. Z novimi gorivi (zemeljski plin), tehnologijami pretvorb in informatizacijo se je prednostni vzorec centralne oskrbe z električno energijo povsem izčrpal. To je tehnološka podlaga za tržno konkurenco. Seveda pa ostajata prenos in distribucija naravno-monopolni dejavnosti.

Evropa pred liberalizacijo

Za razpravo o liberalizaciji je bistveno razumevanje razlike med tržnimi in naravno-monopolnimi dejavnostmi. Elektrifikacija v Ljubljani v 20-tih letih prejšnjega stoletja je značilen zgodovinski drobec. Za skoraj deset let je razvoj zastal, ker v tedanjem miselnem in pravnem okviru ni bilo mogoče razrešiti spora med mestnim elektro podjetjem in Deželno industrijsko družbo glede pravice do pridobivanja novih strank v Ljubljani (glej opis v Zgodovini elektrifikacije Slovenije, 1.

del, Elektrotehniška zveza Slovenije, Ljubljana 1975). Danes problem razrešimo tako, da omrežje spoznamo kot javno infrastrukturo, prenos in distribucijo električne energije pa kot gospodarsko javno službo. Proizvodnja, trženje in dobava pa je tržna dejavnost. Takrat ta sistemska inovacija še ni dozorela. Najmočnejša, velikokrat državna podjetja so pridobila monopol nad vsemi dejavnostmi hkrati.

V številnih državah Evrope je monopolizacija dobila pospešek po drugi svetovni vojni; na Vzhodu s prehodom v »realni socializem«, na Zahodu pa ob enakih miselnih vzorcih o večji učinkovitosti planskega gospodarstva. Med tedaj oblikovanimi družbami je na zahodu še vedno največja delno državna EDF (Electricité de France). Te družbe so bile močnejše od pristojnih ministrstev. Energetski oddelki ministrstev so delovali kot delegacije velikih podjetij pri vladi. Do leta 1990 je bilo malo izjem od tega vzorca. Na Danskem so moč obdržala lokalna podjetja. V nekaj državah je vzorec bil bližje ameriškemu, kjer so do odpiranja trgov prevladovala zasebna vertikalno integrirana monopolna podjetja; v Evropi: Švica in Nemčija. Nekaj posebnosti je bilo povsod: celo v Franciji. V Italiji in Avstriji so poleg državnih podjetij ENEL in Verbund Gesellschaft delovala tudi lokalna, mestna (I) oziroma deželna (A), mono-

polna podjetja, v distribuciji in delno v proizvodnji.

Idilična razmerja med monopolnimi elektrogospodarskimi podjetji in državo so se pričela krhati že precej pred zamislijo o odpiranju trga. Elektrogospodarstvo v Sloveniji od 70-tih let naprej ni več moglo ponuditi politično vsečnih programov. Elektrifikacija je bila končana, čedalje bolj pa so izstopali okoljski problemi, na drugi strani pa zahteve po novih investicijah in cenenem kapitalu, ki ga je gospodarstvo potrebovalo drugje. Oba monopola, oblastniški in elektroenergetski, nista našla več zadovoljive skupne poti v razmerah čezmernega povečevanja porabe električne energije, ki pa je ponujala čedalje manjše donose.

V prelomnem angleškem primeru je bil ključni interesni partner: kapital. Pri razkosanju državnega konglomerata CEBG (Central Electricity Generating Board) je zasebni kapital prišel na svoj račun, ne nazadnje pa tudi številni posamezniki, udeleženci privatizacije. Boj predsednice Thatcherjeve z rudarji, ki je bil po svoje zaradi nizke dohodkovne učinkovitosti rudarstva upravičen, ni bil samo ideološki. Ob tako velikem obratu pa je potrebno tudi nekaj (ideološkega) zaupanja v prednosti novega sistema, kar so Angleži prispevali tudi v evropskem merilu.

Liberalizacija, deregulacija, privatizacija

Danes govorimo o liberalizaciji – osvoboditvi. V ZDA je bil v navadi izraz »deregulacija«, kar naj bi pomenilo zmanjšanje upravnega nadzora nad monopolnimi podjetji. Vendar se potrebni obseg upravnega nadzora – regulacije – z odpiranjem trga ne zmanjša, temveč poveča. Primernejši izraz bi bil: »reregulacija«, preureditev upravnega nadzora.

Pri nas se z vprašanji samostojnega in strokovnega upravnega nadzora za gospodarske javne službe in trge šele srečujemo. Agencijo za energetiko RS

(AGEN-RS) še umeščamo med vlado, energetskimi podjetji in porabniki. Vsaj še kako leto, do prevzema evra, bo prevladovalo administrativno (>protiinflacijsko<) zadrževanja cen. Tudi sicer pot do neodvisnega položaja Agencije ni jasno načrtana.

Izstop države iz lastništva v tržnem delu elektrogospodarstva (proizvodnja, dobava in še kaj) je nujen za dokončanje odpiranja trga. Ne moremo pričakovati nepristranske obravnave nastopajočih na trgu, če ima država velike vloške v podjetjih, ki naj bi konkurirali na trgu. Najsi je teh državnih podjetij več ali manj, prave konkurence med njimi ne bo. Nasprotno pa ni načelne ovire, da prenosna in distribucijska infrastruktura ostanejo v lasti države.

Gospodarski razlogi za liberalizacijo

Kaj je učinkovitejše – enotno podjetje ali konkurenca na trgu? Enoznačno ne moremo odgovoriti, vse je odvisno od okoliščin in izvedbe. Sicer pa elektroenergetika na najvišji ravni ostaja zmes (državno)-planskega in tržnega pristopa. Praksa v preteklem režimu in tudi v domnevni tranziciji zadnjih deset let je imela značilnosti najslabšega: mešanice slabih lastnosti iz obeh sistemov.

Od države postavljeni direktorji (tudi v elektrogospodarstvu) so se razglašali za velike gospodarstvenike in brez pravega nadzora porabljali državni denar. Ob tem pa še danes ne vemo, ali imamo (dober) strateški energetski načrt ali ne. Ker je tudi NEP nastal kot skupek podjetniško-sindikálnih želja. Razlogov za odpiranje trga z električno energijo in plinom je čedalje več. Plansko gospodarstvo se je zgodovinsko slabo izkazalo, razen v primeru enotnih, zelo velikih, homogenih sistemov, kot so na primer veliki namakalni sistemi. Velika planska gospodarstva so bil tisočletne civilizacije Inda, Evfrata in Nila. Novodobna centralnoplanska gospodarstva pa so brez moči v primerjavi z inovacijskimi družbami, ki pač morajo vsebovati precej individualizma in tržnih sestavin.

Napredek informacijske tehnologije v elektroenergetiki omogoča usklajevanje trženja in tehnološkega vodenja sistemov in omogoča tudi decentralizacijo, s tem pa izrabljanje manjših, tudi obnovljivih virov in priložnosti. Ne nazadnje za soproizvodnje toplote in električne energije.

Primer gospodarske neučinkovitosti monopolne elektroenergetike v zahodni Evropi je pretirano investiranje. Ob začetku liberalizacije je bila potrebna

zmogljivost elektrarn presežena za 20 do celo 70 odstotkov. Sedanje tehnične zahteve UCTE se omejujejo na okrog 10-odstotno rezervo. Zakaj preinvestiranje? Kapital v elektroenergetiki je bil varen, donosi dobri. Ne le kapital, tudi posloводства si ob nadzoru, ki omejuje stopnjo donosnosti, izberejo nadomestni cilj: čim večji obseg poslovanja, čim več investicij.

Odpri trg seveda deluje na profitnem interesu. Na odprtem trgu se srečujemo tudi s tržnimi goljufijami. Kalifornijska polomija je bila posledica nedomišljenega odpiranja trga. Med drugim ni bila upoštevana gotovost, da bodo zasebna podjetja, ki jim je bilo prepuščeno igralno polje, (pomanjkljiva) pravila igre skušala obrniti v svojo korist. To je bilo Enronovo obdobje, okrog leta 2000. Enron sam lahko primerjamo s piramidnimi finančnimi sistemi. Direktorje Enrona še danes lovi ameriška roka pravice, ki pa za velike, s politiko povezane ribe nima pravih prijemov.

Politični razlogi za liberalizacijo trgov na omrežjih

Evropa odpira elektro trg v drugačnih razmerah kot ZDA. Že tehnične osnove so drugačne, saj so evropska omrežja bolj bogato dimenzionirana, rast porabe pa skromna. Zlasti v primerjavi s Kalifornijo, kamor se na leto priseli pol milijona ljudi. Za EU so politični razlogi pred gospodarskimi. Ujela sta se dva zelo močna politična interesa: prvič, združene Evrope ne more biti brez odprtega trga, in drugič, v Evropi zasebni kapital želi izriniti državno lastništvo iz elektroenergetike; drugače kot v ZDA, kjer je skoraj vse, vsekar tudi vse jedrske elektrarne, v zasebnih rokah. (Od kod posebnost slovenskega energetskega zakona, da mora JEK ostati v državni lasti?) Ista politična razloga lahko opišemo tudi drugače. Prvič, za nadnacionalno povezovanje je potrebno zmanjšanje moči dotedanjih monopolnih dejavnosti; tako poslovodstev kot sindikatov. Marsikje gre za povezave, močnejše od formalne politične oblasti, »državo v državi«. In drugič: privatizacija delov energetskega gospodarstva (elektro in plinskega) bo poglobila kapitalske trge, povečala območja delovanja kapitala, možnosti naložb in ugodnih donosov. Obvladovanje monopolne energetike je sicer težavna politična naloga. Politika pri nas že od 70-tih let ni učinkovito obvladovala elektroenergetike. Interesi so se pričeli razhajati, oba monopola,

politični in energetski, pa sta delovala nasprotujoče, vendar eden mimo drugega. Oblast je s priznanjem monopolnosti (republiških!) elektrogospodarstev izgubila podroben nadzor, predvsem tudi zaradi strokovne premoči. Posegala je predvsem z omejevanjem sredstev in cen, kar pa ni učinkovito. Tudi sedaj intimna naveza med politiko in energetiko ni obehavna, razen seveda, če kdo v politiki vidi perspektivo v korporativizmu.

Razlogi proti liberalizaciji

Proti liberalizaciji je nekaj ekonomsko-tehničnih in političnih argumentov, ki jih tu navajamo ne glede na njihovo dejansko tehtnost. Ekonomsko-tehnični razlogi proti liberalizaciji so: prvič, povečana kompleksnost obvladovanja sistema. S kompleksnostjo se nekoliko povečujejo tehnična tveganja, potrebni so novi akterji in njihovo sodelovanje. Drug razlog proti je povečanje ekonomskih tveganj akterjev. Politično je prehod zahteven proces. Tvegan ali nemogoč je, dokler ni določena nova, zadovoljiva vloga za ključne akterje, oziroma dokler niso manj pomembni akterji nevtralizirani. Gre za občutno realno moč poslovodstev, sindikatov, morda tudi posameznih politikov ali strank. Slovenska energetska tranzicija se je v preteklem desetletju ustavljala ravno ob teh vprašanjih: čemu spremembe, kdo bo kaj pridobil in kdo izgubil. Rezultanta silnic je bila stagnacija.

Prerazporeditev dobička in tveganja

Prerazporeditev tveganja je navidez stranska, dejansko pa bistvena razlika med monopolnim in tržnim sistemom. V monopolnem sistemu vsa poslovna tveganja brez razlike prevzema odjemalec, obračun sledi morebitnemu neugodnemu izidu tveganja. Večina poslovnih napak tako in tako ostane skritih, regulator (upravni nadzor) pa monopolni organizaciji ne glede na napake dovoli običajno stopnjo donosnosti kapitala, tudi za nepotrebne stroške. Še tako veliko napako je ljudstvo pozlatilo. Poznavalci slovenske elektroenergetike vedo za napake, ki bi v tržnem sistemu krepko zamajale podjetja, v katerih so jih zagrešili, pri nas pa še sedaj ne moremo ločiti »delovnih zmag« od polomij. V tržnem sistemu podjetje že vnaprej upošteva tveganja. S stroški zavarovanja, ali pa, bolj pogosto, podjetje pri odločanju dvigne prag zahtevanega donosa na vložena

sredstva. Če se negativna tveganja ne uresničijo, sledi dober donos, nasprotno pa bo podjetje utrpelo izgubo, če se tveganja uresničijo. Del tveganj se prenese na odjemalce, ne pa vsa, kot v monopolnem sistemu.

Inovacija, tveganje in dobiček so ključne sestavine trga. Monopolu se ni treba ne učiti ne prilagajati. Sam ustvarja politično in gospodarsko okolico.

Kakovost, zanesljivost, strateška zanesljivost in novogradnje

V tržnih gospodarstvih je kakovost in zanesljivost dobave proizvodov boljša kot v državno-planskem sistemu. Pri nas še niso pozabljene (nepotrebne) redukcije zaradi napak delovanja energetskega sistema, nazadnje v ne tako oddaljenem letu 1992. Dobro vodena (državna) gospodarska javna služba, kot je bilo na primer francosko elektrogospodarstvo (EDF), lahko enako kot konkurenčni subjekti zagotovi visoko kakovost in zanesljivost. Je pa v državnih podjetjih veliko več primerov manjše kakovosti oskrbe. Zanesljivost oskrbe v južni Italiji se izboljšuje hkrati z odpiranjem trga in razgradnjo državnega podjetja ENEL. Izboljšanje zanesljivosti poganja regulator (milanska Autorità per l'energia elettrica e il gas) in o njih redno poroča. V Sloveniji se odkrito - s podatki - s problemom zanesljivosti oskrbe in kakovostjo storitve še nismo soočili. Po delnih informacijah je zanesljivost, glede na število in trajanje prekinitev, pri nas okrog petkrat slabša kot v razvitih zahodnih državah.

Gre za upravljanje sprememb. Pri odpiranju trga je potrebno tudi vse tisto, kar takemu sistemu pripada: kakovosten upravni nadzor ter močnejša beseda potrošnikov in njihovih združenj. Strateška zanesljivost se od vsakdanjega pojma zanesljivosti razlikuje po časovnem obdobju opazovanja. Gre za vprašanje, ali bodo v prihodnjih petih, desetih letih viri električne energije in prenosne zmogljivosti zadostne. Odprti notranji trg v EU pomeni, da za pretok električne energije ne bo ovir, tudi ne omejitvev pretokov električne energije v sosednje območje. Kar pa ne pomeni, da bo cena, ki jo bo v kriznih razmerah treba plačati za električno energijo, »sprejemljiva«. Cena na energetskih trgih je zelo labilna, kar vemo iz primera svetovnega naftnega trga. Cena električne energije se je od leta 2002, ko je bila za pasovno energijo med 20 in 25 evro/MWh podvojila, na več kot 40 evro/MWh (cena na evrop-

skem celinskem trgu, na območju Francije, Nemčije in nekaterih manjših sosednjih držav). Povsem nepričakovano ta razvoj ni bil, razen zadnjega skoka za okrog 10 evrov/MWh, ki je posledica nepričakovano visoke cene za emisijske kupone za CO₂. V posameznih krajših obdobjih pa je cena električne energije bila tudi zelo visoka, celo prek 1.000 evrov/MWh. Načrtovalci sistema morajo med drugim zagotoviti, da bodo odjemalci v svojih žepih čutili ta nihanja; in se pred njimi zavarovali, pogodbeno ali fizično.

Skupaj se moramo zavarovati na več ravneh: delno z nacionalnim načrtom izbire virov, pa tudi v evropski povezavi. S povsem tehničnega stališča obravnava vprašanje presežkov zmogljivosti UCTE. Poročilo za obdobje 2005-2015 kaže zadovoljive razmere v Italiji (zaradi intenzivne gradnje plinskih elektrarn tudi dolgoročno).

V osrednjem bloku UCTE, ki mu pripada Slovenija, bodo razmere stabilne vsaj v naslednjih nekaj letih, nekoliko bolj vprašljive pa so razmere v jugovzhodni regiji UCTE, na Balkanu.

Pogled naprej: evropski standardni model elektrogospodarstva

Evropska zveza se je po poskusnem obdobju z novima direktivama leta 2003 nepreklicno opredelila za tržni model elektro in plinskega gospodarstva. Poglobljene so bile formalne zahteve, ki jih morajo države članice vnesti v svojo zakonodajo. Evropska komisija je pripravila štiri primerjalna (»benchmarking«) poročila in pozitivno ocenila smer odpiranja trga, s kritiko stopnje razvoja v posameznih državah članicah. Najnovejši signal iz Bruslja je sodni pregon petih članic zaradi nespoštovanja direktiv in poizvedba o stanju na trgih z električno energijo, ki jo je komisija sprožila julija letos (2005). Nič manj značilno za približevanje cilju – odprtem trgu z električno energijo v vsej zahodni Evropi – ni prizadevanje EU da ustanovi balkanski energetski trg po enakih načelih, kot jih opredeljuje v notranjih pravilih.

Lahko že govorimo o »standardnem modelu« elektrogospodarstva. Značilna je čista ločitev med tržnimi in netržnimi dejavnostmi, ter zahteva po upravnem nadzoru, ki mora biti neodvisen od lastništva proizvodnih virov in trgovanja. Slednjim zahtevam Slovenija, pravici na ljubo, ni zadostila. Agencija RS je preveč podrejena vladi, ta pa izvaja lastniške pravice države nad večino elektrarn in trgovanjem.

Avstrijska elektro rešitev

Avstrija, kot razmeroma majhna država, se je srečala s podobnimi pomisleki o varovanju nacionalnih interesov, kot si jih zastavljamo mi. Po več letih negotovosti in razprav ter pogajanj z Brusljem so prišli do rešitve, imenovane Österreichische Strömlosung. V zameno za dokaj dosledno izvedbo odprtega trga, vključno s sposobnim upravnim nadzorom (E-Control in E-Control Kommission), ki realno omogoča vstop tujih konkurentov, so iz Bruslja dovolili oblikovanje »nacionalnega favorita«, povezave med Verbundom in Energie-Allianz. Ti dve grupaciji, ki sta obe že delno privatizirani in kotirata na borzi, sedaj skupaj nastopata na trgu. Grupacija proizvaja okrog 40 TWh električne energije na leto, trguje pa z okrog 90 TWh na leto. Ni odveč omeniti, da je po besedah avstrijskega sogovornika »odpiranje trga bilo hudo, veliko hujše, kakor smo si predstavljali«. Samo ATP (Austrian Thermal Power, firma v grupaciji Verbund) bo do leta 2008 prenehala obratovati z več termoelektrarnami na premog v skupni moči 1.100 MW, načrtujejo pa nove plinske elektrarne. Zelo so tudi zmanjšali število klasičnih delovnih mest, odpirajo pa se seveda nova, bolj inovativna.

Slovenski model

»Slovenska rešitev« ne bo kopija avstrijske, ne more pa biti zelo drugačna. Rešitev se legitimira z doslednim odpiranjem trga, ne le teoretično, temveč s primeri vstopa novih akterjev. Evropski model zahteva čisto delitev med gospodarskimi javnimi službami (prenos in distribucija, brez prodaje) in tržnimi dejavnostmi. Potrebna pa je tudi utrditev drugih sestavin delujočega trga: strokovni, upravni in potrošniški nadzor. Rešitev ne velja, če bo kdo lahko komentiral, kot sedaj, po francoskem reku: »Čim bolj se spreminja, tem bolj ostaja isto.« Nagrada za vzorno delujoč konkurenčni trg z električno energijo je za Slovenijo sprejemljiva. Ne bo ovir za oblikovanje »nacionalne« energetske družbe. Ta morda ne bo dosegla dimenzije svetovnega akterja, se pa lahko dostojno uveljavi na regionalnem trgu Italije, srednje Evrope in zlasti na Balkanu.

Zavlačevanje z nujnimi spremembami je lahko le znak, da z napovedanim razvojnim zagonom ne mislimo resno.

Dr. Mihael Tomšič,
Inštitut Jožef Stefan

JUNIJA BREZ VEČJIH SPREMENB

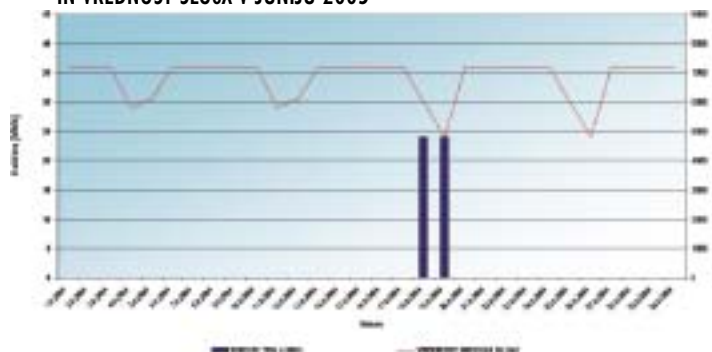
Junija v primerjavi z majem na dnevnem trgu ni bilo opaziti večjih sprememb. Na borzi električne energije so se tako še vedno nadaljevale razmere, ki smo jih opisali že v majskem poročilu o delovanju borze električne energije. Naj jih samo na kratko povzamemo: znižan NTC na mejah in zato premalo energije na borzi električne energije, višja negotovost in tveganje članov pri trgovanju na dnevnem trgu zaradi avkcij za pravico do uporabe prenosnih zmogljivosti za dan vnaprej, manjša likvidnost in zato manjša pripravljenost članov za sodelovanje na borzi, umik prednostnega dispečiranja z borze električne energije.

V luči vseh teh parametrov je bilo že maja trgovanja na dnevnem trgu zelo malo, pa tudi junija se člani dnevnega trga še niso opogumili in bolj aktivno začeli sodelovati pri trgovanju na borzi. Povprečni mesečni indeks SLOeX za junij znaša 6.794 indeksnih točk, kar je 5,2 odstotka manj kot maja.

Prav tako se razmere niso veliko spremenile tudi pri avkcijah za dodeljevanje pravic do uporabe čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Povpraševanja je bilo junija več kot dovolj in marginalne cene produktov so bile na vseh treh mejah – slovensko-avstrijski, slovensko-italijanski, in slovensko-hrvaški meji – visoke. Najvišje so se cene povzpele 24. junija, ko je cena za pasovni produkt na slovensko-hrvaški meji dosegla vrednost 3333,3 SIT/MWh, na slovensko-avstrijski meji pa že dan prej 2.419,58 SIT/MWh. Cene so se znižale šele čisto proti koncu meseca, ko se je 27. junija zvišala količina NTC na meji s Hrvaško in Avstrijo.

Udeleženci avkcij lahko tako zdaj vnašajo ponudbe za pridobitev pravic do uporabe zmogljivosti na slovensko-hrvaški, slovensko-avstrijski in na slovensko-italijanski meji. Od uvedbe posameznih produktov naprej je bilo v smeri iz Hrvaške v Slovenijo na voljo vsak dan 220 do 260 lotov zmogljivosti pasovnega produkta, 10 do 25 lotov zmogljivosti evrotrapeznega produkta in 20 do 35 lotov zmogljivosti evronočnega produkta. Na slovensko-avstrijski meji je ponudnik zmogljivosti v večini trgovalnih dni ponujal po 80 lotov zmogljivosti pasovnega produkta v smeri iz Slovenije v Avstrijo in po 1 lot pasovnega produkta v nasprotni smeri. Na slovensko-italijanski meji pa je bilo na voljo 5 lotov produkta DS1 (1 lot= 104 MWh), 1 lot produkta DS2 (1 lot=17 MWh) oziroma v nedeljo 3 lote produkta NP1 in 1 lot produkta NP2 v smeri iz Slovenije v Italijo (zmogljivosti so bile na voljo tudi v nasprotni smeri, vendar je bilo šele proti koncu julija dodeljenih del zmogljivosti za nočni produkt, medtem ko prej zanimanja za te zmogljivosti ni bilo). V večini primerov je bila alocirana celotna količina ponujenih zmogljivosti na vseh mejah. Povprečna cena za pravice do prenosa pri pasovnem produktu na hrvaško-slovenski meji je v obravnavanem obdobju znašala 669,4 SIT/MW na uro, povprečna cena za delavnik in soboto (produkt DS1) na slovensko-italijanski meji 1.164,8 SIT/MW na uro, povprečna cena pri pasovnem produktu na avstrijsko-slovenski meji pa je v obravnavanem obdobju znašala 541,2 SIT/MW na uro.

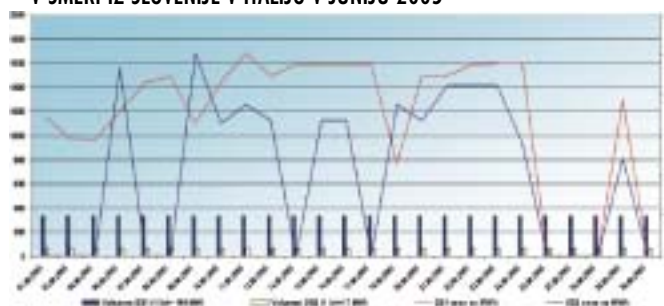
SKUPNI PROMET NA DNEVNEM TRGU
IN VREDNOST SLOeX V JUNIJU 2005

GIBANJE CEN DODELJENIH ČEZMEJNIH PRENOSNIH
ZMOGLJIVOSTI V SMERI IZ HRVAŠKE V SLOVENIJO V JUNIJU 2005

GIBANJE CEN DODELJENIH PRENOSNIH ZMOGLJIVOSTI
V SMERI IZ SLOVENIJE V ITALIJO V JUNIJU 2005

GIBANJE CEN DODELJENIH ČEZMEJNIH PRENOSNIH
ZMOGLJIVOSTI V SMERI IZ SLOVENIJE V AVSTRIJO V JUNIJU 2005

EKONOMSKA ANALIZA STANDARDNIH CEN ELEKTRIČNE ENERGIJE V SLOVENIJI IN EU, 3.DEL

V okviru raziskave Ekonomskega inštituta Fakultete za management Koper smo analizirali gibanje cen za dvanajstletno obdobje v Sloveniji. Vir podatkov za izračun električne energije za industrijske odjemalce je bilo mesečno raziskovanje Cenedoma/m Statističnega urada republike Slovenije. Prikazane cene za porabniške skupine v industriji so preračunane v skladu s predpisano metodologijo o preglednosti cen industrijskim končnim porabnikom (90/377/EGS).

sti z letno porabo 50 megavatnih ur – Ib, in sicer za 19,3 odstotka. V istem obdobju so se cene za porabniško skupino na srednji napetosti z letno porabo 24 tisoč megavatnih ur – Ig zvišale za 16,6 odstotka.

Za realni prikaz cenovnih gibanj v časovnih obdobjih smo nominalne vrednosti cen deflacionalirali s preračunom podatkov z upoštevanjem indeksa cen porabnih dobrin in prikazali z grafom 2.

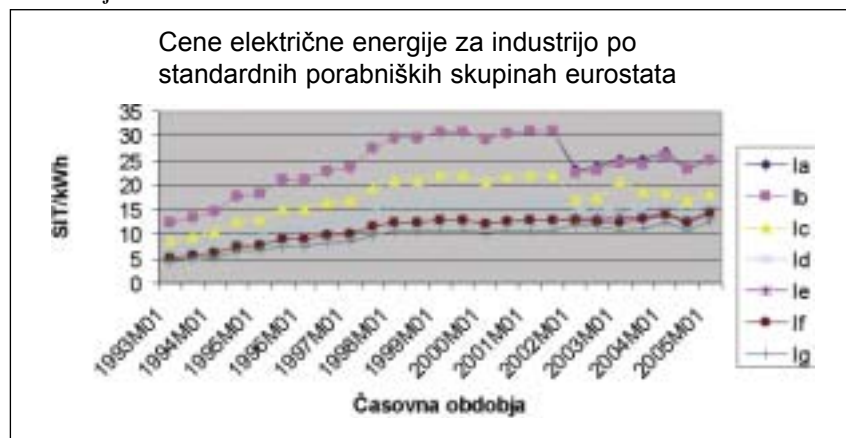
Deflacionalirani podatki cen električne energije za industrijske uporabnike (graf 2) kažejo realno stanje liberalizacije cen električne energije, ki so realno upadle pri porabniški skupini

Podatki se nanašajo na prvi dan januarja in julija, brez vrednosti davkov. Davki so se gibal po naslednjih stopnjah: leta 1993 je bil v veljavi 10-odstotni prometni davek, od 1. julija 1999 se je prištel k osnovni ceni 19-odstotni davek na dodano vrednost (DDV), od 1. januarja 2002 pa se je stopnja davka na dodano vrednost povišala na 20 odstotkov. Iz monopolnega položaja z močnim vladnim regulatornim mehanizmom so bile cene za upravičene odjemalce nad 41 kW priključne moči liberalizirane leta 2002, za druge odjemalce pa julija 2004. Učinek liberalizacije trga z električno energijo se kaže v velikem nihanju cen z letom 2002.

Cene električne energije za industrijske odjemalce

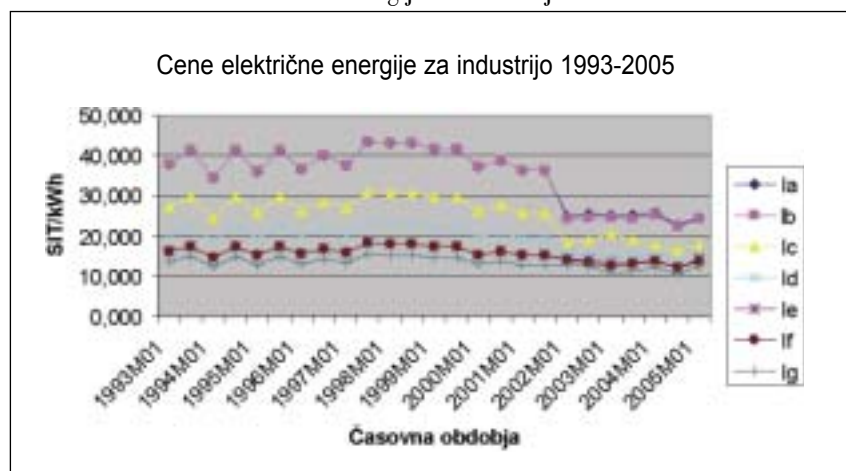
Cena za najbolj značilno slovensko porabniško skupino v industriji, to je Ig, je januarja 2004 znašala 15 SIT/kWh in je sestavljala 89 odstotkov povprečne utežne cene z davki v Evropski uniji. Rezultati nominalnih cen električne energije za industrijske odjemalce, prikazane z grafom 1, kažejo, da so se cene električne energije za industrijo v obdobju od januarja 2001 do januarja 2005 najbolj znižale za porabniško skupino na nizki napeto-

Graf 1: Nominalne cene električne energije za industrijo v obdobju 1993–2005 v Sloveniji

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije.

Graf 2: Realne cene električne energije za industrijo v letih 1993–2004

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije.

električne energije za gospodinjstva smo prikazali z grafom 3.

Porabniška skupina Dc v gospodinjstvih je po definiciji najbližja slovenskemu povprečnemu gospodinjstvu. Maloprodajna cena električne energije (skupaj z davkom na dodano vrednost) je za to skupino januarja 2004 znašala 24 SIT/kWh. Primerjava je pokazala, da je cena v Sloveniji dosegala 75 odstotkov povprečne utežne maloprodajne cene v Evropski uniji.

Realne cene smo izračunali z deflaciranjem cen s stopnjo inflacije in prikazali z grafom 4. Cene električne energije za gospodinjstva so se zaradi vladne protinflacijske politike realno znižale za deset odstotkov. Davki so v povprečju narasli za 8,9 odstotka.

Cene električne energije za gospodinske odjemalce v Sloveniji ostajajo pod vladnim nadzorom, ki naj bi bil ukinjen 1. julija 2007, ko naj bi bil trg električne energije popolnoma sproščen.

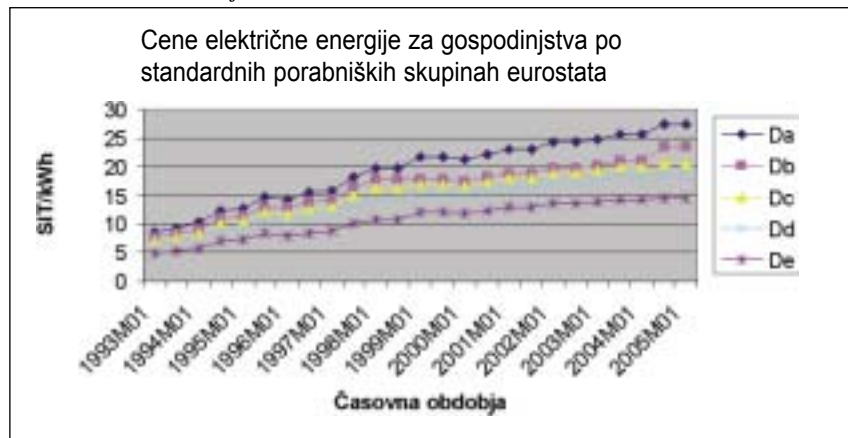
Drago Papler

Ib za 33,1 odstotka in pri porabniški skupini Ig le za 3,4 odstotka.

Cene električne energije za gospodinjstva

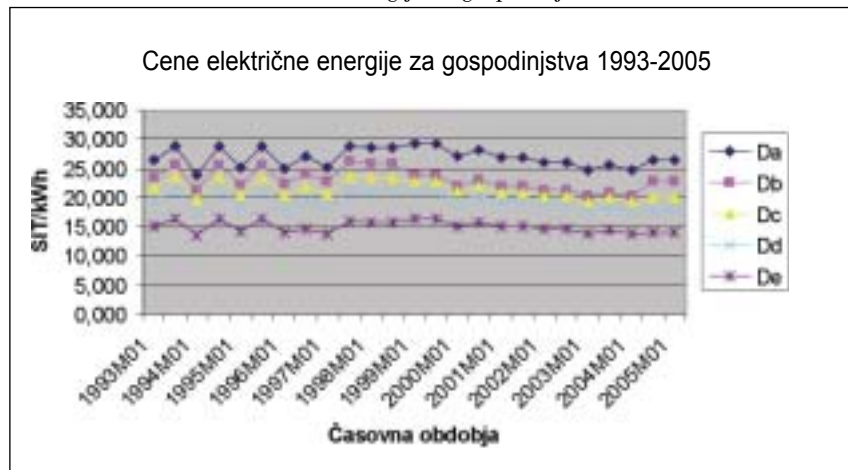
Vir podatkov za izračun cen električne energije za porabniške skupine v gospodinjstvih so cene, objavljene na spletnih straneh distribucijskih podjetij po Uredbi o tarifnem sistemu za prodajo električne energije, Uradni list RS št. 36/2004. Prikazane cene za posamezne gospodinske porabniške skupine so bile preračunane v skladu z metodologijo, usklajeno in dogovorjeno z Eurostatom. Nominalne cene

Graf 3: Nominalne cene električne energije za gospodinjstva v obdobju 1993–2005 v Sloveniji

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije.

Graf 4: Realne cene električne energije za gospodinjstva v letih 1993–2004

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije.

NEIZRABLJENI POTENCIALI SOPROIZVODNJE

Soproizvodnja električne energije in toplote ima nedvomno številne prednosti in potenciale, ki pa jih v Sloveniji še nismo znali prav izrabiti.

Soproizvodnja oziroma kogeneracija je s stališča celotnega energetskega izkoristka nedvomno najboljša oblika pretvorbe in izrabljanja energije. ReNEP iz leta 2004 navaja tudi, da izkoristki v termoelektrarnah dosežejo od 30 (slovenske premogovne elektrarne) pa tja do 50 odstotkov. Izkoristek goriva pri soproizvodnji znaša kar 80 do 90 odstotkov, kar ob divjih rasteh cen nafte in posledično zemeljskega plina postaja vse bolj in bolj ključno za ekonomiko investicij. Pri tem procesu je do polovice koristne energije električna energija, ostalo pa je toplota. Za soproizvodnjo električne energije in toplote lahko uporabimo različne energente, najbolj pa se uporablja zemeljski plin, v zadnjem času pa čedalje bolj tudi biomasa in bioplín, ter nekateri drugi obnovljivi viri energiji (OVE). Prednosti enot soproizvodnje so, da so lahko manjših moči in obratujejo bližje odjemalcem, kar povzroči večjo zanesljivost oskrbe, zmanjševanje izgub pri prenosu električne energije ter manjšo potrebno sistemsko rezervo. Poleg tega ima čedalje večja raba OVE še dodatne dobrodejne vplive na okolje.

Kogeneracija na ravni EU

Soproizvodnja električne energije in toplote v EU zavzema pomembno mesto pri načrtovanju prihodnosti energetike. EU je na področju promocije soproizvodnje že sprejela tako imenovano Strategijo za promocijo soproizvodnje in odstranitev ovir za njen razvoj. V njej je soproizvodnja razglašena za najprimernejšo tehnologijo za učinkovito izrabljanje energije tradicionalnih

fosilnih goriv ter posledično zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Cilj omenjene evropske strategije je podvojitev deleža proizvodnje električne energije iz soproizvodnje v celotni EU do leta 2010, in sicer na 18 odstotkov.

V centralno-vzhodnih evropskih državah (CEEC) sestavljajo kogeneracije v sistemih daljinskega ogrevanja v povprečju 40 odstotkov domačega trga toplote. Zato pomenijo precej pomembno komponento energetskega sektorja v omenjeni regiji. Kljub visokim odstotkom v delu centralno-vzhodne Evrope na področju kogeneracije v sistemih daljinskega ogrevanja pa so raziskave pokazale, da je delež teh kogeneracij v državah članicah EU celo višji; v CEEC okrog 52, v EU okrog 67 odstotkov (Euroheat & Power, 2003). V Sloveniji daleč najpomembnejši tovrsten objekt pomeni TE-TOL, sicer pa so kogeneracije v sistemih daljinskega ogrevanja v Sloveniji redke.

Trenutno stanje na domačih tleh

V Sloveniji zadnje večje investicije v soproizvodnjo segajo še v sedemdeseta leta, zaradi česar je delež soproizvedene električne energije v Sloveniji zelo nizek, saj znaša nekaj več kot 5 odstotkov celotne proizvodnje električne energije. Za primerjavo, v Avstriji znaša ta delež kar okrog 23 odstotkov, v Italiji okrog 11, tudi Nemčija iz kogeneracije pridobi skoraj 10 odstotkov celotne proizvodnje električne energije.

V slovenski industriji, javnem sektorju in na področju daljinskega ogrevanja, je inštaliranih približno 250 MW skupne inštalirane električne moči. Letna proizvodnja električne energije (na pragu

elektrarn) znaša 810 GWh, od tega 310 GWh v industrijskih soproizvodnjah (ReNEP, 2004). Več kot polovica instaliranih industrijskih zmogljivosti SPET je v industriji papirja in celuloze (62 MWe), kjer obstaja tudi največja slovenska industrijska kogeneracija VIPAP. Največja slovenska soproizvodnja toplote in električne energije torej še vedno ostaja Termoelektrarna – toplarna Ljubljana, kjer poleg premoga kot gorivo skušajo uvajati tudi lesno biomaso. Z mešanico premoga in lesne biomase bi tako lahko pomembno prispevali k izrabljanju OVE v Sloveniji ter doseganju ciljev kjotskega sporazuma, katerim je Slovenija zavezana.

ReNEP pri soproizvodnji do leta 2015 predvideva intenziven razvoj lokalne energetske oskrbe ter uresničitev dobrih 20 odstotkov energetskega potenciala za soproizvodnjo v industriji in sistemih daljinskega ogrevanja (približno 60 MWe), z letno proizvodnjo električne energije približno 550 GWh (ReNEP, 2004). Po nekaterih ocenah znašajo v Sloveniji potenciali za soproizvodnjo vsaj 600 MW, kot začasen cilj pa se postavlja podvojitev deleža električne energije iz soproizvodnje z 800 GWh v letu 2000 na 1.600 GWh v letu 2010. Tu gre predvsem za objekte v industriji in toplarnah za daljinsko ogrevanje. Iz teh potencialov proizvedena električna energija v soproizvodnji znaša 3,6 TWh na leto. Do sedaj izdelane študije izvedljivosti potrjujejo 250 do 350 MW potencialnih projektov (ReNEP, 2004). Poleg tega ReNEP navaja kot cilje podvojiti proizvodnjo električne energije iz malih soproizvodenj (industrijskih in v sistemih daljinskega ogrevanja) od 400 na okrog 800 GWh do leta 2010 (vključena vsa industrija, ReNEP, 2004). Dobro je, da so porabniki daljinske toplote relativno blizu skupaj in da so med njimi tudi industrijski porabniki, da zmanjšajo upad porabe toplote v poletnih mesecih, kar zagotovi boljše konstantnost porabe toplote. Glede na trenutne razmere in pogoje za investi-

ranje v soproizvodnjo ocenjujem, da so navedene številke zelo optimistične, saj bi bilo treba za tako uresničitev načrtov na novo zgraditi veliko enot za soproizvodnjo, precej starih pa obnoviti, in to tako v industriji kot tudi za daljinsko ogrevanje.

Ob vsem »spodbujanju« soproizvodnje električne energije in toplote pa so dejanski rezultati slabi, saj je bilo v Sloveniji od leta 1990 zgrajenih le peščica manjših soproizvodnih postrojev. Za podvojitev deleža električne energije iz soproizvodnje bi bilo smiselno izdati integralni predpis o spodbujanju soproizvodnje, ki bo poleg določitve načina spodbujanja soproizvodnje vključeval tudi ureditev sistemskih storitev, standardizirane načine priklopa mikro in malih kvalificiranih elektrarn na omrežja glede na moč elektrarne, preveritev možnosti soproizvodnje ob vsaki novi inštalaciji ali ob zamenjavi kotla, ki ima toplotno moč večjo od 500 kW in še nekatere druge ukrepe.

Vlada je preko Aure do zdaj sicer že podprla izdelavo več kakor 20 študij izvedljivosti za vgradnjo SPTE manjših moči. Gre pretežno za plinske motorje ali plinske turbine, katerih gradnja je predvidena na različnih lokacijah v industrijskih in javnih objektih, kakor tudi v turističnih (hoteli¹ ...), izobraževalnih in športnih objektih,

bolnicah (npr. Bolnica Celje, Šempeter pri Novi Gorici) in prehrabni industriji. Finančno pomoč investitorjem poleg domačih skladov ponujajo tudi nekateri mednarodni finančni viri, kot na primer: Phare sklad za čezmejno sodelovanje, avstrijski Ekološki sklad, kreditne linije Evropske banke za obnovo in razvoj (EBRD), Svetovne banke in drugih bank. Mogoče je tudi financiranje s strani tretje osebe, čeprav to v dosednji praksi v RS še ni bilo velikokrat uporabljeno.

Pred časom je bilo veliko govora o gradnji velike elektrarne na območju Kidričevega, ki naj bi jo skupaj zgradila HSE (45-odstotni delež), avstrijski Verbund (40-odstotni) in Talum (15-odstotni). Šlo naj bi za 2 x 400 MW plinsko - parna bloka, velikost investicije pa naj bi se gibala okrog 400 milijonov evrov (financirano sorazmerno v višini deležev). Seveda pa še nič ni določeno. V sedanjosti, to je pripravljalni fazi, ki bo trajala do leta 2007, bo na podlagi ustreznih študij sprejeta odločitev o gradnji elektrarne oziroma bo ta odločitev zavrnjena. Če bo odločitev sprejeta, bo gradnja elektrarne potekala od leta 2007 do 2009.

Gradnja tega objekta bi seveda bistveno spremenila deleže v prid soproizvodnje na slovenskem trgu, čeprav ne bi šlo za obnovljiv vir energije in decentralizirano soproizvodnjo.

Med prednostmi gradnje takšnega objekta je, da je čas zgraditve takega objekta hiter, med ključnimi težavami pa se pojavlja problematika zagotavljanja zadostnih količin zemeljskega plina zaradi omejenih zmogljivosti plinskega omrežja. Ob tako hitri rasti cen električne energije in pa tudi zemeljskega plina bi bilo zanimivo ponovno ugotavljati ekonomsko upravičenost tega objekta.

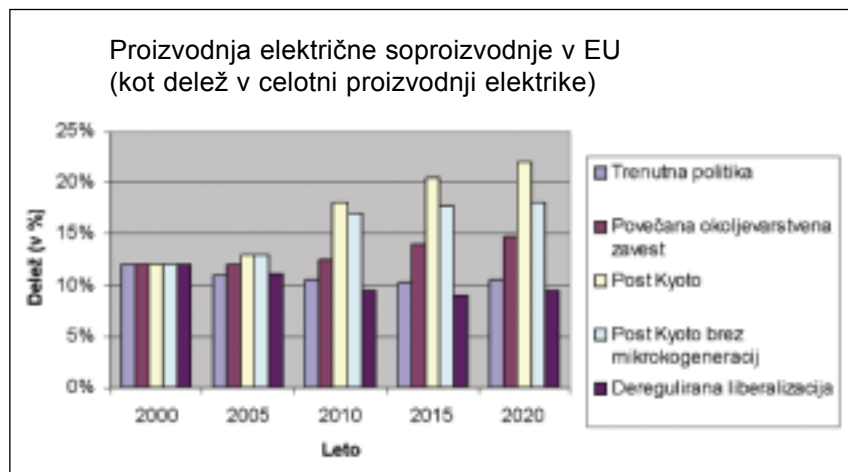
Zanimivo si je ogledati tudi cene toplote v Sloveniji. Cene toplote po posameznih mestih se med sabo močno razlikujejo, in sicer zaradi uporabljenih tehnologij proizvodnje toplote in goriv, čeprav do cenovnih razlik pride pa tudi v okviru iste tehnologije.

ReNEP ugotavlja, da je nizka donosnost podjetij za toplotno oskrbo tudi posledica fiksiranja prodajnih cen toplote, ki so v pristojnosti občin. V primeru kogeneracij v sistemih daljinskega ogrevanja morajo podjetja pridobiti tudi zaupanje porabnikov samih. Porabnike po navadi pri toplotni oskrbi po eni strani skrbi zanesljivost oskrbe, po drugi pa netransparentnost poslovanja. Kjer pa se pojavi netransparentnost, je z njo praviloma povezan strah pred pojavom lokalnega monopola in neupravičenega dviga cen. Oskrba s toploto iz omrežij je konkurenčna z drugimi viri toplote, kadar omrežje ni obremenjeno z investicijskimi stroški in če je v omrežju primeren vir toplote (soproizvodnja ali obnovljivi vir).

Ugotovitve in priporočila

Zaradi trenutnih razmer na pravem in institucionalnem področju, ki so na trgu sicer opazne že dalj časa ter nejasne cenovne politike za električno energijo in goriva se investitorji težko odločajo za neposredne naložbe v soproizvodnjo. To seveda kažejo podatki o novih inštaliranih soproizvodnih zmogljivostih, ki so daleč pod zelenimi oziroma zastavljenimi cilji. Če želimo v Sloveniji bistveno spremeniti stanje na področju soproizvodnje, bo potrebna radikalna in korenita sprememba, kot na primer potencialna gradnja 2 x 400 MW blokov v Kidričevem. Za zdaj pa lahko zgolj upamo, da bomo v Sloveniji dosegli zastavljene cilje glede investicij v kogeneracije, tudi manjših moči, na primer industrijskih kogeneracij ter kogeneracij na OVE.

Mag. Klemen Podjed

Opomba: Prikazane so projekcije do 2020 po petih možnih scenarijih oziroma strategijah, ki jih je opredelila EU.

Vir: Energy for Sustainable Development, 2001

¹ V Italiji je vračilna doba plinskega motorja v hotelu tri leta.

SE ŽELITE KUHATI V TEMI? PRIDITE V ONTARIO!

Z možem sva skoraj idealen par. Razlikujeva se le v eni stvari. On je za vroče, jaz pa imam rada mrz. Vedno se prepirava okoli hlajenja v hiši. On bi naravnal termostat na 26 stopinj, medtem ko ga jaz na 21. In potem se začne tresti in dobi kurjo polt. Potem termostat potisne na 27 in misli, da bo s tem hišo ogrel hitreje.

Te dni prostorov v hiši na žalost ne moremo ohlajati. Včeraj je bilo tako vroče, da se nisem niti upala pogledati na termometer, ker bi me kap. CN stolp v Torontu se je komaj še videl v smogu. Poraba električne energije v Ontariju je prekoračila vse meje. Posvarili so nas, da če ne bomo izključili hlajenja, bomo v resnih težavah.

Mož je presrečen. Sedaj ni več sitnoba, temveč poslušen meščan.

Vlada ima mnogo rešitev za poslušno javnost. Od nas hoče, da peremo posodo ponoči, zastremo zavese in sušimo perilo zunaj. Vsi ti ukrepi bi zmanjšali porabo najmanj za 0,001 odstotka in vsi bi se počutili bolje.

Naslednji problem je, da se je letos naslednjih sto tisoč ljudi preselilo v Toronto. Večina jih seveda hoče hladno stanovanje. Mestna uprava je celo razglasila, da je hlajenje osnovna človekova pravica. Želi spodbuditi lastnike stanovanj, da montirajo hladilne naprave v vsa stanovanja, čeprav vedo, da bi z njihovo uporabo povzročili električni mrk.

Mislili bi si lahko, da je ravnotežje med dobavo in porabo zadosten razlog za varčevanje energije. Toda mi tako ne mislimo. Naša provinca umetno zadržuje cene električne energije nizko. Včeraj na primer je podjetje za dobavo električne energije uvažalo energijo po 19 centov za kilovatno uro in jo nato prodajalo gospodinjstvom po 5.8 centa.

Če mislite, da je to smešen način reševanja mrkov, potem imate prav. Edina stvar, katere se politiki bolj bojijo kot mrkov, je negodovanje javnosti nad računi za električno energijo. Pred leti so javnost prepričevali, da je poceni električna energija prav tako temeljna človekova pravica, in če jim računi za električno energijo niso všeč, naj se pritožujejo deželni vladi. Sedaj pa noben politik noče povedati strašne resnice. Enkrat bomo prejeli račun za vse nazaj, vendar politiki mislijo, da takrat to ne bo več njihov problem.

Jasno, vsi hočemo tako vlado, ki je okoljevarstveno naravnana. Zato smo vedno veseli, ko se zapre kakšna stara, umazana termoelektrarna. Potem lahko uvažamo energijo, proizvedeno v drugi stari, umazani elektrarni.

Nič hudega, če onesnaženje prihaja preko meja nazaj k nam in se useda na naše lepo mesto, saj onesnaženje ni naše.

Nekatere od naših starih, umazanih elektrarn so pravzaprav po zaslugi moderne tehnologije prav čiste, vendar jih bomo kljub vsemu zaprli, ker je naša vlada alergična na besedo – premog. Raje gradijo nove elektrarne na naravni plin po enormnih cenah. Potem pa še ta, resnično prijazna, vetrna energija. Vsakdo ima rad veter. Samo če bi ga lahko prepričali, da bi pihal. Na žalost ga to poletje sploh ni bilo. Mogoče bi lahko reciklirali vroč zrak iz parka Queen in iz njega naredili veter!

»Ne plačujemo pravih računov, zapiramo čiste elektrarne in gradimo astronomsko drage nove,« je izjavil energetski raziskovalec Tom Adams.

Torej je naša energetska politika ničvredna. Tudi naše prenosne zmogljivosti so preobremenjene. Tudi če bodo sosedji še naprej prodajali svoje presežke električne energije, mi mogoče ne bomo mogli do njih.

Toda vlada si ne more privoščiti priznati, da so vsi mrki, ki nas opozarjajo, posledica političnih odločitev. Raje krivijo žrtve – to je nas. Če začne luč utripati, ne obsojaj njih. Obsodi sebe, ker si energetski potratnež.

In če si rad v hladnem, kot sem jaz, nimaš sreče. Potisni termostat navzgor in bodi ponižen. Pa še to. Če si resnično želiš, da bi imel vedno na voljo električno energijo, si raje kupi svoj generator.

Mag. Milan Jevšenak

Povzeto po članku Margaret Wente

ELEKTROSERVISI, d.d.

ELEKTROSERVISI MED NEBOM IN ZEMLJO

Izvedba ojačitev in montaža medfaznih distančnikov na 2 x 110 kV daljnovodu Kleče-Škofja Loka, Škofja Loka-Okroglo in Kleče-Okroglo I.

Foto Marko Černivec

Naše podjetje je junija uspešno in še pred pogodbenim rokom izvedlo ojačitve nosilnih stebrov ter montažo medfaznih distančnikov na 2 x 110 kV daljnovodu Kleče-Škofja Loka, Škofja Loka-Okroglo in Kleče-Okroglo I. Investitor del je bilo podjetje Elektro - Slovenija, d. o. o., vodja projekta pa mag. Hailu Kifle, univ. dipl. inž. el., skupaj s svojo projektno skupino.

Izvedba del je trajala od 6. do 24. junija. Začeli smo z montažo ojačitev konstrukcije na nosilnih stebrih od SM 44 do SM 63 in jo končali v štirih dneh. Nato je sledila montaža medfaznih distančnikov, in sicer na odseku od Škofje Loke SM 2 do SM 10 in odseku med SM 44 do SM 63. Uspešen strokovni tehnični pregled je bil opravljen 24. junija. Dela, ki so nam bila zaupana na javnem razpisu, so bila končana pred rokom ter kakovostno, strokovno in varno. Dela sem vodil direktor dejavnosti Elektrogradnje Vojko Vrtačič, na terenu pa je za kakovostno, strokovno in varno delo skrbel vodja oddelka Franc Zakrajšek. Za uspešno opravljeno delo med nebom in zemljo pa moramo pohvaliti prav vse naše »korajžne fantke«.

S svojimi izkušnjami uspešno kljubujemo vsem izzivom, ki so nam zaupani. Tako se nam v bližnji prihodnosti obeta ravno tako velika naloga, to je montaža daljnovodnih stebrov na nedostopnem terenu 110 kV daljnovoda, in sicer za investitorja Elektro Ljubljano, d. d. To zahtevno delo bomo izvedli s pomočjo helikopterja. O prvi taki montaži v Sloveniji bomo poročali v eni od prihodnjih številčk revije Naš Stik.

Vojko Vrtačič

Foto Marko Černivec

PTICE IN TRANSFORMATORSKE

Električna energija je danes nuja. Da bi jo lahko pripeljali do porabnikov, tudi do najbolj oddaljenih, pa so potrebni pomožni elementi, vodi. Žice nosijo različni drogovi, za pravo napetost pa skrbijo transformatorske postaje.

Podobno kot stanovanjski objekti so tudi transformatorske postaje v naravi objekti, ki so jih, sicer precej bolj neopazno, kot recimo stanovanjske hiše, naselile ptice. Pticam je pač popolnoma vseeno, ali gre za drevo, strmo steno, stanovanjsko hišo ali transformatorsko postajo sredi naselja ali sredi odprte krajine, pomembno jim je le, da najdejo ustrezno gnezdišče, ki mora biti tudi varno. Transformatorske postaje so kot nalašč za to. Za ljudi so bolj kot ne nedostopne, v nasprotju z drevesi in nekaterimi drugimi stavbami, kjer se vse prepo-gosto dogaja, da ljudje uničujejo ptičja gnezda. Ostanejo torej le še naravni plenilci, kot so recimo kune, mačke ter ujede in sove. Pred plenilci na štirih nogah so ptice na transformatorskih postajah povsem varne, saj nanje nimajo dostopa. Jasno je torej, da so transformatorske postaje kot gnezdišča za ptice zelo zanimive.

Katere vrste?

Transformatorske postaje so različnih oblik ter zgrajene iz različnih materialov. Starejše so vse praviloma zidane, novejše so kovinske. Slednje so običajno tudi manjše. Zidane transformatorske postaje so, vsaj meni, na pogled veliko ljubše kot novejše povsem kovinske. Zidane delujejo bolj prijazno, v naravi se nekako bolje vklopijo v okolico ter imajo nek svoj čar. Podobno očitno razmišljajo tudi ptice. Na zidanih transformatorskih postajah sem do zdaj ugotovil na gnezdenju več vrst kot na kovinskih. Res pa je, da ptice ne izbirajo na podlagi materiala,

pač pa veliko bolj na ponudbi prostora, ki jim ga postaje omogočajo. Na kovinskih transformatorskih postajah sem do zdaj odkril na gnezdenju turško grlico *Streptopelia decaocto*, sivega muharja *Muscicapa striata* in šmarnico *Phoenicurus ochruros*. Na

zidanih transformatorjih pa navadno postovko *Falco tinnunculus*, škorca *Sturnus vulgaris*, kavko *Corvus monedula*, veliko sinico *Parus major*, domačega vrabca *Passer domesticus*, poljskega vrabca *Passer montanus* in celo tako imenitno vrsto, kot je zlatovranka *Corracius garrulus*. Slednja vrsta, ki jo ponekod imenujejo tudi laška vrana, je pri nas kritično ogrožena vrsta. Kakšno leto se zgodi, da pri nas sploh ne gnezdi. Zanimivo pa je, da je vrsto let gnezdila tudi v zidani transformatorski postaji na območju Slovenskih goric. Sicer pa se zlatovranki slabo piše tudi drugod, v večini evropskih držav njeno število naglo upada.

Transformatorska postaja Drenov grič je pravi ptičji blok.

Vse foto Milan Vogrin

POSTAJE

Tudi po več vrst hkrati

Če primanjkuje ustreznih gnezdišč, se lahko zgodi, da bosta na transformatorski postaji gnezдили tudi dve različni vrsti. Takšen par sta bila pred leti velika sinica in poljski vrabec. No, v izjemnih primerih pa se lahko zgodi, da je pestrost še večja. Prav posebna transformatorska postaja je tista v Drenovem griču na Ljubljanskem barju. Na njej gnezdi kar pet različnih vrst ptic! Da bi bila gneča nekoliko manjša in da bi ptice imele dovolj prostora, so zaposleni iz Elektra Vrhnika na transformatorsko postajo namestili tudi nekaj gnezdilnic. Na postaji, ki bi jo lahko imenovali kar ptičji blok, je tako letos gnezčila navadna postovka, škorec, poljski in domači vrabec ter kavka. Prav neverjetno, posebej še, če vemo, da gre za zelo malo prostora in da postovka lahko pleni tudi manjše vrste ptičev. No, tukaj pa so živeli v sožitju. Naj dodam še, da naj bi prav na tem transformatorju menda gnezčila tudi zadnja južna postovka, *Falco naumanni*, na Ljubljanskem barju, ki je pri nas že izumrla.

Za naprej

Več kakor očitno je, da ptice transformatorske postaje sprejmejo kot priročno gnezdišče, saj na njih najdejo primerno nišo za postavitve gnezda. Z malo truda in dobre volje pa bi določeni transformatorji, predvsem tisti, ki stojijo zunaj naselij, bolj na samem, lahko za ptice postali še bolj privlačni in varni. Na takšne transformatorje bi bilo treba namestiti primerne gnezdilnice in poličke, da ptice ne bi zahajale v notranjost transformatorja. Ne nazadnje je okrog in v njem kar veliko žic, ptice pa lahko pri spletanju gnezda hitro povzročijo kratek stik. Korist bi bila obojestranska; ptice bi imele varno gnezdišče, upravljavcem pa bi se znižali stroški popravil in intervencij.

Milan Vogrin

Mlade postovke bodo kmalu zapustile varno zavetišče na transformatorju.

Turška grlica si je gnezdo naredila na kovinskem transformatorju.

REPUBLIKA TRINIDAD IN TOBAGO

To je država, za katero pri nas bolj po redko slišimo. Kakšen privrženec atletike bi se spomnil na svetovno znanega šprinterja Ata Boldona, kdor je prebral znano uspešnico ali videl film Metulj, se spomni Trinidada, le redki pa vedo, kje je doživljal pustolovščine brodolomec Robinson Crusoe.

In prav Tobago je idiličen otok, na katerem je Defoejev brodolomski junak leta 1654 pričel živeti iz nič in s svojo iznajdljivostjo uspel ukrotiti naravne danosti ter se ubranil, poleg drugih, tudi ljudožerskih nevarnosti. V tem romanu, napisanem po resničnih dogodkih, je ustoličen mit Robinsona, ki je mnogim, s svojim zgledom iznajdljivosti za preživetje, še danes vzor v življenjskih težavah. Podobno pa velja tudi za Metulja, junaka Henria Charrierea, ki je skoraj tristo let pozneje med svojimi številnimi pobegi iz zaporov potem, ko je bil po krivem pričanju leta 1931 obsojen na dosmrtno prisilno delo v Francoski Gvajani, 15 dni preživel tudi na Trinidadu. Metulj je junak, ki je v trinajstih letih preživlja-

nja v zaporih, neprestanem begu iz njih, skozi močvirja in živi pesek, po srečnih brodolomih in krutem življenju s kriminalci, postal legenda borca za pravico, ki ga vodi želja po maščevanju in svobodi z mislijo: "Nikdar ne uničiš mojega duha in razuma, držiš le moje telo."

Sicer se iz naših krajev pride na Tobago najhitreje s poletom z Dunaja, ko v enajstih urah letalo preleti 8148 kilometrov, ob vrnitvi pa traja potovanje štirinajst ur in pol, saj letalo med 9297 kilometrov dolгим letom vmes pristane še v Dominikanski republiki, na nepozabnem letališču Punta Cana, kjer so vse letališke zgradbe prekrile s stožčastimi in s slamo kritimi strehami.

Vse foto Srečko Lesjak

Domačini med nabiranjem ananasa.

Naravne razmere

Država Trinidad in Tobago leži v Srednji Ameriki pred severno obalo Venezuele, od katere loči Trinidad le 16 kilometrov širok preliv *Serpent's Mouth*. Tobago leži 35 kilometrov severovzhodno od Trinidada. V severnem delu Trinidada (4828 kvadratnih kilometrov) poteka od zahoda proti vzhodu Severno hribovje iz kristalinskih kamnin, ki je nadaljevanje Obalnega hribovja s celine (najvišji vrh *Mount Aripo*, 940 metrov). Loči jih 23 kilometrov širok preliv *Dragon's Mouth*, ki je nastal šele ob dvigu morske gladine po koncu zadnje ledene dobe. V južnem delu Trinidada je do 304 metre visoko Južno hribovje iz peščenjakov. Vmesni nižji svet ločuje do 308 metrov visoko Osrednje hribovje iz apnencev in peščenjakov na rodovitno Severno kotlino, ki se odteka proti zahodu, in Južno kotlino, nagnjeno proti vzhodu. V njenem zahodnem delu in ob južni obali so blatni vulkani ter nahajališča naravnega asfalta (mednarodno asfaltno jezero *Pitch Lake*). Tobago (300 kvadratnih kilometrov) je 50 kilometrov dolg in do 18 kilometrov širok otok, geološko nadaljevanje Severnega hribovja s Trinidada. Po sredi poteka Glavno hribovje (*Main Ridge*; najvišji vrh 594 metrov), na jugozahodu je obsežen apnenčast ravnik.

Na Tobagu in v Severnem hribovju so krajši potoki, v srednjem in južnem delu Trinidada nižinske reke z majhnim strmcem (najdaljša *Caroni*, 40 kilometrov). V ravnini na Trinidadu pa so ponekod obsežna močvirja. Na Tobagu in v severnem ter vzhodnih delih Trinidada je naravno rastje tropski deževni gozd, v zahodnem delu Trinidada pa savana z zaplatami savanskega gozda. Gozdovi pokrivajo 46 odstotkov površine. Za oba otoka je značilno tropsko podnebje z enakomernimi temperaturami skozi vse leto. Deževna doba traja od maja do decembra, sušna od februarja do aprila.

Prebivalstvo in poselitev

Uradni jezik je angleščina, večina zelo prijaznih in dobrosrčnih prebivalcev so Indijci (40 odstotkov), črnici (40

odstotkov), mulati (18 odstotkov), Kitajcev in belcev pa je po en odstotek. Črnici in mulati so potomci sužnjev, ki so jih za delo na plantažah pripeljali iz Afrike. Po ukinitvi suženjstva, leta 1834, so za ta dela dovažali delavce iz Indije. Po verski pripadnosti je katoličanov 30 odstotkov, protestantov 30 odstotkov, hindujcev 24 odstotkov in muslimanov 6 odstotkov. Od skupno 1,260 milijona prebivalcev jih živi 96 odstotkov na Trinidadu, predvsem v nižjem svetu ob Parijskem zalivu. Na Tobagu živi le 50.000 prebivalcev (štiri odstotke). Delež aktivnih prebivalcev je 41,3 odstotka, pri čemer veljajo domačini za »len«^o narod, saj najraje posedajo v senci, se drogirajo ter veseljačijo. Pri tem pa je zanimivo, da zelo veliko pozornost posvečajo otrokom in izobraževanju v lepo urejenih šolah, pri čemer je delež nepismenih 2,1 odstotka. Vsekakor pa je največji problem Tobaga aids, s katerim je okuženih že več kakor 35 odstotkov prebivalcev.

Zgodovina

Na obeh otokih so že davno pred prihodom Kristofa Kolumba (leta 1498), ki je otok Trinidad prisvojil za špansko krono, živeli indijanski Aravaki (*Amerindiani*). Španci so prvo stalno naselbino ustanovili leta 1592, Trinidad je dobil svojega guvernerja leta 1632, vendar otok v španskem imperiju nikoli ni veliko pomenil. Leta 1783 je Španija odprla Trinidad za vse katoliške priseljence in potem so na otok prišli številni francoski priseljenci s Haitija in drugih francoskih ozemelj v Novem svetu. Ustanovili so plantaže sladkornega trsa in za delo na njih pripeljali črnske sužnje. Otok Trinidad je po zmagi nad združenim francosko-španskim ladjevjem (14. februarja 1797) osvojila Velika Britanija, formalno ji je pripadel z mirom v Amiensu (27. marca 1802). Suženjstvo so odpravili leta 1834, odtlej so za delo na plantažah uvažali delavce iz Indije.

Kot prvi Evropejec je na Tobagu pristal britanski kapitan *Lawrence Keymis* (1596), leta 1632 pa so se na njem nase-

Ribarjenje s pomočjo mrež je del turistične ponudbe.

lili Nizozemci. V 17. stoletju so se zanj potegovali Velika Britanija, Nizozemska in Francija. S pariškim mirom (1763) ga je morala Francija prepustiti Veliki Britaniji, dokončno ji je pripadel leta 1814. Do leta 1889 je bil upravno del kolonije Privetrni otoki, nato pa so ga vključili v kronsko kolonijo Trinidad in Tobago.

Že med svetovno gospodarsko krizo v 30-ih letih 20. stoletja so domačini zahtevali udeležbo pri upravljanju kolonije. V letih 1958-62 je bil Trinidad in Tobago del Zahodnoindijske federacije, ki je razpadla po izstopu Trinidada in Tobaga ter Jamajke. Trinidad in Tobago je 31. avgusta 1962 razglasil neodvisnost kot parlamentarna monarhija v okviru Commonwealtha. Z novo ustavo (1976) se je Trinidad in Tobago povsem ločil od britanske krone in postal republika.

Gospodarstvo

Na podlagi velikih prihodkov od nafte in zemeljskega plina so zgradili razmeroma močno gospodarstvo in solidno infrastrukturo, ni pa jim uspelo zmanjšati velike odvisnosti

Ena izmed tamkajšnjih termoelektrarn.

Orjaške želve so žal še vedno pogost plen lovcev.

od nihanja cen na svetovnem trgu. Kot protiutež energijsko zahtevni bazični industriji so začeli razvijati turizem ter finančne in poslovne dejavnosti. Najpomembnejša dejavnost je pridobivanje ter pridelovanje nafte in zemeljskega plina, ki zaposluje 4 odstotke delovne sile in 56 odstotkov vrednosti izvoza. Druga je industrija z 10,3 odstotka zaposlenimi, kmetijstvo pa je šibko z 9,7 odstotka delovne sile. Precejšnja nahajališča nafte in zemeljskega plina so v nižjih delih Trinidada in plitvem morju južno od otoka. Letna proizvodnja znaša 5,9 milijona ton nafte in 9,03 milijarde kubičnih metrov zemeljskega plina. V jugozahodnem delu Trinidada je največje nahajališče naravnega asfalta na svetu (Pitch Laske pri La Brei), vendar je po njem čedalje manjše povpraševanje. Instalirana moč elektrarn je 1150 MW, vso električno energijo pa pridobivajo v TE (domači zemeljski plin in tekoča goriva). Trinidad ima močno petrokemično in bazično kemično industrijo. Največji kemični kompleks je Point Lisas severno od San Fernanda, v Point Fortinu pa je od leta 1999 še velika tovarna za utekočinjanje zemeljskega plina. Dobro razvita je tudi predelovalna industrija, predvsem kovinska (železarna), strojna (sestavljanje osebnih in dostavnih vozil), živilska (sladkor, rum, brezalkoholne pijače), tekstilna in industrija gradbenega materiala.

Trinidad in Tobago ima 122.000 hektarov njiv in trajnih nasadov (23,8 odstotka površine) ter 11.000 hektarov travnikov in pašnikov (2,1 odstotka). Tradicionalno najpomembnejši je sladkorni trst (123.000 ton sladkorja), s pridelavo preostale hrane pa pokrivajo komaj četrtino domačih potreb; pridelujejo predvsem sadje (pomaranče, grenivke, banane), kokosove orehe, riž, kakav in kavo. V živinoreji je pomembnejše le perutninarstvo. V obalnih vodah pa je dobro razvito tudi ribištvo.

Turizem je razvit predvsem v Port of Spainu, na Tobagu ter severnih obalah Trinidada. Oba otoka vsako leto obišče okrog 307.000 tujih turistov. Na obeh otokih je 8160 kilometrov cest (51 odstotkov asfaltiranih), železniški promet je bil ukinjen leta 1968, pri ladijskem prometu so glavna pristanišča: Port of Spain, Point Lisas in Pointe-à-Pierre na Trinidadu ter Scarborough, kot glavno mesto na Tobagu. Imajo tudi dve mednarodni letališči Piarco International pri Port of Spainu in manjše letališče Crown Point na Tobagu.

Nenavaden živalski svet

Ena od živalskih posebnosti Tobaga so prav gotovo ogromni pelikani, ki merijo z razprtimi krili med 140 in 180 centimetrov. Sicer so predstavniki veslonožcev, za katere je značilno, da imajo zadnji prst obrnjen naprej in plavalno kožico razprostrto med vsemi štirimi prsti. V ta red velikih ptičev sodijo še: kormorani, tropike, kačjevratniki, strmoglavci in burnice, za vse pa je skupno tudi to, da se hranijo izključno z ribami. In prav lovljenje rib, ki ga uprizarjajo pelikani na Tobagu, je še posebej zanimivo, na trenutke pa kar shrljivo. Pelikani namreč, s svojim težkim telesom, dolgim vratom in veliko glavo, ki se nadaljuje v zelo dolg kljun, ki ima na spodnji strani značilno raztegljivo kožnato vrečo, neprestano krožijo ob zalivu. Ko z ostrovidnima očesoma zagledajo plen v vodi, bliskovito strmoglavijo v obliki ogromne sulice skozi morsko gladino in se po nekaj trenutkih zmagovalno dvignejo iz morja v nebo, z napolnjeno vrečo pod kljunom. Ob misli, da bi pelikan izvedel podobni manever na naključnega plavalca, človeku zastane dih.

Marsikomu pa zastane dih tudi, ko vidi v peščeni obali orjaško želvo, daljšo od dveh metrov in težjo od 500 kilogramov. Želve sicer sodijo v red plazilcev s trebušnim in hrbtnim oklepom iz košenih plošč, ki jih pokriva želvovina. Glavo, noge in rep lahko želve skrijejo v oklep, namesto zob pa imajo na čeljusti oster rožen rob. Omenjene velikanke, ki zrastejo celo do teže preko ene tone, imenujejo domačini The Great Leatherback Turtle. Živijo krepko čez sto let in se vsako leto vračajo valit jajca na isto plažo, imenovano Turtle beach. Čeprav med letom prepotujejo ogromne razdalje po vseh svetovnih morjih, se te želve na koncu vsakega aprila ali v začetku maja in ob ugodnih morskih razmerah, v nočnem času vkopljejo v peščeno plažo. Tu zvalijo jajca, ki jih zakopljejo v globino vsaj enega metra in vse skupaj ponovno zasipajo z mivko. Zjutraj ostanejo na plaži samo sledovi širši od dveh metrov, po katerih se želve vrnejo nazaj v morje na celoletno popotovanje tudi do skandinavskih držav.

Med endemične živali, saj živijo samo na Trinidadu (Scarlet Ibis) in Tobagu (King of Woods), pa sodita tudi omenjena ptiča. Sta nekakšna mešanica med flamingom in ibisom. Flamingi sicer sodijo v rod štokljam podobnim visokonogim ptičem iz rodu plamencev, z značilno kolensko navzdol obrnjenim kljunom. Največji flamingi zrastejo v višino tudi nad 150 centimetrov. Ibisi pa sodijo v rod močvirnikov in imajo dolg, slok ter navzdol obrnjen kljun. Posebnost zgoraj navedenih ptičev, ki sta upodobljena na bankovcih lokalnih dolarjev, pa je v značilnih kričeh barvah. Barvano se razlikujejo glede na starostno stopnjo ptičev, ki se spreminja od živooranžne v mladosti, preko azurnomodre, škrlatne, črne in sive v starost. Glede na navedene barve imajo urejena tudi gnezdišča tako, da enopolurni ogledi obredov ptičjih priprav na spanje pomenijo pravo turistično atrakcijo. Ptice namreč ob točno določeni uri priletijo v jati za jato na točno določena gnezdišča v krošnjah bujnih dreves. Ob koncu takega predspalnega procesa postanejo ta drevesa podobna novoletnim jelkam, posamezno drevo pa je v celoti enolično obarvano z eno barvo starostne skupine ptic.

Naravne in kulturne znamenitosti

Na Trinidadu so najpomembnejše turistične znamenitosti: Port of Spain - glavno mesto države (od leta 1744) na zahodni obali Trinidada s številnimi stavbami v angleškem kolonialnem slogu; Aripo Caves - jamski sistem v hribovju Aripo; Pitch Lake - naravno asfaltno jezero pri kraju La Brea v jugozahodnem delu Trinidada (0,4 kvadratnega kilometra); Clever Woods – oddaljen 25 kilometrov vzhodno od Port of Spaina in se razprostira na 13 hektarih površine z bogato floro in favno. V enem od razstavnih paviljonov, ki so urejeni v prvobitnem slogu, je tudi prikazan kronološki pregled življenja, dela, narodnih običajev in rekvizitov, ki so jih uporabljali prvotni naseljenci Amerindiani; Caroni Bird Sanctuary: naravni rezervat v močvirjih in mangrovah ob reki Caroni z bogatimi ptičjim svetom, 79 kvadratnih kilometrov.

Na Tobagu domala ni industrije in je turizem glavni vir dohodka v neokrnjeni gozdni in morski naravi, pri čemer izstopajo atrakcije, kot so: Scarborough - glavno mesto otoka Tobago na južni obali s trdnjavo King Fort (1770), stavba parlamenta (1925), botanični vrt idr.; Buccoo Reef - naravni rezervat na jugozahodnem delu Tobaga s Koralnim grebenom in mangrovami z bogatimi živalskim svetom na površini 6,5 kvadratnega kilometra; King's Bay

Waterfall - 33 metrov visok slap blizu istoimenskega zaliva na severozahodnem delu otoka; tobaški gozdni rezervat v hriboviti notranjosti otoka, z nedotaknjnim tropskim deževnim gozdom ter bogatimi rastlinskimi in živalskimi svetom; Turtle beach – 15 kilometrov južno od glavnega mesta z že omenjenimi želvami velikankami, pelikani in krasno peščeno in skalnato plažo.

Vsekakor so opisane znamenitosti zadosten razlog za obisk Robinsonovega otoka, ki ga krasijo bujna vegetacija, naravne znamenitosti, čudovite plaže z morskimi atrakcijami, pitna voda v izobilju, prijazni domačini, predvsem pa je pomembno to, da na otoku ni tatov in kriminalcev, ki so verjetno pobegnili z Metuljem.

Srečko Lesjak

Priključitev na omrežje si v Trinidadu predstavljajo precej po svoje.

REKREATIVNI KONEC TEDNA OB SOČI

Konec maja smo se sodelavci tretjega nadstropja poslovne stavbe Elektro Maribor, včasih vsi upravljalci, danes po reorganizaciji pa malo razmetani po sektorjih, a še vseeno povezani med sabo, predvsem pa prijatelji, podali na adrenalinski konec tedna v Tolmin.

Tridnevne dejavnosti smo načrtovali že pred odhodom. Povezali smo se z agencijo za športni turizem Maya v Tolminu in skupaj z njimi pripravili načrt naših dejavnosti, in sicer prvi dan kolesarjenje, drugi dan kanjoning in tretji dan rafting. To je bil že naš tretji obisk Tolmina in vsakokrat smo prijetno presenečeni. Ko smo v poznih dopoldanskih urah prispeli v Tolmin, je šlo vse naprej tekoče kot po maslu. Tako so nas že čakali ključ

naše koče, ki je bila le nekaj metrov oddaljena od Soče. Poleg hiše je velika zelenica z odbojgarskim in nogometnim igriščem. Odložili smo prtljago, si izbrali vsak svojo posteljo in že smo bili na nogometnem igrišču. Neodločen izid v nogometu je v pogovoru ob pivu vsaka ekipa po svoje proslavljala kot zmago. Potem smo se podali v agencijo v Tolmin, kjer smo si izbrali še kolesa in se podali na pot. Naš cilj je bila vas Drežnica pod Krnom.

Začnemo skupaj, deset neustrašnih kolesarjev. Po nekaj kilometrih se začne veriga trgov in pokažejo se prvi prebežniki, ki pobegnejo. Po uri in pol kolesarjenja se drug za drugim zopet srečamo v Drežnici. Vzpon nas je prijetno utrudil, a kolesa so zdržala in na srečo tudi mi. Bilo je prekrasno. Med potjo nazaj naredimo načrt za zvečer. Ker imamo ob hiši kamin, pri najboljšem sosеду nakupimo meso za žar in večer preživimo ob prijetnem medsebojnem druženju, raznih igrah in tudi plesa ni manjkalo.

Adrenalinski kanjoning

Naslednji dan smo se po obilnem zajtrku znova odpravili na sedež agencije, kjer so nas že čakali z oblačili za kanjoning. Naložijo nam opremo, pokažejo propagandni film kanjoninga in kar hitro ugotovimo, da gre tokrat zares in bo treba dati šalo na stran. V

Foto Črtomir Kores

spremljamo dobimo izkušenega vodnika – Tanjo. Ko se peljemo in pozneje z vso opremo še pešačimo na naš start kanjoninga, nas Tanja seznani z vsemi pravili kanjoninga. Pove nam tudi, da je najvišji slap na naši poti Pršjak visok 27 metrov, kar nam še pospeši srčni ritem. Sledijo tudi prvi občutki adrenalina, ki bi mu tedaj lahko rekli strah. Zraven mene stoji Kapica, korenjak in v rosnih letih odličen plavalec, a ko sliši podrobnosti o slapu, se mu zatresejo noge. Malo prebledi, vendar se ne vda in korajžno reče: "Ajde dečki, gremo raje na pivo." Začuda ga tokrat nihče ne usliši, pa tudi sam se je le šalil in vsi smo se nato osredotočili le na en cilj, uživanje v kanjoningu.

Na startu se dokončno oblečemo v opremo, vse skupaj še enkrat preverimo, se na majhnem slapu seznanimo z osnovami in začnemo. Slap za slapom je zanimivejši, skoki pa vse atraktivnejši. Zares se zabavamo in po dveh urah drčanja po

zadnjici in trebuhu ter skokih prispemo do slapa Pršjak. Začnejo se priprave, pripnejo nam zaščitne pasove in vsak se koncentrira zase, nekateri poskušajo s šalami, spet drugi so tihi, vsi pa imamo isti cilj, in sicer pozabiti na strah. Ko te privežejo na zaščitni jopič in se po zadnjici privlečeš do roba slapu, ti srce razbija kot boben. V grlu čutiš takšen cmok, da tudi če bi hotel kaj reči ali oditi nazaj, ti ne bi uspelo. Prevešiš se čez rob in spodaj zagledaš malo lužico v katero boš padel - vsaj tako je videti z vrha. Na vrvi te spustijo do višine 18-20 metrov in potem te za nekaj sekund ustavijo (ne vem sicer zakaj, kajti potem te je le še bolj strah), nakar odletiš v brezno. Čudovito, prekrasno in sploh in sploh. "Čofneš" v vodo, rešilni jopič te vrže na površje, ozreš se na vrh slapa in čutiš zadovoljstvo. In vsaj do naslednjic se znebiš strahu.

Ob tem te doleti tudi modro spoznanje, in sicer da ima adrenalin barvo. Vam

povemo ali boste to ugotovili sami? No, naj bo, rjava je.

Po tem zadnjem spustu in skoku sta pozneje še dva manjša slapa, ki pa nam nista predstavljala več nobenega problema. V prvi »oštariji« se je nato začela debata in čedalje bolj korajžni smo bili, a to le zato, ker smo se zavedali, da smo s slapom tokrat opravili in se lahko zato do naslednjic malo hvalimo.

V hišo smo se vrnili precej utrujeni, a smo se po večerji vseeno podali v Tolmin na Mlado parado (koncert). Sredi koncerta je »razumljivo« zmanjkalo elektrike, kar je že stalnica, kjer se pojavimo, in če bi bilo treba, bi lahko tudi pomagali. Vendar so prireditelji ali pa kar sodelavci Elektra Primorske hitro odpravili napako in vse skupaj se je nato nadaljevalo do zgodnjih jutranjih ur. Potem ko smo se naspali, smo naslednji dan šli še raftat, se malo prevračali (sicer nalašč), kopali in uživali ob lepotah Soče in pokrajine okoli nje.

Vsem, ki to berete, priporočamo vse te in še mnogo več dejavnosti, ki vam jih organizirajo v športnem turizmu Maya (www.maya-bn.si). Ne bo vam žal in odkrili boste čudovit mali kotiček na Primorskem, kjer vam narava in čudoviti ljudje pričarajo nepozabno doživetje.

**Sodelavci s 3. nadstropja
JP Elektro Maribor**

Foto Črtomir Koreš

Vesela družina na kolesih.

ELEKTRIKA

PRED POL STOLETJA -

Elektroenergetski sistem Slovenije je bil povezan s 110 kV daljinovodi z elektroenergetskim sistemom Hrvaške. Leta 1954 so se že videli obrisi vsedržavne povezave elektrarn, ki so prihajale v četrto fazo vsedržavnega in meddržavnega elektrogospodarstva. V načrtu je bila vsedržavna, tako imenovana jadranska magistrala, daljnovod z napetostjo 220 kV oziroma pozneje 380 kV, ki bi povezal alpski rečni sistem s kraškim rečnim sistemom.

Ugotavljali so, da v alpskem sistemu nastopa zimski minimum in poletni maksimum, v kraškem sistemu pa obratno. Ta dva sistema naj bi se izpopolnjevala, in to ne samo v državnem, temveč tudi v meddržavnem merilu. Ta magistrala, ki bi potekala od Niksića približno ob jadranski obali, bi se pri Brinju v bližini Senja razdelila na dve veji, ena proti Reki do Nove Gorice in v Italijo, druga, večja, pa preko Zagreba in Maribora v Avstrijo.

Naraščajoča poraba električne energije

Poraba električne energije se je povsod povečevala. Energetski viri so bili že izrabljeni in računali so, da bo Nemčija imela že leta 1956 primanjkljaj 9,5 milijarde kWh, Italija pa 2,154 milijarde kWh. Avstrija je pospešeno gradila svoje hidroelektrarne, da bi izrabila to izvozno konjunkturo, ki naj bi trajala še nekaj časa, dokler se ne bo atomska energija praktično uveljavila kot pogonska sila. Po takratnih praktičnih izkušnjah v drugih državah in tudi pri nas, se poraba električne energije vsakih deset let podvoji ali z drugimi besedami vsako leto naraste za 7,2 odstotka. Izrabo slovenskih vodnih sil so tedaj ocenili na okrog 8 milijard kWh na

leto. Leta 1952 je znašala proizvodnja hidroelektrarn okrog 7,2 odstotka razpoložljivih vodnih sil Slovenije, zato so leta 1954 ocenjevali, da če bi vso porabo krili samo z vodno energijo, bi imeli v primeru, da bi poraba še naprej naraščala po naravnem prirastku, še vedno dovolj vodne energije za najmanj 30 do 40 let. Vendar se je industrija šele začela razvijati, napovedan pa je bil tudi začetek obratovanja v tovarni aluminija s polno zmogljivostjo, ki je bil predviden za leto 1957.

Zanimiva sta podatka o proizvodnji in porabi električne energije. Leta 1954 je znašala skupno pridobljena električna energija Slovenije 1.299.426 MWh in je bila v primerjavi z letom 1953, ko je bila 1.141.323 MWh, za 13,9 odstotka višja. Poraba električne energije leta pa je leta 1954 bila 809.268 MWh in je bila v primerjavi z letom prej, ko je znašala 686.705 MWh, višja kar za 17,8 odstotka.

Sodelovanje s sosednjimi elektroenergetskimi sistemi

Takoj po vojni se je pokazala potreba po sodelovanju s sosednjimi elektroenergetskimi sistemi. Izmenjava električne energije med Avstrijo in Jugoslavijo je potekala že od 9. avgusta 1951. leta naprej. Leta 1954 je bil dosežen sporazum o vodno-gospodarskih vprašanjih

reke Drave in podpisana pogodba o izmenjavi električne energije. Ta sporazum s sosednjo Avstrijo je pomenil prvo tovrstno sodelovanje naše države s sosednjimi elektroenergetskimi sistemi. S sosednjo Italijo je potekalo sodelovanje pri preskrbi okoliških krajev in napajanju železnice.

Priključitev Primorske

Takoj po osvoboditvi so bila elektrificirana obsežna območja Slovenije, po priključitvi Primorske pa zlasti kraji na Koprskem, Krasu, v Soški dolini, Brdih in drugod. Za elektrifikacijo krajev je bilo treba zbrati mnogo denarja, pa tudi prispevkov od posameznih odjemalcev. Pod geslom Elektrifikacija in industrializacija dežele smo mnogo gradili in ustvarjali.

Rane, ki jih je prizadela dolgoletna fašistična okupacija in zadnja vojna, niso bile zaceljene, čeprav je iz sredstev družbene skupnosti dobil goriški okraj nad milijardo 299 milijonov dinarjev, podjetja sama pa so za obnovo iz lastnih sredstev porabila 541 milijonov. Za gospodarske panoge industrije, kmetijstva, gostinstvo in promet je šlo 277 milijonov, za komunalne zadeve (elektrifikacija, vodovod, itd.), šolstvo, zdravstvo in drugo 161 milijonov, za gradnjo Nove Gorice pa 577 milijonov dinarjev.

Elektrifikacija goriškega okraja

»Ob krivični meji, ki teče skozi železniško postajo in pokopališče, je ponosno zrasla naša Nova Gorica. Ko je Slovensko Primorje z mirovno pogodbo 1947. leta tako nezaslišano krivično izgubilo svoje politično, gospodarsko in kulturno središče – Gorico, se je v grenkobi težkega razočaranja morala roditi misel – kako nadomestiti to težko izgubo. Zato je začela v bližini Gorice rasti Nova Gorica, ki naj ljudstvu vsaj delno nadomesti izgubljene dobrine. Za doseg tega cilja so že mnogo žrtvovali in zgradili, vendar

PISALO SE JE LETO 1954

morajo biti najpotrebnejše komunalne in kulturno-prosvetne ustanove še vedno v provizorijih. Nova Jugoslavija namenja vso skrb tudi preskrbi z vodo in elektrifikaciji, ki se naglo širi in ne bo več dolgo, ko bo ves goriški okraj elektrificiran.«

Za primer je Tovariš v št. 2, 8. januarja 1954, v slikovni reportaži prikazal dve transformatorski postaji v dveh časovnih obdobjih: pod Italijo in zidano stolpasto transformatorsko postajo v Elektru Gorica.

Dvig goriške iz gospodarske zaostalosti

Pomembno mesto v gospodarstvu goriškega okraja so leta 1954 imele Soške elektrarne (HE Plave in HE Doblar na Soči ter HE Gradišče na Vipavi in HE Hubelj na istoimenski reki), saj so dajale na leto našemu gospodarstvu nad 200 milijonov kilovatnih ur električnega toka, je pisal Tovariš v št. 47, 19. novembra 1954.

Luč v primorskih vaseh

Delovni kolektiv Elektro-Gorica je po priključitvi Slovenskega Primorja in s podporo ljudske oblasti elektrificiral že veliko število ne le obcestnih in dolinskih, temveč tudi oddaljenih gorskih vasi. Dotlej je na novo zasvetila električna žarnica že v več kakor 5000 kmečkih domovih. Prav leta 1954 je bilo elektrificiranih nekaj vasi v kanalski občini, to je v krajih med elektrarno Doblar in Plave, katerim Italija ni namenjala nobene pozornosti, čeprav so bili tik ob elektrarni. Omrežje daljnovodov se je povečalo za okrog 85 odstotkov, nizkonapetostnih vodov pa za okrog 45 odstotkov.

Podjetje je leta 1953 ustanovilo lastno elektromehanično delavnico. Razmišljali so, da bi v sklopu te uredili še oddelek za kontrolo števecv in drugih električnih aparatov. Ugodni so bili pogoji za razvoj te delavnice, še

več, iz nje bi se lahko razvila tovarna električnih strojev.

Ugotavljali so, da bi bila potrebna zamenjava bakrenih tokovodnikov, da bi se zmanjšale izgube električne energije, odjemalci pa bi dobili močnejši tok. Stroški za odpravo vseh pomanjkljivosti bi bili sicer znatni, vendar potrebni, da bi se v korist našega ljudstva za vselej zbrisala bedna zapuščina prejšnjih gospodarjev.

V fotoreportaži je bila prikazana elektromehanična delavnica, v Desklah, nasproti anhovske cementarne, ki jo je leta 1953 ustanovilo podjetje Elektro-Gorica. Prav poseben uspeh delavnice je bil, da so delavci že osvojili tehniko previjanja in popravljanja transformatorjev, katere so morali prej pošiljati v Ljubljano. V lastni delavnici so popravili že precejšnje število transformatorjev in drugih električnih aparatov. Nadalje je bila prikazana transformatorska postaja v Neblem, v vasi tik ob državni meji v Brdih. Kljub prizadevanju članov tega kolektiva, da se revna zapuščina Italije v električnih napravah in omrežju izboljša in da je bilo na tem območju že mnogo storjenega, je bilo v nekaterih predelih električno omrežje skrajno primitivno. Stara slika italijanske transformatorske postaje je bila izrazito nasprotje novih sodobnih transformatorskih postaj. Pridni električarji Elektra-Gorica so se trudili, da so kljub primitivnemu omrežju imeli prebivalci v briških hišah električno luč. Na drugi strani pa je bila prikazana ena najbolj modernih slovenskih transformatorskih postaj v Novi Gorici, ki jo je opremilo podjetje Elektro-Gorica po vseh sodobnih zahtevah elektrotehnike.

Elektrifikacija koprskega okraja

Gospodarstvo koprskega okraja je bilo opisano v Tovarišu št. 26, z dne 25. junija 1954. Investicijski program je dobro uspeval in kazal napredek v industriji, kmetijstvu, ribištvu, prome-

tu ter v stanovanjsko-komunalni dejavnosti. Naloge, ki si jih je zastavil ljudski odbor v Kopru za bližnjo prihodnost, so bile: nadaljevanje regulacijskih del v Vanganelški in Sečoveljski dolini ter hudourniških del v Ospu. Načrtovali so nadaljevanje dela za elektrifikacijo podeželja. Gospodarska moč Koprščine se je iz leta v leto bolj krepila, kar je ugodno vplivalo na posameznike in skupnost. Ta deželica, ki je bila pred desetimi leti zaostala in zapuščena, se je polagoma osveščala.

Delovni kolektiv Elte

Delovni kolektiv Elte je leta 1954 obveščal, da gradi daljnovode, nizkonapetostno omrežje, transformatorske postaje, izvršuje električne inštalacije v industriji in drugih komunalnih objektih ter izdeluje oziroma prodaja tudi električno energijo na celotnem ozemlju jugoslovanske cone Trsta. Vsa dela je opravljal točno in solidno. V polstranskem oglasu v slovenščini in italijanščini v Tovarišu št. 26, z dne 25. junija 1954, sta bila s slikami prikazana notranji in zunanji pogled na naprave razdelilne transformatorske postaje v Kopru, ki so jo ravno tisti čas obnavljali.

Drago Papler

ALI LAHKO GREDO SRČNI BOLNIKI NA DOPUST?

Poletno vročino in soparo najbolj občutijo starejši ljudje in bolniki, med njimi predvsem tisti, ki trpijo zaradi tako imenovanega srčnega popuščanja. V teh dneh se najbrž marsikateri med njimi sprašuje, ali si sploh lahko privoščijo dopust. Dr. Aleš Blinc meni, da so lahko počitnice v priljubljenem kraju tudi za srčne bolnike koristne, vendar pod pogojem, da je bolezen v stabilni fazi.

Vročina nemalokrat slabo vpliva že na zdrave ljudi – takrat se namreč močno poveča pretok krvi, kar obremeni srce. Najhuje je, če se visokim temperaturam pridruži še vlaga v zraku, ki preprečuje izhlapevanje znoja in tako potne kapljice polzijo po koži, namesto da bi izhlapevale in hladile telo.

Srčni bolniki vročino še težje prenašajo, prav tako je njihov prag mnogo nižji, saj lahko začetijo težave že pri 22 stopinjah Celzija, ki se jim v poletnih dneh niti v stanovanjih skorajda ni mogoče izogniti, saj presežejo zunanje temperature 30 stopinj Celzija. Prav zaradi tega morajo tudi bolniki s srčnim popuščanjem zaužiti približno pol litra tekočine več kot običajno, najbolje v obliki nesladkane čaja. Hrana mora biti v poletnih dneh manj kalorična in manj mastna in vsebovati več zelenjave in sadja. Prav bi bilo, če bi jedilnik ostal takšen vse leto, je še pristavil dr. Aleš Blinc.

Ravno tako je priporočljivo, da se srčni bolniki vsak dan tehtajo in tako posredno preverjajo, ali je presnova telesnih tekočin uravnovešena. Kadar se v telesu nabira odvečna voda, se teža hitro povečuje, kadar pa se telo izsušuje, se teža naglo manjša, je pojasnil dr. Blinc. Če opazijo odklon od običajne teže, ki je večji od dveh kilogramov, se morajo posvetovati z zdravnikom, ki bo priporočil bodisi, koliko tekočine morajo zaužiti, bodisi predpisal odmere diuretikov oziroma zdravil, ki pospešujejo izločanje vode iz telesa.

Prav zaradi težav, ki jih imajo srčni bolniki s prenašanjem vročine, se marsikateri raje ne odloči za počitnikovanje. Dr. Blinc kljub priporočilom k previdnosti dopusta ne odsvetuje, marveč celo meni, da je v primeru, če je bolezen v stabilni fazi oziroma če se v bližnji preteklosti ni bistveno poslabšala, celo koristen. A vendarle morajo bolniki letovanje skrbneje načrtovati kot zdravi ljudje in se že pred odhodom pripraviti na morebitne bolezenske zaplete in ga prilagoditi. Najbolj primerno je, da se odpravijo na počitnice v manj vročih mesecih, torej junija ali septembra in ne julija ali avgusta, a tudi v izbranih manj vročih mesecih se morajo izogibati opoldanski pripeki.

Morda so zaradi prijetnejših temperatur bolj priporočljive počitnice v hribih – v višinah okrog tisoč metrov nadmorske višine vročina namreč ni tako huda. Seveda ture ne smejo biti naporne, marveč bolj podobne sprehodom, denimo po Pokljuki ali Pohorju, priporoča dr. Blinc.

Previdnost svetuje predvsem pri načrtovanju daljših potovanj. Srčni bolniki morajo pred odhodom poskrbeti, da bodo imeli na voljo dovolj zdravil ter se z njimi in njihovo uporabo dobro seznaniti. Priporočljivo je, da vzamejo na pot tudi zadnji izvid kardiologa ali zadnjo odpustnico iz bolnišnice, iz katerih so razvidne diagnoze in odmerki priporočenih zdravil. Tudi kopija zadnjega posnetka EKG ob

morebitnem zapletu zelo olajša delo zdravniku v novem okolju. V takih primerih je dobro poskrbeti za dodatno zavarovanje, saj so stroški, ki jih je treba plačati za to, zanemarljivo nizki v primerjavi s stroški morebitnega bolnišničnega zdravljenja.

Na počitnice se bolnikom torej ne sme muditi, podobno velja tudi za zdrave ljudi. Zlasti med daljšo vožnjo je treba predvideti postanke na vsaki dve uri, da se potniki sprehodijo in poživijo krvni obtok v nogah. Zaradi dolgotrajnega sedenja lahko namreč nastane venska tromboza, ki je še posebej nevarna za srčne bolnike. Slednji morajo imeti na poti ob sebi vedno zdravega sopotnika, ki jim pomaga pri prenašanju prtljage in tudi sicer, je opozoril dr. Blinc.

Čeprav gremo na dopust med drugim tudi zato, da ubežimo enoličnosti vsakdanjika, to za bolne ne velja. V njihovih primerih je lahko vsak odklon od ustaljenega ritma nevaren, zato je treba paziti, da imajo možnost počitka, ko so utrujeni, da imajo na voljo dovolj tekočine ter lahko in pestro hrano, saj bodo le tako lahko uživali na počitnicah in si nabrali novih moči.

Povzeto po članku
doc. dr. Aleša Blinca, dr. med.,
objavljenem na spletni strani med.over.net

Zdravniki srčnim bolnikom že dolgo ne odsvetujejo gibanja, a kljub temu dr. Aleš Blinc opozarja, da njihovo telo v vročini veliko težje prenaša obremenitve. Kar pa ne pomeni, da je gibanje boljše opustiti. Takšne načrte je pač treba prilagoditi dnevnim temperaturam in se odpraviti na sprehod v jutranjem hladu, preostanek dneva pa se izogibati naporom.

V STENI

Pred mano in soplezalco je najzahtevnejši del ture: znamenita luska! Po ven nagnjeni polici se splaziva na njen vstop in čez nekaj zahtevnih mest splezava v vlažen kamin med lusko in steno. Po njem se vsa mokra povzpneva na sam vrh luske. Rob stene je blizu, vendar so nad nama le črni in vlažni previsi, navzdol pa pogled seže vse do tisoč metrov nižje doline ...

hitro pridobivava in kar naenkrat se znajdeva na široki polici. Pred nama je najtežji del smeri. Previsna zapora nama odvzame sonce, na levi strani pa skupina planincev ravno izstopa iz sončne Slovenske smeri. Njihovi vriski zmagoslavja zamrejo, ko prestopiva v desno za rob, v izpostavljeno steno. Šele tu, ko pogledaš v globino, se zaveš vse pridobljene višine. Kje je že zelena dolina ... Plezava po znanih prehodih in kmalu družno stopiva na lusko. To je ključno in verjetno najlepše mesto smeri, na vrsti je namreč prestop z luske v navpično steno z malimi oprimki, medtem ko imaš med nogami velikanski »luft«. No, klinov je tu dovolj in po 15-metrskem prečanju po izpostavljeni polici sva ven iz »najhujšega«. Zadnji metri se kar vlečejo, končno pa z dolgim vriskom sprostita napetost! Od Stebra se posloviva, ko ga zadnji sončni zdihljaji nežno božajo ...

Vladimir Habjan

Noč je še, ko se ustaviva na koncu parkirišča v dolini Vrat. Preden se odpraviva, se že dani, tako da svetilka ni več potrebna. Ne glede na zgodnjo uro, je obiskovalcev kar precej, večina je namenjena na našega očaka. Gor in dol v enem dnevu je kar naporno. No, tudi najina tura ni od muh, plezalska klasika, Dolga Nemška smer. Do vstopa misli bežijo sem in tja, pogledi pa so občasno namenjeni Steni in njenemu najdaljšemu Nemškemu stebri. Večina planincev krene proti Pragu, midva pa jo mahneva v desno pod steno. Zdaj gre zares! Nadeneva si opremo – nahrbtnik je zdaj bistveno lažji – in kreneva. Čez siten vstop, kjer se še ogrevaš, doseževa široko polico in stopiva pod steber. Do Nemškega turnca je 400 metrov lepega in ne pretežkega plezanja. Prvi prijemi so še togi, kmalu pa se telo ogreje in dokaj hitro napredujeva – smer je le dolga. Plezava po stebri ali ob njem, z iskanjem nimava težav, saj potek dobro poznavata. Skala je res dobra in večinoma oprimki in stopi dobro držijo. Že pred deveto sva pri vpisni knjigi na Nemškem turncu. Čas je za razgledovanje, malico in vpis v knjigo. Listanje po njej vedno odkrije kakega od kolegov, tudi tokrat je tako. Nemški steber visoko zgoraj se že koplje v soncu, midva pa žal še ne.

Nadaljujeva ob zasneženi grapi do mesta, kjer jo morava prečiti. Prestop je kar neroden, saj ima snežišče skrite luknje in globoke počti. Končno sva čez.

Zdaj morava na sam steber. Ubereva eno od »variant« in že se kopljeva v soncu na travah ene od mnogih polic. Na noge romajo plezalke, v nahrbtnik pa gojzerji. Nemški turnc je že globoko spodaj. Stena je res zanimiva, prepredena je s črnimi, previsnimi strehami, prečno pa tu in tam vodijo neverjetno široke, gruščnate in celo travnate police. Če pogledaš gor, vidiš le steno, navzdol pa se odkrijejo tudi zelene trave. Sonce premaguje sence, ta črna bela slika pa okoli naju tvori mogočno skalno pregrado. Saj je vse skupaj res zahtevno in večini ljudi neobičajno, vendar tu, sredi tega izjemnega sveta, začutiš čudovito gorsko naravo in tudi sebe v njej. Treba pa bo naprej. Po izpostavljeni polici obideva steber in spet nadaljujeva ob njem. Višino

Info: Običajno sicer plezalnih smeri v naši rubriki ne opisujemo, vendar smo tokrat naredili izjemo. Slovenska smer v Triglavski steni namreč ni posebno težavna, težji sta Kratka in Dolga Nemška smer. Vendar lahko tudi te smeri v spremstvu gorskega vodnika opravi običajno gibčen planinec. Težavnost: Slovenska smer (III/II, 800 m), Kratka Nemška smer (IV-/II-III, 800 m), Dolga Nemška smer (IV/III, 1000 m). Opomba: prva številka pomeni najtežje mesto smeri, številka za poševnico pa je težavnost celotne smeri. Več informacij v vodniku: Tine Mihelič, Rudi Zaman: Slovenske stene, Didakta, 2003.

Foto Vladimir Habjan

1	2	3	4	5	6
4	7	4	3	8	9
8	9	10	11	2	9
10	11	8	9	8	1
2	3	4	5	6	4

ISTA STEVILKA POMENI ISTO CRKO	POSLOVNA ENDTA RUD. KRAJ V BOSNI	▽	▽	IVICA	RAZVPITA SRBSKA PEVKA	IZBIRA BLAGA PO VRSTAH	GESLO JE NA POLJH S ŠTE- VILKAMI	KDOR SE UKVARJA Z REZA- NJEJ SOTE	KRAJ NAD DOLINO RIŽANE	POVELJE, KOMANDA	PREBIVA- LEC KALE- DONJE	ODKLOK OD SPLOS- NEGA PRAVILA
ZGORNJI DEL LE- DENISKE DOLINE							SLADKO- VODNA ROPARSKA RIBA					
AM. FILM. IGRALEC (KEANU)	4						VRTINČAST TROPSKI VIHAR					
TENDRIST CARUSO							KLADA ZA SEKANJE LUKA V VIETNAMU	5				
KRAJ V SLOVEN. GORICAH				ZASTAREL IZRAZ ČESTNO KROZIŠČE								
GORATA POKRAJINA NA ARAB. POLOTOKU					SL. BIOKE- MIK (VITO) ANG. PLEM. NASLOV					PRI- TROJNICA MOŽNAR	7	
ribo kih	SMUČI ZA ALPSKO SMUČANJE	AM. IGRAL. (ANGELINA) RIMSKI CESAR		2					KORALNI OTOK			
BENIGNA TVORBA ŽELEZNEGA TKIVA						11	VEČJE GODALO	REŽISERKA RIEFEN- STAHL GOSTILNA				
LITIJI			OLESENELA RASTLINA PARADIZ, EDEN						KOROŠKI PLES PERJE PRI REPI			
BOLNICA ZA PO- MOČ PRI PORODIH	1											
ZVRST JAMAJSKE GLASBE				NAS FILOZOF (ANDREJ)	CELOTNI POSNETEK PRI FILMU PLOVILLO						ODPRITINA, NASTALA Z IZRE- ZANJEM	AVSTRAL. MEDVEDEK VREČAR
PRIPOMO- ČEK ZA ZAKLE- PANJE						OGRODJE IZ LAT AMINO- KISLINA	3					
ENAKA SAMO- GLASNIKA			NIŽJI GOZDAR, DELAVEC HRESTANJE						IZIDOR DRŽAVNI ZBOR PRI RIMLJANIH			
ŠVIC. FILMSKA IGRALKA (MARIA)							ZAREČI DELEČEK VRSTA IGLAVCA					
STANJE BREZ VOJNE				VEČ NITI ANGLEŠKO ATLET (SEBASTIAN)		10				ELEMENT BIKO- BORSKI VZKLIK		
MATERIN BRAT, STRIC	6				POŠINJE- LOST KOŽE PRA- ZEDIM						9	
ČASNIK								ANGLEŠKO SVETLO PIVO				PEROCI MUCA COPA- TARICA
ODELEK ZA NOTR. BOLEZNI							8	SLAST, APETIT				

Da vam bo poletje hitreje minilo in boste lažje pričakali našo naslednjo številko, smo za vas znova pripravili nagradno križanko. Pravilno rešitev s pripisom nagradna križanka pričakujemo v uredništvu najpozneje **do 20. septembra**, ko bomo izžrebali pet najsrečnejših reševalcev. Prijetne počitnice in veliko sreče pri žrebanju želimo.

SVETLA PRIHODNOST

Oglašujte v reviji *naš* **STIK**

info:
"itak"

Itak d.o.o., marketing in tržne komunikacije, tel.041 40 91 91

Važno je,
da te proglase
za modrega;
potem lahko delaš
neumnosti
drugo za drugo.

Jonathan Swift

